

TÜRKİYE
DİL VE EDEBİYAT
DERNEĞİ

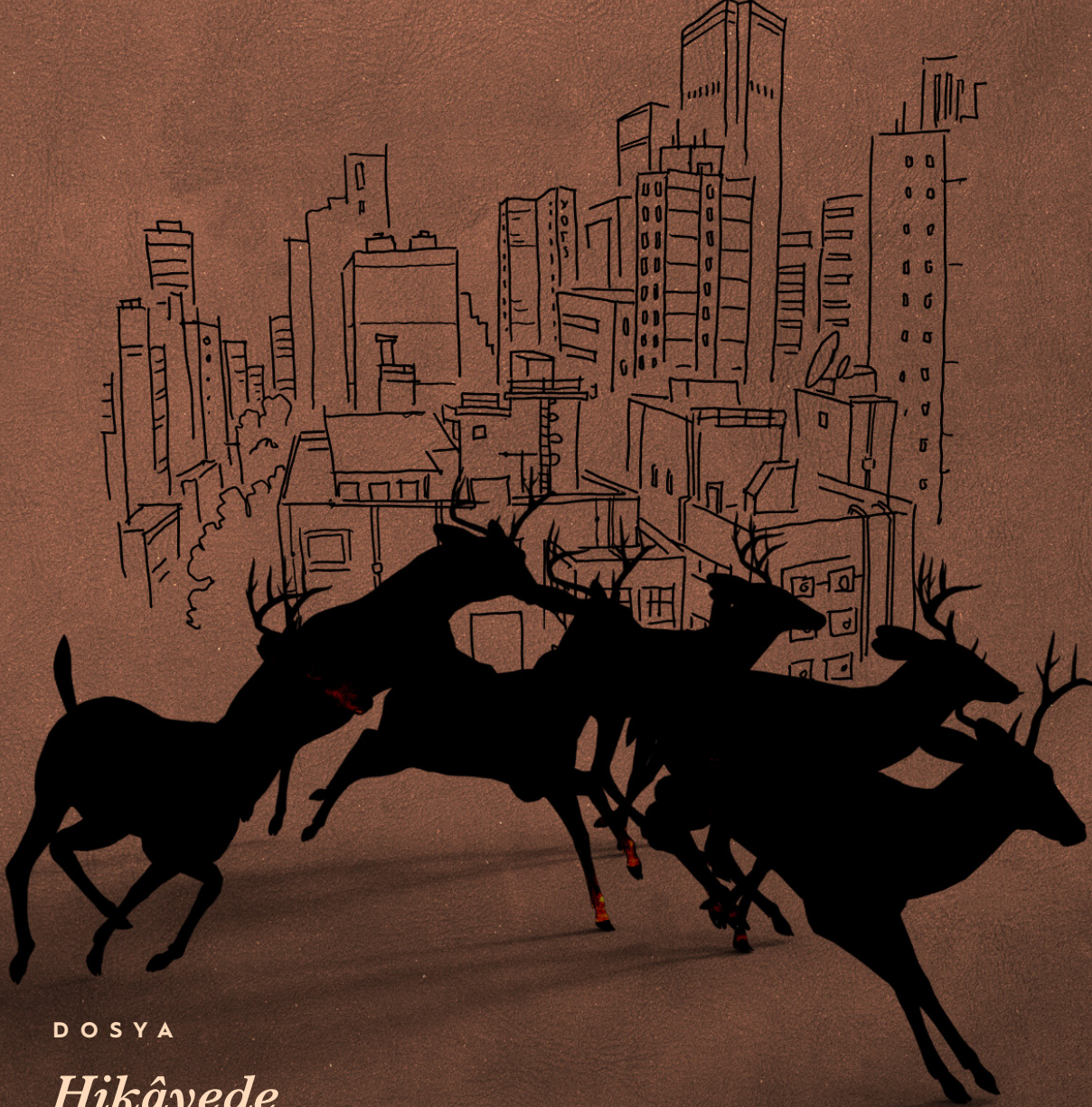
İki Aylık
Hikâye
Dergisi

Ekim
Kasım
2023

125 TL

Olğan n.19

HİKÂYE

DOSYA

*Hikâyede
Gerçekliği
Aramak*

FATİH

Ailemizin yeni üyesi

 CROWN[®]
sizlerle

fatihkalemcom

fatihkalemcom

www.fatihkalem.com.tr

TÜRKİYE DİL VE EDEBİYAT DERNEĞİ

Adına Sahibi

Ekrem Erdem

Genel Yayın Yönetmeni

Yunus Emre Özсарay

Yayın Sorumlusu

Hikâyeler: Gökhan Yılmaz

Düşünce Yazıları: Rabia Altuntaş

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Elif Sönmezşık Aydın

Yayın Kurulu

Büşra Çelik

Merve Çakır

Sebahat Meraki

Oğuzhan Oğuzbey

Ömer Yiğit Demir

Son Okuma

Keziban Soylu

Kapak Tasarım

Sebahat Meraki

İç Sayfa Tasarım

Erdem Özсарay

Abonelik Servisi

0212 581 61 72

Mahibe Alşahin

Satış Fiyatı: 125 TL

6 Aylık Abone: 340 TL

12 Aylık Abonelik: 625 TL

Öğretmen: 562 TL

Öğrenci: 450 TL

Basıldığı Yer

Aktif Matbaa ve Rek. Hiz. San.

Tic. Ltd. Şti.

Söğütöçme Mah. Halkalı Cad.

No:245/1A

Sefaköy - Küçükçekmece

ISSN: 27180204

İki Aylık Ulusal Süreli Yayın

olaganhikaye

olaganhikaye

olaganhikaye@gmail.com

TÜRKİYE DİL VE EDEBİYAT DERNEĞİ

Feshane Caddesi Nu:3

Eyüpsultan / İstanbul

Tel: 0212 581 61 72

Faks: 0212 581 12 54

Dergiye yazılar elektronik posta yoluyla gönderilir. Yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir. Yayın Kurulu dergiye girecek yazılarda gerekli gördüğü düzeltme ve değişiklikleri yapabilir.

Olağan Hikâye 4. Yılına Girerken

Olağan Hikâye dergimiz 19. sayısıyl 4. yılına girmiş bulunuyor. Bu yolculukta farklı evrelerimiz oldu. Her evrede, dergimiz biraz daha gençleşti, gençleştikçe olgunlaştı. Sözünlü daha kendinden emin söylemeye başladı. Kendi yolunu kendi çizebilen bir hâle geldi. Her şeyden önce, Olağan Hikâye kendi yazar kadrosunu oluşturma başarısını gösterdi. Bugün bu derginin fikriyatını ve yükünü sahiplenen genç bir kadro var. Hikâyeye ciddi ciddi gönül vermişler. Hikâye üzerine düşünüyorlar, hikâyeye yazıyorlar ve dergi çıkarıyor olmanın derdine sahipler. Olağan Hikâye dergisinin yolculuğu edebiyat ortamına neler katacak bunu tarih gösterecek ama şundan eminiz ki dergimiz geleceğe sağlam kalemler bırakacak. İşlerine bakan ve kalemlerini hakkıyla konuşturma gayretinde olan isimler bunlar. Başından beri hedeflediğimiz hususlardan belki de en önemlisi buydu. Bizim için bu derginin çıkış amacı da gerçekleşmiş oldu. Bugün okuyan yazan insanların bir muhit etrafında toplanmaları çok önemli. Biz Olağan Hikâye dergisi çıkarken öyle değil de böyle olsun diyen, edebiyat ortamının yaşam biçimi olarak farklı muhitlerinde nefes alamayacağını düşünen yetenekli gençlerin bir araya gelmesini istemiştik.

Her oluşumun merkezden başlayıp etrafa yayılan bir atmosferi var. Ve her atmosfer, yalnızca solunum sistemi uygun olanları içine çekiyor. Dergi çevrelerinde birbirine benzeyen, dünyaya bakışları az çok yakın olan insanların bir araya gelme sebebi bu olsa gerek. O hâlde edebiyat ortamında, yeni solukların edebiyat bünyemizi kuvvetlendirmesi için farklı atmosferlerin olması şart. Olağan Hikâye bu anlamda, olması gerekeni yaptı. Hem yeni bir soluk oldu hem bir atmosfer. Ve böylece olması gereken noktaya geldi. Edebiyatı züppelik olarak görmeyen ağırbaşlı, genç bir kadro oluşturdu. Allah yollarını açık etsin.

Dergimiz bundan sonraki sayılarına daha emin adımlarla ilerleyecek. Gelecek zamanlar, bize yeni şeyler katacak. Bundan sonra hikâye yolunun kilometre taşlarını merkezimize almaya çalışacağız. Onlar üzerine düşünecek, hikâyenin meseleleriyle birlikte, usta isimlerimizi biraz daha yakından tanımaya gayret edeceğiz. Yeni soluklara...

Yunus Emre Özсарay

İçindekiler

Düşünce

Recep Seyhan Buraya Bir Soru Bırakıyorum .04

Rümeysa Oğuz Eve Dön .6

Mehmet Akif Demirelli Hikâyelerimizdeki Sessiz Tipler yahut Şizoid Kişilik Bozukluğu .11

İnceleme

Merve Çakır Öykümüzün Hikâyesi Üzerine .18

Okuru Bol mu Olsun?

Hazırlayan: Merve Çakır – Sebahat Meraki

Soner Sert'in *Bir Sağır Zangoç*'u Bazı Kitaplar Yeniden Yazılmalı .21

Hikâye

Büşra Çelik Çürük Yumurta .24

Oğuzhan Oğuzbey Altıparmak Mehmet .28

Sebahat Meraki Üç Kere Üç .30

Betül Şimşek Bay Hilaf .34

Ömer Yiğit Demir Zerre-i Cazibe-i Seyrân Tefrikası Bölüm II .38

Ahmet Yılmaz Dayımın Atlası .43

Gözden Geçir

Handan Acar Yıldız — .48

Dosya

Yunus Emre Özsaray Hikâyemizin Kısa Hikâyesi.58

Keziban Soylu Sanatçı Değil Yazar Diyoruz Yaratış Değil Oyun Diyoruz .64

Sebahat Meraki Beni Alakadar Eden Hakikatler .67

Rabia Altuntaş Hangi Gerçeklikten Bahsediyoruz? .71

Oğuzhan Oğuzbey Gerçekliğin Dünyası Dünyanın Gerçekliği .74

Merve Çakır Meseleleri Mesele Etmek .77

Yazar Kafası

Tuncay Günaydın *Perdesi Yırtık Dünya* .80

Hikâye

Eren Buğdayıcı *Mükerrer* .87

Tuğçe Öcal *Kuru Fesleğen* .93

Esra Adalı *Tayy-i Mekân* .95

Rümeysa Oğuz *Gidiş* .98

Feyza Ay *Hekate'den Birinci Oğula Kalan* .102

Hüseyin Hakan *Sonrası Sonra* .106

Dört Köşe

Engin Elman .110

Sema Bayar .111

Yasın Taçar .112

Mert Mevlüt Gökçe .113

Sözüm On'a

Gökhan Yılmaz .114

Üç Nokta Atışı

Hazırlayan: Gökhan Yılmaz

Hikâyemizde Vasatı Ayağa Kaldıran Öyküler: *Çizgide Bir Kukla* .115

Vildan Külahlı ile Söyleşi .117

Vildan Külahlı Tanış 723 Perihan .121

Re'sen Editör

Hazırlayan: Keziban Soylu

Köstebek Etkisi Fatih Selvi .127

Seza Hanım ve Kedileri Dilara Ayşe Akdeniz .128

RECEP SEYHAN**DÜŞÜNCE****Buraya Bir Soru Bırakıyorum**

Bir sanatçı (ressam, heykeltıraş, tiyatro, şiir, müzisyen, kurmaca metin yazarı vb.) yola çıkmadan önce ne yapmak istediğine karar vermelidir. Nasıl yapacağına da elbette. Bu yapılmadan çıkılan yolculukta sürprizlerle karşılaşabilir. Bu sürprizler içinde en önemlisi, ummadığı yerden gelen ve önüne dikilen takozlardır, bukağlardır. Takoza dediğimiz sanatçının yürüyüşünün önüne çıkan kasis türü engeller değil, daha derin “DUR!” işaretli müdahalelerdir. Bu müdahaleler sanatçının özgün olmasının ve samimi duruşunun da önünde bir engeldir. Bu takozlar dışarıdan da gelebilir içeriden de. Burada bizi en çok ilgilendiren ise içeriden gelen takozlardır. Bu takozlar dindar kimliği ile temayüz etmiş veya değer yargılarını önceleyen sanat adamlarına musallat olur daha çok. Buraya bir soru bırakıyorum:

Nedir bu takozlar? Nerelerden gelebilir?

Monarkı kanonik güçlerden, siyasi otoriteden, yasalardan gelebildiği gibi Müslüman kimliğini önemseyen sanatçıya, içinde bulunduğu ve kimliğinin de belirleyicisi olan dinî ve sosyo-kültürel değer yargılarından da gelebilir bu takozlar.

Çalışmanızı tam da kıvamında yürütürken bir değer yargınızın, bir dinî inancınızın veya sosyo-kültürel değerlerinizden birinin aniden karşınıza dikilmesi durumunda ne yapacaksınız? Konuyu “ya dinim ya sanatım”, “ya değer yargıları ya sanatım” noktasına getirir ve meseleyi bu pencereden çözmeye kalkışırsanız vereceğiniz karar büyük ihtimalle yanlış olacaktır. Böyle bir seçenek çocuğa “anneniz mi, babanız mı” sorusunu yöneltmeye benzer. Burada ise bir trajedi vardır. (Tam da bu nedenle Müslüman da trajik olanla karşı karşıya kalabilir.)

İmdi, diyoruz ki trajik olanla karşı karşıya kalındığında buradan çıkış yolu bulunmalıdır ve o yolu da sanatçı bulmak zorundadır. Değer yargılarını öne alan bir sanatçı şunu hep yamacında tutmak zorundadır: Ya benim konumlandığım yer yanlış ise? Mesela ya din algımda/

anlayışında bir problem varsa? Ya içinde bulunduğum dinî-sosyal kümenin anlayışında bir problem varsa? (İlgili sosyal kümeye bir de aidiyetimiz varsa burayı aşmak daha zordur ama yine de vardır çıkış yolu.) Bu zorluklar, metaforlarla ve sözcüklerin “anlamı çoğaltma” imkânlarıyla aşılabılır, bu kadar basit diye düşünebiliriz ama konu bu kadar yalın değil. Metaforların bu zorlukların aşılmasında elbette büyük katkısı vardır ama bazen onları da kanırtan durumlar olabilir.

Herkes gibi bu zorlukları ben de yaşadım. Naçizane bunları nasıl aşığıma iki misal vererek konuyu somutlaştıralım:

Âdem ile Havva’nın hikâyesi her sanat adamı gibi benim de çok ilgimi çekmiştir. Bu hikâyeyi, bu türün imkânlarıyla nasıl anlatabilirim, dedim. Yani önce hangi türevle anlatacağıma karar vermeliydim. Öykü ile anlatabileceğimi gördüm. Bu eşiği aşınca nasıl anlatacağıma karar verdim. Âdem ile Havva konuşacaklardı. Bu kaçınılmazdı. Bu durumda onlara attettiğim sözleri onlar sarf etmiş gibi bir algı oluşturdum ve büyük ihtimalle (anlam olarak da) bir Peygamber’e söylemediklerini söyletecektim. Bu benim için ağır bir sorumluluk idi. İşte çatışma alanı tam da burasıydı ve bu trajedi de buradaydı. Şöyle yaptım: Ana eksende bir isim değişikliği yaptım. Kahramanlarımızın adları Beriki ve Öteki olacaktı. Bir işlemle öyküde kullanabileceğim muhtemel metaforların da önü açılmıştı.

Osmanlı dönemi divan sahibi her şair mutlaka Hz. Peygamber’e naat yazmıştır. Bu imkânı şair olmayanlar kullanamamışlar. Şair değilim diye niye böyle bir imkândan mahrum bırakılayım ki diye düşündüm. Yani burada bu engeli aşmak için mevcut kanonik yapıyı delmem gerekiyordu. Öykünün imkânlarıyla bir naat yazım. “Güneşin Doğduğu Yerde” öykümüz mensur bir naattır.

RÜMEYSA OĞUZ

DÜŞÜNCE

Eve Dön

Hikâye hayatımızın neresinde? Doğru soru bu şekilde olmadı sanırım. Şöyle sormak daha yerinde olacak; hayatımızın hikâye olmayan tek ânı var mı? Bundan olsa gerek bilinçli yahut bilinçsiz kiminle sohbet etsek hayatının roman olduğundan bahsediyor. Başka milletleri bilemem fakat bizler ezelden beri öyküye tutunan, öykülerle büyüyen, doğrudan söyleyemediklerimizi, bazen içimize attıklarımızı hikâye eden bir topluluğuz. Bu sebepledir, şöyle içli bir türkü dinledik mi muhakkak ardındaki hikâyeyi merak ederiz. Ve muhakkak ardında bir hikâye olur. Öyle oturup da ben birkaç dörtlük yazayım sonra da onu bestelerim diye türkü yazmamıştır atalarımız. Ahmet bi' türkü yaptı çok tuttu, şimdi de ben yapayım aynı tarzda diye de yapmamıştır hiç. Hatta bazen oyun havası diye çalınan hareketli eserlerin ardından acılı hikâyeler duyar da bir daha eskisi gibi neşeyle yaklaşamayız dinlediklerimize. Bu böyledir.

Öte yandan ninelerimiz, dedelerimiz vardır. Hepsi birer öykücü. Onların dizlerinin dibinde anlattıklarının güzelliğinden büyülenerek geçmiştir çocukluğumuz ve ilk gençliğimiz. İnanılmaz bir lezzet, hiç bitmesin istediğimiz anlar. Bir kısmını kendileri yaşamıştır anlattıklarının. Bir kısmını onlar da atalarından işitmiştir. Bu şifahi gelenek nesilden nesile aktarılacak, bizden sonraki kuşaklar da o güzel masallarla, hikâyelerle büyütecektir çocuklarını. Mı?

Sanırım bir hikâye anlattım yukarıda. Değişen dünyada her şeyle birlikte hikâyelerimiz de değişti çünkü. Hikâyeye nereden baktığımız, onunla nasıl bir ünsiyet kurduğumuz, ona yaklaşımımız ve hayatımızın içine ne şekilde dâhil ettiğimiz de değişti elbette. Yeni dünya ismiyle inşa edilen dijital çağda “eski” addettiklerimizin çoğuna tarihî eser muamelesi dahi yapmıyoruz ne yazık.

Evvela yeni dünya derken neyi kast ettiğimizi açmalıyız belki de biraz. Evet, evet dijitalleşme söylemek istediğim. Duymanın, düşünmenin, anlatmanın ve ifadenin yerini, yetişemediğimiz bir hızla alan

ekranlar, sinyaller ve tuşlardan bahsediyorum. Amacım ne kötölemek dijitalleşmeyi ne de hayatımıza girişiyle kolaylaşan pek çok işi görmezden gelmek. Aksine tek tuşla çalışan makineler, bir “enter” ile kapıda beliriveren taksi, telefonla komuta ettiğimiz tüm o ev aletleri, kendi kendine çalışan çamaşır, kurutma, bulaşık makineleri, süpürgeler ve daha onlarca şey.

Bazen hayal gücümüzü bile zorlayan yenilikler hayatımızdaki boşluğu doldurdu. Hatta bir kuşatma diyebiliriz buna. Karşı olanımız da destek olanımız da günün sonunda dijital araçlara muhtaç buldu kendini. Burada sıkıntı yok. Zamana direnmek bir duruş mudur, direnerek ona karşı mı koyarız yoksa akıp giderken tüm o şeyler, geride mi kalırız bu başka bir tartışma konusu.

Benimse bütün bunları anlatırken gözümün önünde hep aynı dijital unsurun ışığı yanıp sönüyor. Faydası mı daha fazla, zararı mı henüz kestiremediğimiz sosyal medya araçları. Instagram, Tivitr (Twitter), Vatsap (Whatsapp) ve Tiktok. Özellikle ülkemizdeki verilere baktığımızda hayretle gördüğümüz nokta 20 yaş altı gençlerin tiktok kullanımlarının yaygınlığı. Peki ama tiktok bize ne anlatıyor? Vadettiği o “şey” nasıl bir çekim gücüne sahip de gençler için vazgeçilmez oluyor?

Burada aklıma Endi Varhol’a (Andy Warhol) atfedilen o meşhur “Herkes bir gün on beş dakikalığına meşhur olacaktır.” sözü geliyor hemen. Zira gençler tiktok kullanırken bir dertlerini ifade etme gayretinden çok görünür olma güdülerini tatmin etme isteğindeler. Söz gelimi bir sahne canlanıyor gözlerimin önünde;

İki genç karşılıklı oturmuş, ağızları su dolu. Yanakları şişkin. Üçüncü kişi onlara bazı sorular yöneltiyor yahut komik sayılabilecek bir takım hadiseler anlatıyor. Gençler de suyu ağızlarından dökmeme gayretiyle anlatılanları dinliyorlar. Ya da dayanamayıp birbirlerinin üzerine boca ediyorlar ağızlarındakini. Sonra tiktok gibi mecralar için çekilen ve ortalama süresi altmış saniye olan bu videoları internete yüklüyorlar. Ve evet birbirinin benzeri onlarca hatta yüzlerce video olmasına karşın yine de “like”lar havada uçuşuyor. Sayfayı her yenilediğinde yüzü biraz daha gülüyor kullanıcının. Görünüyor artık. Biliniyor.

Görünüyor ve yapılan bu paylaşıma “hikâye” adı veriliyor. Öyleyse başa dönelim ve yeniden soralım. Yeni dünyada “hikâye” adını verdiğimiz bu gösteriler hikâyelerimizin yerini mi alacak? Zira geçmişten günümüze hikâye geleneğimize baktığımızda büyük bir gelişim ve çeşitlilikle karşılaşıyoruz. Hepimizin malumu Tanzimat Dönemi’nden önce modern anlamda bir hikâye türü yoktu. Bunun yerine halk hikâyeleri, mesneviler, destanlar ve masallar hikâye edici anlatımla yazılırdı. Destan geleneğinden halk hikâyeciliğine geçiş ise Dede Korkut hikâye-

leriyle olmuştur. Batılı anlamda ilk öykülerimiz Tanzimat Dönemi'nde Ahmed Midhat, Emin Nihat, Samipaşazade Sezai ve Nabizade Nazım'la ortaya çıktı. Ardından Servet-i Fünuncular (Halit Ziya Uşaklıgil, Mehmet Rauf) ile Batı tarzı öykülerinin ilk olgun örnekleri verildi. Cumhuriyet dönemiyle birlikte de günümüz modern hikâye türünden eserler verilmeye başlandı.

Özellikle 1930-1940 yılları arasında sanatın toplumdaki etkisini savunan yazarlar gerçekçi ve gözleme dayalı öyküler yazmaya başlamış, 1940'lı yıllarda İkinci Dünya Savaşı'nın toplumda bıraktığı ahlaki çöküş, 50'li yıllardaysa memur ve işçilerin sorunlarını ele alan öykülerin yazımı ağırlık kazanmıştı. Ve toplumun siyasi konjonktürü, çevresel faktörler, sosyo-ekonomik gidişat gibi etkenler her durumu olduğu gibi öykücülüğü de etkileyerek yazılanlar üzerinde etkisini gösterdi. Bu sebeple kimi dönemlerde birey kimi dönemlerdeyse olay merkezli öykülerin ağırlık kazandığı, farklı tekniklerin zaman zaman öne çıktığı öykücülük tarihimize aşikâr. Öyleyse tarihte dönemin şartlarına göre gelişim ve değişim gösteren öykücülüğümüz, yeni dünyada bu birkaç saniyelik videolarla var olacak diyebilir miyiz?

Bana kalırsa hayır. Çünkü her şeyden önce yazmak bir düşünme eylemidir. Franz Kafka'nın söylediği; “Konuştuğumdan farklı yazıyor, düşündüğümde farklı konuşuyor, düşünmem gerektiğinden farklı düşünüyorum ve bunlar böylece derin bir karanlığa doğru devam ediyor.” sözü belki de yazmanın sancısını en güzel şekilde ifade eden cümlelerden biridir. Birbirinin kopyası, senaryosunu dahi yazmadığımız hatta bir senaryo gerektirmeyecek ölçüde alelade içeriklerin aksine yazar, üretirken zihninin karanlıklarından doğru harfleri yan yana sıralayarak kelimeler, kelimelerden de cümleler inşa eder. Böylece ortaya bir eser koyarak rahatlığa ulaşabilir. Maya Angelu “İçimizde anlatılmamış bir hikâye taşımaktan daha büyük bir sıkıntı yoktur” derken en çok da bundan bahseder.

Oysa özellikle tiktakta hikâye edilen içeriklere baktığımızda düşünmekten ziyade ezber edilmiş, derinlikten çok yüzeyselliğin vurgulandığı ve bilhassa dikkat çekmenin amaçlandığı görsellerle karşılaşırız. Kapıdan gelen eşini, kimin beyi buuu, şeklinde şarkılarla karşılamak; doğmamış çocuklara don biçmek misali henüz dünyaya gelişine uzun süreler varken onlarca parti düzenleyip kaydetmek, her özel günü hatta neredeyse Hatay'ın anavatanına katılışını bile çiftler olarak şaşıaali partiler dizayn ederek kutlamak ve bunları paylaşmak, normalleştirmek, göstermek, talep etmek, like bekleme... Bütün bu olanlar hikâye sayılsaydı dahi bambaşka bir sorundan sebep “hikâyemiz” diyemedik onlara. Sorun “bizden” olmayışları.

Toplumlar hikâyeciliklerinde kendi kültürel motiflerini de işlerler farkında olarak ya da olmadan. Öyleyse evvela yukarıda sıraladığı-

mız onca hareketliliğin kaçına “bizim” diyeceğimizi tartışmalıyız belki de. Sonra da şu soruyu sormalıyız kendimize: Her yaş grubunu içine çekmekle beraber özellikle gençler, neyi anlatmak için bu mecralara yönelmiş, okumayı, yazmayı, hikâye etmeyi ikinci plana atmış, birkaç yüz kelimeyle bütün meramlarını anlatacak kadar dili unutmuş hâle geldiler? Başka türlü bir varoluş sancısı mı bu yapılanlar? Yoksa farkına dahi varmadan kapıldığımız bir çarkın içinde dönüp duruyor muyuz?

Bu noktada dijital unsurları ve onların işleyişini bilmenin faydası hepimiz için oldukça önem arz ediyor. Gugl’ın (Google) eski tasarım etikçisi Tinstin Heris (Tristan Harris), *Sosyal İkilem* isimli belgeselde ür-kütücü itiraflarda bulunuyor. İtiraflarının yanı sıra uyarılar da yapıyor bize. Heris (Harris) şöyle söylüyor; “Ürün için ücret ödemiyorsan ürün sensindir! İnsanların çoğu Gugl’ın (Google) yalnızca bir arama motoru olduğunu düşünüyor. Fakat farkında olmadığınız şey dikkatiniz için rekabet ediyor oldukları. Dijital platformdaki şirketlerin iş modeli insanların ekran başında kalmasını sağlamak. Yani dikkatinizi olabildiğince çekmenin bir yolunu bulmak.”

Heris’in (Harris) de açıkça ifade ettiği gibi dijital platformlar bir algoritmayı işletiyor. Tıkladığımız her görüntü, o görüntüyü izleme süremiz, bir fotoğrafa yaptığımız yorum yahut beğeni, bir haber sitesinde geçirdiğimiz vakit, bir dizinin tekrarını aratmamız... Bunların hepsi mekanik kodlar olarak işleniyor makinamızın beynine. Ardından ilgi alanlarımız doğrultusunda bir algoritma çalışmaya başlıyor. Ve dijital içerik üreticileri, üretme gâilesinden ziyade oluşturulan talebi karşılamak gayretiyle geçiyorlar ekran başına. Arz talep dengesini sağlamak için videolar oluşturuyorlar. Bu bilgiler ışığında tekrar sormakta fayda görüyorum: Buna hikâye diyecek miyiz? Yeni dünyada basılı yayınlarımızın, şifahi geleneğimizin, o güzel masalların, destanların, şiirlerin yerine bu içerikleri koyacak mıyız? Ve daha mühimi, bu mecralarda var olma gayretiyle üretilen içerikler hikâye mi gerçekten?

Cevabını yine bir yazardan verelim. “Yazarın amacı; medeniyetin kendi kendisini yıkmasını önlemektir,” diyor Albirt Kamü (Albert Camus). Bu cümleyi her okuyuşumda aklıma mumlar geliyor. Yani dünya olarak inşa edilen dijital çağ ve beraberindeki dijital devrimi bir muma benzetiyorum. Tıpkı karanlıkta yanarak insanın görmesini sağlayan mumun yanarken bir taraftan kendini yok etmesi gibi. Dijital medya araçlarının parıltısıyla gözlerimiz kamaşırken bir yandan da medeniyet unsurlarımız, kendiliklerimiz yok oluyor sanki.

Hasılı aksini iddia edenler olsa da benim dilim varmıyor, dijital mecralarda yayınlanan videolara “hikâye” demeye. Bana göre hikâye kadim geleneğimizin en güzel miraslarından. Var olmak kaygısı yaşamadan varoluş sancısıyla ortaya dökülen eserler bütünü. Geçmişin iz-

leri, dönemlerin motifi, yaşanan çağın gerçekleri hep hikâyenin içinde gizli. Bir Yaşar Kemal okuduğumuzda eskiye gidişimiz, Kemal Tahir’le hapishaneyi içinde yaşamışçasına tahayyül edişimiz, Sait Faik’i her anışımızda semaverdeki buharın fabrika düdüğüne karışmasını anımsayıp eskici gördüğümüzde burnumuzun direğinin sızlaması bundan.

Kalemlerin ve kalem sahiplerinin gücünden, bizden olanı işleyişlerinin ustalığından. Ne unutulup gitmişler ne de birbirinin aynı olup gözümüzdeki değerlerini yitirmişler. Hâlâ bambaşka insanlar olarak aynı duygularla, aynı burukluklar yahut sevinçlerle elimize alıyoruz eserleri. Birçoğumuz hâlâ kitabın kokusunu içine çekiyor evvela. Onu anlamak ve onunla anamlanmak için sakın kalmayı bekliyor. Bazı eserleri herkesten gizliyor. Kendini buluyor yazılanlarda. Hayret ediyor, şaşıyor, kızıyor. İşte bu sebeple hikâyenin kuvveti asırlardır devam ediyor. Dede Korkut da Sabahattin Ali de bambaşka çağların bambaşka yollarından gitmelerine rağmen kıymet görüyor. Unutulmamak gibi bir Vladamir Nabokov’un ifadesiyle; “Edebiyat peşindeki iri, gri kurtla bir çocuğun, bir Taş Devri vadisinden ‘Kurt, kurt!’ çığlıklarıyla koşarak geldiği gün doğmadı; edebiyat, bir çocuğun ‘Kurt, kurt!’ çığlıklarıyla peşinde kurt olmadan koşup geldiği gün doğdu.” Hep vardı. Devirler değişti, insanlar devirlerin değişimini dahi hikâye etti. Zaman aktı geçti. Anlatma güdüsü hiç bitmedi. Şimdi her ne kadar paylaşılan videolara “hikâye” adı verilse de bizim hikâyemiz tiktokun çok uzağında bambaşka bir yerde belki başka bir dünyada boy vermeye devam ediyor. Başka türlü mümkün müdür, diye düşünse de insan, kodlar ve sinyallerden müteşekkil sanal bir alemde icra edilen “iş”e hikâye demeye dilim gitmiyor. Önce kendime ve ardından hikâyeye gönül vermiş herkese İsmet Özel’in o muhteşem dizelerini söyleyip duruyorum nasihat niyetine; *“Herkesin bir bahanesi var, senin yok / günahlı bir gölgenin serinliğinde / biraz bekleyebilirsin, daha sonra / burada kalamazsın, başa dönemezsin / ama dön / Eve dön! Şarkya dön! Kalbine dön!”*

İnsanın evi kalbidir çünkü. Hikâye oradadadır. Evinde. Kalbinde. Kalp evinde. Işıkların söndüğü, insanın kendiyle kaldığı yerde.

MEHMET AKİF DEMİRELLİ**DÜŞÜNCE****Hikâyelerimizdeki Sessiz Tipler yahut
Şizoid Kişilik Bozukluğu**

Çocukken âna odaklanmakta güçlük çekmeyen insan, yaş aldıkça bu gücünü kaybetmeye başlar. İnsanın anda yaşamasına engel olan ise biriktirdiği yaşam malzemesidir. Yaşamak arttıkça şimdide kalabilme durumunun da azaldığı bir gerçektir. Sosyal bir varlık olan insan, doğumundan itibaren kendisini duygusal, davranışsal ve bilişsel bir işlem görme ağının içerisinde görür. Bir taraftan da nöronal anlamda bu ağların fizyolojik etkileriyle işlenmeye devam eder. Tam da bu noktada kişilik örüntüsü dediğimiz durum karşımıza çıkar. Psikoloji alanında hatırı sayılır kuramlara baktığımızda kişilik örüntüsünün 0-6 yaş arasında oluştuğunu gözlemleriz. Sağlıklı olan her bireyin bir kişilik örüntüsü vardır. Bu örüntünün sağlıklı işlemesi durumuna DSM tanı kriter kitabında “kişilik bozuklukları” adı verilmektedir. Şizoid kişilik bozukluğu da bu kategoride sınıflanan ve son zamanlarda isminden söz ettiren kişilik bozukluklarından birisidir. Yaygınlığı ve terapiden faydalanma durumları konusunda net bir rakam yoktur. Çünkü bu kişiler terapiye gelmekte ve sürdürmekte oldukça isteksizdir.

Şizoid kişilik bozukluğu olan bireylerin en belirgin özellikleri ilişki kurmada zorluk çekme ve içe kapanma durumunun yüksek düzeyde olmasıdır. Kaygı düzeyleri oldukça yükselir ve daha çok tepkisiz, göz teması kurmadan, fiziksel anlamda kendi kabuğuna çekilmiş gibi bir yapıya bürünürler. Kaplumbağalarla temas edildiğinde nasıl yaşama dair bir tehdit algılayıp başlarını kabuklarına gömüyorlarsa şizoid yapıda olan bireyler de diğer insanlarla temas ettiklerinde yüksek düzeyde bir anksiyete hissederek kendilerini içlerine, fanuslarına, kopuk ve korungan hissettikleri alanlarına çekerler. Ancak böyle yapmaları hâlinde kaygıyla baş edebilir ve güvende hissedebilirler. Şizoid yapıların oluşumunda bakım verenlerin (anne-baba) kişiyi aşırı ihmal edişleri sıkça karşılaşılan bir göstergedir. Buradaki ihmal etme durumu hem fizyolojik

hem de duygusal anlamda olabilmektedir. Fizyolojik anlamda aç kalan ve dakikalarca ağlamasına rağmen karnı doyurulmayan bir bebek dünyayı oldukça güvensiz bir yer olarak algılamaya başlar. Yine duygusal anlamda sevgi ihtiyacı yerine getirilmeyen bir çocuk hangi durumlarda seveceğini kestiremeyebilir. Hasılı kendisinden beklenilenden emin olamadığından nasıl davranacağı konusunda da şüphe duymaya başlar. Çözümü hiçbir şey yapmadan uzakta kalmayla meşrulaştırabilir. Bildiği bu cehennem onun için bilmediği herhangi bir cennetten daha da yaşanılabilir olmaya başlar. İhmal edildiklerinden dolayı insanları güvensiz ve temas kurulması hâlinde ihtiyaçlarını gidermeyecek canlılar olarak görürler. Bu nedenle bir insanla temas kurmayı gereksiz ve anlamsız bulurlar. Kendisine yardımcı olmaya çalışan bir insanı samimi ve içten bulmayabilirler. Çünkü anneleri de bazen onlara ufak tefek sevgi gösterileri yapmıştı ancak sonrasında yine aynı anne tarafından ihmal edilmişlerdi. Temas kurdukları insanların ufak bir ihmal eylemlerini, bu nedenden ötürü felaketleştirebilir ve ilişkiye olan inançları tekrar sarsılabilir.

Şizoid kişilik bozukluğunda temel göstergelerden birisi de duygulardaki tepkisizlik, isteksizlik ve duyguları sağlıklı bir şekilde düzenleyememe durumudur. Çekingen yapıları gereği sosyal alanlar onlar için oldukça tehdit edicidir. Örneğin normal bir insan için bir doğum günü organizasyonuna katılmak bir hediye alıp otobüse binerek programın düzenleneceği ortamda arkadaşına hediyesini takdim etmekten ibaretken, şizoid kişilik bozukluğuna sahip birisi için bu yol oldukça meşakkatli, dikenli, yanardağların olduğu, tehlikeli hayvanların onları kovaladığı bir yola dönüşebilir. Durum böyle olduğundan şizoid yapıdaki bireyler giderek yalnız kalmaya başlarlar. Bu duruma aile üyelerini de katabilirler. Çevresindekiler tarafından sıklıkla soğuk ve umursamaz olarak nitelendirilirler. Duygularını düzenleyememe nedenleri irdelendiğinde yine çocukluk yaşantılarında bakım verenlerin çok aşırı ilgi veya aşırı ilgisizliği değerlendirme kriterleri olarak karşımıza çıkar. Aşırı ilgi ve ilgisizlik çocuğun kendisini, olduğu gibi sevmeyeceği veya kabul edilmeyeceği inançlarıyla bir yaşam sürmesine sebep olmaktadır. Bu inançları, kuracağı her ilişkide bir bağlantı olarak aktif ettiğinden de duygu düzenleyebilme ve ilişki anındaki kaygısıyla baş edebilmede güçlükler çekebilmektedirler.

DSM-V tanı kriterlerine göre aşağıdaki 7 maddeden dördünü sergileyen bir birey şizoid kişilik bozukluğu tanısı alabilmektedir:

1. Aile üyelerinden biri de dâhil olmak üzere yakın ilişki kurmakta isteksizlik
2. Neredeyse her zaman tek başına etkinliklere katılma isteği
3. Bir başkasıyla cinsel anlamda olmaya çok az ilgi duyma

4. Alsa bile çok az etkinlikten zevk alma
5. Birinci derece akraba ya da çok yakın arkadaşları dışında temas etme, kendi yaşantısını açma konularında ketumluk
6. Dışarıdan gelen bir övgüye tepkisiz kalma
7. Duygusal anlamda soğuk, kopuk veya tekdüze olma durumu...

Şizoid tiplerin yalnızlığı tercih edişlerinin altında duyulmama, görülememe kaygısı oldukça yüksektir. Çekingen kişilik bozukluğuyla karıştırılabilen şizoid bozukluk, yalnızlığı ve ilişki içerisine girmemeyi tercih eden bir yapıdadır. Çekingen bozuklukta kişi ilişki kurmayı çok ister ancak bunu eline yüzüne bulaştırmaktan korkar. Şizoid yapıda ise birey için sosyal alanlardan uzaklaşma isteği bir tercihtir ve bilerek isteyerek yapılır. Şizoidler konuşurken oldukça isteksiz ve yüzeysel konuşurlar ve soru sorulmadıkça cevap vermezler. Verdikleri cevaplar da oldukça kısa ve bazen tek kelimeden oluşan yanıtlarlarla kalabilir.

Şizoid birey ile anne arasında mekanik bir ilişki vardır. Ve genelde unutulduğundan sevgiden yoksun hisseder. Bu enerjiyle yaş aldığından ötürü de iş ve arkadaşlık ortamında da unutulmaya başlar. Örneğin bir geziye davet edilmede, bir organizasyona çağırılmada unutilan kişi olabilir. Çünkü bu ruh hâliyle insanlarda yer edinmiştir. Bu durumu çocukken annesine karşı defaatle yaşadığından diğer insanları da böyle anlarda nesnesi yapar. Aslında okyanusa açılan bir gemide gibidirler. Gemi bir yerden sonra yörüngesinden kopmuş ve gemideki birey müthiş bir korkuya kapılmıştır. Belli bir süre sonra bir ada görmüş ve bu adada temel gereksinimlerini hâlledebileceğinin farkına varmıştır. Bazen adaya yaklaşıp bu ihtiyaçlarını temkinli bir şekilde karşılamakta bazen de adada yaşayanlar arasından uzaktan izleyebildiği kadarıyla güvencikle-riyle iletişim kurabilmektedir. Ancak adaya çıkmayıp uzaktan uzağa hep bunu yaşar. Şizoid yapının kendiliği tam olarak böyle bir sürgündedir. Ruhu da “Adaya gitmeli miyim? Onlara güvenmeli miyim?” sorularıyla ona bir dilemma durumunu yaşatmaktadır.

Aslında ikili ilişkilerimize kişilik örüntülerinin yansması kadar doğal bir durum yoktur. Örneğin karşımızdaki insan sürekli bizi rahatsız ediyor, canımızı sıkacak şekilde konuşuyor ve biz kendimizi işgal edilmiş hissediyorsak muhatap olduğumuz bireyin *narsist*; enerjimizi tüketiyor, emiyor ve sorularımıza yüzeysel cevaplar veriyorsa *şizoid*; bazen çok duygulu bazen bir o kadar soğuk, bazen bizi değerli bazen yetersiz ve değersiz hissettiriyorsa da *borderline* örüntüye sahip bir birey olma ihtimali vardır. Terapötik anlamda şizoid danışanlarla çalışmak olabildiğince zordur. Çünkü çok fazla savunma mekanizması sergileyecek noktası bulmasına olanak sağlamaktadır. Şarkıda da söylendiği gibi şizoid bireyler “ya bilmektedirler. Danışmanın saatine bakması, söylediği bir

cümleye kayıtsız kalması, empatik anlamda bir noktayı yakalayamaması, nesne ilişkileri bağlamında düşünürsek şizoid bireyi savunmaya itmekte, isteksizliğini artırmakta, dünyanın ve insanların güvensiz oldukları yorumlarına kendince dayançemberin içinde ya da dışında” olarak kendilerini nitelerler. İsmet Özel’in Münacaat şiirinde:

“Gençtim işte şehrin o yatık raksından incinen yine bendim,

Gelip bana çatardı o ruh tutuşturucu yalgın

Onunla ben hep sevişecek gibi baktık birbirimize

Bir kez öpüşebilsek dünyayı solduracaktık”

mısrarlarıyla ifade ettiği durum da şizoid yapıyla ilişkilendirilebilir. Şizoidlerin hayal dünyaları çok geniştir, yalnızken veya sanal ortamlardayken bir başkasıyla rahat konuşabilir ancak bu durumu yüz yüze yaparken yüksek kaygı duyabilmektedirler.

Albert Kamu (Albert Camus)’nun *Yabancı* romanındaki Merso (Meursault), Sabahattin Ali’nin *Kürk Mantolu Madonna* romanındaki Raif Efendi şizoid tipler için en tipik örneklerdendir. Yine *Jet Sosyete* dizisinde Gotik Eylem karakteri şizoid özellikler sergileyen bir tiptir. Bir tek yakın ilişki içerisinde bulunduğu Orçun’la temas etmekte onunla bile yüzeysel iletişim kurmaktadır. Beden dili ve sözel iletişim kalıplarını olabildiğince az sergilemekte ayrıca duygularını ifade etmekte künt davranmaktadır.

Hikâyelerimizdeki Şizoid Tipler

İyi bir yazarı, eserinde konu edindiği tiplere olan hâkimiyetinden yola çıkarak bulabiliriz. İnsanı iyi bilen yazar içinde bulunduğu toplumu, toplumun etkilediği insanı ve insanın etkilediği toplumu büyük bir titizlikle işleyebilmektedir. Kişilik yapısının en temel ölçütü tutarlılıktır. Bir insan bir gün iyi bir gün kötü modda olabilir. Ancak bunu hep tutarlı yapıyorsa kişilik yapısı hakkında net yorumlar yapabiliriz. Tam da bu noktada iyi bir yazarın başarısı ortaya çıkar: Karakterinin tipinde tutarlılığı yakalayabilmesi. Özellikle son on yılda gerek kitaplarda gerekse de dergilerde yayımlanan hikâyeleri incelediğimizde karakterlerin tutarsız eylemleri önceki yıllarda yayımlananlara göre daha artmış durumdadır. Bu belki başka bir yazının konusu olabilir ancak kişilik hakkında yargıya varmak tutarlılık gerektirdiğinden insana hâkim olan bir yazarın da bu tutarlılığı gözlemleyebilme becerisinden söz etmemiz lüzumu doğmaktadır. Son yıllarda yazarların insanı işlerken aceleyle getirdiklerinden ya da kendi içsel süreçlerini eserlerine çok fazla yansıtmalarından bu durumun oluşmuş olabileceği yorumunu yapabiliriz.

Merve Çakır’ın *Üç Yüzlü Ejderhanın Anlamsız Hikâyesi* kitabında “Galip Bir Çelişki” isimli hikâyesindeki Galip karakterinin şizoid özel-

likler sergilediğini söyleyebiliriz. Galip'in sevgi göstermesi konusundaki ketumluğu ve dışarıya karşı sevgisiz bir insanmış gibi görünmesi şizoid bireylerin duygularını gösterebilmede ve düzenleyebilmede yaşadıkları sorunlarla benzerdir. Yaşadığı yeri değiştirmemesi, iletişim kurmaya sözel ve sözel olmayan anlamda kapalı olması karakter hakkında bu yorumları yapmamızı güçlendirmektedir. Çünkü şizoid bireyler hayatlarındaki kısır döngüde yaşamaya devam ederler. Değişime kapalı standart ritüellerle hayatlarını idame ettirirler. Evinden çıkıp mahalleye karıştığına da sanki kendisine özel bir yaşam tüneli oluşturmuş gibi hareket eder Galip. Aynen şizoid bireylerde olduğu gibi birileriyle selamlaşacağı varsa selamlaşmaz, konuşacağı varsa bir iki içsel muhasebeyle soracağı sorudan edeceği kelimadan vazgeçer. Galip'in çiçekçi dükkânı olmasına rağmen çiçeklerini soldurmamasına şaşar mahalleli. Çünkü sahip olduğu o ruh emen yapısıdır bu düşüncelerinin altında yatan. Şizoid yapıdaki bireyler çok az veya tek kelimeden oluşan ifadelerle iletişim kurduklarından karşısındakilerin enerjilerini Galip karakterindeki gibi etkileyebilmektedirler. Şizoid bireylerde sosyal ortamlarda bulunma isteği yok denecek kadar azdır. Karakterin *"Galip korkuyor. Çok korkuyor. Ölmeden önce diyor, Şahinlerde bir çay içeyim. Bunca yıl oldu kapısından içeri girmedim. Simit yiyeyim bir de. Kaşarlı olsun. Howardalık yapıyorum giderayak."* İfadesinden de anlayacağımız üzere sosyal ortamlara girme konusunda yüksek bir kaygıya sahip olduğunu hatta bunu ciddi bir lüks olarak gördüğünü gözlemliyoruz. Parasal anlamda bir lüks değil, davranışsal anlamda çıtayı çok fazla yukarıya çıkarmaktan bahsediyoruz. Bu durum da yine şizoid bireylerin tipik özelliklerinden birisiyle karakterin özellikleri arasında benzerliklerin olduğunu bize göstermektedir. Şizoid karakterlerin yalnızlığı tercih ettiklerini biliyoruz. Yazarın âdeta DSM tanı kriterlerini karakterinde topladığını, Galip'in bir yalnızlık içerisinde olduğu ve bundan duyduğu hüznün, şizoid bireyin özelliklerinin tamamlanmasıyla ortaya konulmuş. *"Ben hiç ölmedim. Sevdiklerim de. Ya sevmedim hiç. Ya da ölmedi kimse"* ifadesi karakterinin yalnızlığı ve bundan duyduğu kaygıyı da gösterir.

Yusuf Atılğan'ın "Saatların Tıkırtısı" hikâyesinde anlatıcının bir şizoid karakter olduğunu gözlemliyoruz. Karakterin bir saatçi dükkânının içerisine girip girmeme konusunda kaygı yaşamasıyla başlıyor hikâye. Şizoid bireylerin yalnız kalmaları çok fazla fantezi kurmalarına sebep olabilmektedir. Anlatıcı sürekli bazı fantezilerden bahsetmekte ancak bu onun o zamanki düş ürünleri olarak gözümüze çarpmakta ve eyleme sürükleyen hayaller olmadığı gözlemlenmektedir. *"Başka biri olsaydım"* ifadesini söyleyerek saatçi dükkânının içerisine giremediğini, rahat bir şekilde soru sormadığını, onunla iletişim kurmadığını ve bundan duyduğu üzüntüyü dile getirir. Ancak bir sonraki paragrafta bu soru sormama ve iletişim kurmama durumunun içinden gelmediğini

söyleyerek şizoid bireylerin temel özelliklerinden olan; bilerek ve istekli bir şekilde iletişim kurmamak durumunu yaşadığını görmekteyiz. Saatçi'yi uzaktan izlerken bir yandan da saatçinin esnaf arkadaşlarından ona dair malumat alma girişimlerinde bulunmak ister. Ancak misalde bahsedilen okyanustaki yolcu gibi içsel konuşmalar, dilemmalar yaşar. Ancak nihayetinde yine eyleme geçmez. Çünkü bir insanla temas etmenin onda doğurduğu yüksek kaygıyla baş edemez. İnsanlara güvenmez. Uzaktan bakarak güvenmeye başladığı saatçiye yaklaşmaktan korkar. Çünkü yaklaştığı zaman onun da diğerleri gibi çıkma ihtimalinden çekinir. Duyduğu sevgiyi ve güveni uzaktan yaşamak onu daha güvenli hissettirir aynen şizoid bireylerde olduğu gibi.

Özlem Karapınar'ın *Aynadaki Kadınlar* kitabından “Ben, Balina” hikâyesinde bir çocuğun şizoid kişilik yapısına sahip olmasının gelişimsel süreci işlenmiştir. Hikâyedeki anlatıcı, çocuğun kendisidir. Bir yandan depresyon yaşarken bir yandan da içinde yetiştiği ailenin dinamiklerine göre şizoid kişilik örüntüsüne sahip bir bireyi bize gösterir. İnsan aynı anda hem bir kişilik bozukluğuna hem de başka bir psikolojik rahatsızlığa sahip olabilmektedir. Örneğin narsist bir birey aynı zamanda yaygın anksiyete tanısı da alabilir. “Ben, Balina” hikâyesinde annesi ve babası tarafından ihmal edilen, duyguları ve ihtiyaçları görmezden gelinerek sessizliğe sürüklenen bir çocuk var. Annesine ihtiyaç duyduğu zamanlarda annesinin olmadığı, çevresel tehditlere maruz kaldığında yalnız bırakıldığı, annesiyle kurduğu küçük temaslarda sevgi ihtiyacının karşılanmadığı anlatılmaktadır. Çocuklara kişilik bozukluğu tanısı verilmemektedir. Ancak hikâyede ergenliğe doğru intihar eylemini yapan ve psikososyal anlamda şizoid örüntüye sürüklenen bir karakter bulunmaktadır. Şizoid kişilik bozukluğunun gelişiminde ihmal eden bakım verenler oldukça etkilidir. Ergenlik dönemiyle beraber anlatıcı karakter daha içine çekilmiş, ebeveynleriyle ve çevreyle teması sifıra indirmiş daha çok sanal ortamlarda kendi varoluşunu oluşturmuştur. Dışarıdan kendisiyle kurulan temaları görmezden gelerek, kendisini kapatan ve yalnızlığıyla kendisini teskin eden özellikler sergilemektedir. Çocukluğunda annesi tarafından içine kapanık olmakla ergenliğinde de ilişki kurmamakla suçlanır. Özellikle çocukken kendisinden beklenenleri hatalı ve yanlış yaptığında optimalin üzerinde eleştirilen ve yine optimalin üzerinde yalnız bırakılan bir ev ortamı, çocuğun kendisini nasıl ifade etmesi gerektiği konusunda sahte bir kendilik geliştirmesine sebep olmuştur. Özlem Karapınar “Ben, Balina” hikâyesinde, şizoid yapının gelişimini doğru ve etkili bir şekilde işlemiştir.

Mustafa Kutlu'nun “Su Sesi” hikâyesinde, Sabahat karakterinin şizoid özellikler sergilediğini söyleyebiliriz. Sabahat'ın her gün semtin en işlek caddesinden geçmesi ancak kimseyle muhatap olmaması, iş ye-

rinde kafasını kaldırıp kimseye selam vermemesi, üstleriyle konuşurken göz teması kurmaması şizoid bireylerin sahip olduğu özelliklerle benzerlikler gösterir. Kâtiptir Sabahat. Ancak ne avukatlarla ne mahkûmlarla ne de salonda davaları takip edenlerle iletişim kurar. Yani alışıktığı iş arkadaşlarıyla bile teması azken aynı zamanda tanımadığı insanlara karşı da geneller bu davranışlarını. Fiziksel anlamda dış görünüşüne de önem vermez. Rutindir her günü. Ruj kullanmayışı, saçlarını hep aynı tipte kesmesi, tırnaklarını en diplerine kadar derinden kesmesi şizoid bireylerin tekdüzelikleriyle örtüşmektedir. Bu yapıdaki bireyler farklılık denemeyi çok sevmezler çünkü nasıl karşılık alacakları noktasında yüksek düzeyde kaygı hissederler. Yoldan geçerken kendisiyle iyi veya kötü iletişim kurmak isteyen bireylere karşı kayıtsızlığı da şizoid örüntüyle açıklanabilir.

MERVE ÇAKIR

İNCELEME

Öykümüzün Hikâyesi Üzerine

Bundan dört beş yıl evvel *Gülşefdeli Yemeni* ve *Ana Üşümesi* adında iki kitap hediye edilmişti bana. O güne değin ne kitapların ne yazarının ismini duymuştum. Bu nedenle de hemen okumak istemedim kitapları, öncelik vermem gereken başka hikâyeler olduğunu düşünüyordum. Fakat gülşefdeli kelimesinin cazibesine kapılarak kitapları okumayı pek geciktiremedim. Özellikle *Gülşefdeli Yemeni*’yi çok severek okuduğumu hatırlıyorum.

Sonraki süreçte Hüseyin Su’nun kitaplarını okumaya devam ettim, yazdıklarını merakla takip ettim, hâlâ ediyorum. Geçtiğimiz günlerde de *Öykümüzün Hikâyesi* kitabının yeni baskısını okudum. Bu tarz kitapları okurken ortadaki emeğe ister istemez gıpta ediyor, yazarına hayran oluyor insan. Ben de *Gülşefdeli Yemeni*’yi okuduğum günkü hayretimle ve bugünkü hayranlığımla birlikte okudum *Öykümüzün Hikâyesi*’ni.

Öykümüzün Hikâyesi ilk olarak 2000 yılının Aralık ayında Hece Yayınları tarafından basılmış. 2023 baskısı ise Şule Yayınları’ndan çıkmış. Bu baskının başında yer alan *Öykümüzün Hikâyesi’ne Bir Hikâye* başlıklı yazısında kitabın ortaya çıkış hikâyesine değiniyor Hüseyin Su ve “Dergileri yayımladığımız yirmi yılda hazırladığım otuz özel sayının ilki ve bir anlamda da özel sayı hazırlama düşüncemizin başlangıç noktası sayılabilecek ‘Türk Öykücülüğü Özel Sayısı’ aynı yılda, Eylül-Ekim

2000’de yayımlanmıştı. *Öykümüzün Hikâyesi* de söz konusu bu özel sayı düşüncemizin ve özel sayının hazırlanışı sırasında öykü tarihi, öykü yayını konusunda çalışırken verdiğimiz emeğin derlenip toparlanarak kitaba dönüşmesi gerektiği gibi bir kararın sonucunda ortaya çıkmıştı.”

“Türk Öykücülüğü Özel Sayısı” 2005 yılında ikinci baskısını yapmış ve Hüseyin Su, bu baskı için yine ekler hazırlamış. *Öykümüzün Hikâyesi*’nin Mayıs 2023 tarihli yeni baskısını yayıma hazırlarken de özel sayının ikinci baskısındaki ekleri ve geçmişten bugüne kitaba ilave edilmesi gereken hususları eklemiş. Neticesinde de bugün elimizde kâğıt kalemle okumamız gereken şahane bir eser ortaya çıkmış.

Kitap “Öykümüzün Hikâyesi” ve “Öykü Okumaları” olmak üzere iki bölümden oluşuyor. “Öykümüzün Hikâyesi” bölümünde adından da anlaşılabilceği üzere öykümüzün hikâyesini okuyoruz. Kitap şüphesiz baştan sona önemli ancak öykümüzün geçmişten günümüze kadarki hikâyesini karmakarışık tanımlardan uzak, sade ve kronolojik olarak okumak için bu başlığın ayrıca mühim olduğunu düşünüyorum. Bir de buradan hayli hacimli bir okuma listesi elde edilebileceğini söylemeden geçemeyeceğim. Kitabın tamamından okuma listesi elde edebiliriz ancak ilk bölüm özellikle kurmaca eserler anlamında dikkat çekici.

Bu bölümde altını çizdiğim, notlar aldığım pek çok yer oldu ancak aklımda kalan, bence en önemli hususlardan biri edebiyat tarihimizin siyasi tarihimizden bağımsız okunamayacağıydı. Esasında edebiyatla işgali kuvvetli olanların bildiği bir mesele bu. Ancak yazıyla ilgisi yeni başlayan birinin bunu sebepleriyle bilmesi güç. *Öykümüzün Hikâyesi* de tam burada devreye girerek iyi bir başlangıç kitabı olma özelliği taşıyor.

Benim için bir diğer önemli nokta tahkiye geleneğimizin ve birikimimizin ne zaman başladığına dair sorulan sorulardı. Örneğin şöyle diyor Hüseyin Su:

“Türk öykücülüğünün ilk kaynaklarını ve ilk izlerini, 1850’li veya 1870’li yıllardan sonra Batı edebiyatından yapılan ilk çeviriler, ilk örnekler mi oluşturur? Yoksa bu izleri, eski Türk ve Divan edebiyatındaki manzum ve mensur hikâyelere, halk hikâyelerine, *Dede Korkut Hikâyeleri*’ne, masallara ve dinî menkıbelere, cenklere ve dinî hikâyelere kadar sürmek gerekmez mi?” Edebiyata, özelde Türk hikâyeciliğine, meraklı olan hemen herkesin aklına takılan, aklına takılmamışsa da kitabı okuduktan sonra zihninde soru işaretleri belirten bu ve bunun gibi soruları görmek ve cevapları üzerine düşünmek mümkün *Öykümüzün Hikâyesi*’nde.

Henüz bu sorular ve cevapları üzerine düşünmeyi bir kenara bırakamamışken söz konusu meselenin ardından gelen cümleler okuru uyandırır cinsten. Kendi coğrafyasından, tarihinden, kültür ikliminden, medeniyetinden beslenmeden bir milletin sanatının yapılamayacağını söylüyor Hüseyin Su.

Bu cümleler bana son dönemde okuduğum bazı hikâyeleri anımsattı. Mekânlarda ve karakterlerde Türkçe adlar tercih edilirken atmosfer tamamıyla Batılı duruyordu. Bu da hâliyle hikâyelerdeki yapaylığı, olmamışlığı ayan beyan ortaya çıkarıyordu.

“Öykümüzün Hikâyesi” başlığındaki önemli meseleler saydıklarımızla sınırlı değil elbette. Ancak hepsini buraya taşımak yetmez, kitaptaki tüm konuların baştan sona okunup anlaşılması gerekiyor. Bu mevzuların yanı sıra devamındaki başlıklar da hayli dikkat çekici elbette. Örneğin geçmişten bugüne öykü dergilerine, öykü özel sayılarına, öykü antolojilerine, öykü kuramı ve öykü eleştirisi kitaplarına değiniyor Hüseyin Su.

“Öykü Okumaları” bölümünde ise Tarık Buğra, Şevket Bulut, Mustafa Kutlu, Cemal Şakar, Cihan Aktaş ve Necip Tosun hakkında birer yazı var. Bu yazıları okurken hem mevzubahis isimler hakkında bilgi sahibi olmak hem de nitelikli bir inceleme yazısının nasıl yazılacağını görmek mümkün.

Öykümüzün Hikâyesi, okuruna dünyaları vadetmiyor belki ama kendi hikâyesini vadediyor. Bu, pek çokları için hiçbir şey ifade etmese de bir avuç okur için şüphesiz bir şeyler ifade ediyor. O sebeple ne dersek diyelim hiçbir *Öykümüzün Hikâyesi* kadar tesirli olmayacak. Bu durumda yapabileceğimiz en iyi şey de kitabı herkese tavsiye etmek. Yazdıklarından, hayattaki duruşundan pek çok şey öğrenebileceğimiz bir isimle aynı dönemde yaşıyor ve yazıyor olmak büyük şans bizim için. Umarım Hüseyin Su daha çok yazar, bize de okumak nasip olur.

SEBAHAT MERAKİ - MERVE ÇAKIR

HİKÂYE

Soner Sert'in *Bir Sağır Zangoç*'u Bazı Kitaplar Yeniden Yazılmalı**Sebahat:**

Öncelikle İthaki Yayınları yıl içinde pek çok öykü kitabı basan nadir yayınevlerinden biri olduğu için tebrik edelim. Neden? Çünkü olumlu cümlelerle başlamak istedim yazıya, zira ilerleyen kısımda güzel şeyler söylemem güç olacak Merve.

Esas konumuz Soner Sert'in temmuz ayında çıkan kitabı: *Bir Sağır Zangoç*. İsmi de kapağı da bana farklı gelen, ilgimi çeken bir kitaptı. Bu ilgi olumlu anlamda bir ilgi değil. Özellikle, metinlere göz gezdirdikten sonra sanırım hakkında pek de iyi konuşmayacağız, dedim. Çünkü kitabın genelinde temel sorun dil. Editöryal olarak da eksik bir kitap. Yazarların dil konusunda kendi tercihleri, anlatım biçimleri elbette olabilir, saygı duyarım. Ancak bazı unsurlar çok temeldir, yokluğu yahut çokluğu da sorundur. Kitapta yok olan şey; düzgün, anlaşılır, akıcı cümleler. Çok olan şeyler ise gereksiz, gerçekten gereksiz, detay cümleler.

Muhtemelen yazarın aynı zamanda film yönetmeni olmasından kaynaklı her ânı anlatmaya yönelik bir tarzı var. Bu durum bir avantaja çevrilebilirdi, biz metinleri okurken film izliyor gibi hissedebildik. Ancak kitapta tam tersi olmuş, detay anlatım dezavantaja dönüşmüş, çoğu ayrıntının metne hiçbir hizmeti yok. Ayrıca anlaşılmayan cümleler de mevcut. Bu hususlar, aslında oldukça etkileyici olabilecek metinlerin okura geçirebileceği duyguları da kısıtlamış. Bu duruma gerçekten üzüldüm. Çünkü kitaptaki çoğu öykünün temelinde saf duygular, insani hikâyeler var. Ancak yazım konusundaki eksiklikler tabiri caizse hikâyelerin harcanmasına neden olmuş. Bahsettiklerimi desteklemek üzere daha detaylı bir değerlendirmeye geçeyim.

“Araf”, “Ölüm” ve “Yaşam” olmak üzere üç bölümden oluşan kitabın birinci kısmındaki hikâyeleri sevemedim. Özellikle ilk hikâye,

kitap için iyi bir başlangıç değil. Sürekli “-dı/-di” tekrarlarından oluşan cümlelerle karşılaşırız. Hikâye bitince de ee yani, diyor insan. Bir amacı, anlamı, konusu yok öykünün, en azından okurken keyif versin diyorsan o da yok. Aynı bölümdeki üçüncü hikâyede konu olarak üçüncü sınıf bir film dönüyor. Anlatım yine “-dı/-di” ve gereksiz ayrıntılarla dolu.

“Ölüm” ve “Yaşam” bölümündeki hikâyeler, “Araf” kısmına bakarak aslında çok iyi. Ancak dikkatini çekerim bahsettiğim iyilik ana hikâye ya da konu diyelim. Mesela ikinci bölümdeki “Zelzele, Kan Parası” hikâyeleri aslında etkileyici konular. Fakat özellikle “Zelzele” öyküsünde anlatımdaki sorunlar, diyaloglardaki yapaylık bana bir ara Hint filmi izliyormuşum gibi hissettirdi. Bu yorumu yaparken de acaba acımasız bir yorum mu, diye düşündüm Merve ama cidden kötüydü, ne diyebilirim. Oysa aynı bölümde “Zehir ve Zangoç” öykülerinin dilleri, diğer öykülerden daha iyi olduğu için hikâyelerindeki o samimiyet, saflik bozulmamıştı. Diğer öykülere nazaran beğendiğim metinler oldular.

Üçüncü, yani “Yaşam” bölümündeki hikâyeler de fena değildi. Özellikle “Mayo” hikâyesi yine bahsettiğim sorunları taşımakla beraber iyiydi. Çıkan tüm kitaplara bakalım, sorunsuz ya da herkesin iyi diyebileceği metinlerden bahsetmemiz imkânsız. Ancak çok fazla olumsuzluk bir araya gelince ne yazık ki kitaba iyi diyemiyoruz. Keşke metinlerin üzerine daha çok çalışılmış olsaydı, o vakit eleştirilerimin daha farklı olabileceğini düşünüyorum. Ben okunmadığı takdirde bir kayıp yaşanmayacağını düşünerek kitaba okuru bol olsun diyemeyeceğim. Bu cümleyi söylerken de üzıldüm yeniden, keşke daha güzel yazsaymış be. Yine de yazarımızın eline sağlık, dilerim köşemizde baştan sona öveceğimiz bir kitabını okumak da nasip olur. Peki, Merve sen ne diyorsun? *Bir Sağır Zangoç*’un okuru bol mu olsun?

Merve:

Ne yazık ki kitapla ilgili aynı düşüncelere sahibiz. Söylediklerine itiraz etmeyi isterdim ama edemiyorum. Hakikaten kitapta genel olarak fazla detay verme problemi var. Kurmaca metin yazarken bu konuda dikkatli olmak gerekiyor. Eğer detay verme işi dozunda yapılırsa hikâye tadından yenmez ancak *Bir Sağır Zangoç*’ta bunu göremiyoruz. Örneğin “Çevirmen” hikâyesinin ilk iki paragrafında bir hastane atmosferi anlatılıyor. Neden? Hikâyenin ana meselesi bunun üzerinden dönmüyor ki. Ailesini kaybettikten sonra kendi hayatından vazgeçen bir adamı okuyoruz aslında. Ama daha girişte o kadar yoruluyoruz ki esas hikâyeye gelene kadar okuma isteğimiz gitmiş oluyor. Yani hikâyede hem başarısız bir giriş hem de fazlaca ayrıntı var. Oysa doğrudan üçüncü paragrafla başlansa hikâyeye, daha iyi olabilirdi kanaatimce.

Ayrıntı sorunu kitabın genelinde mevcut, o sebeple hepsini buraya taşımamız mümkün değil. Dikkatimi çeken bir diğer hususla devam edeyim.

“Araf” bölümünün ilk hikâyesi olan “İnek”i okurken ziyadesiyle kısa cümle kullanıldığını görmüştüm. Bu durum anlatıya mekanik bir hava katmış. Bunun yanı sıra bir şeyler sadece söylenip geçilmiş gibi duruyor. Şöyle oldu, böyle oldu, ondan sonra a kişisi şunu dedi vs. gibi. Bir de aynı hikâyede dikkatimi çeken bir diğer şey de yanlış kelime kullanımıydı. Örneğin yazar sayfa 14’te şöyle diyor: “Balı ağzında, kocaman, mosmor bir dut düşürdü Ece’nin kafasına. Yalapşap oldu dip boyası gelmiş sarı saçları.”

Senin de gördüğün gibi burada yalapşap kelimesi doğru kullanılmamış. Yalapşap, üstünkörü demek. O kelimenin yerine “yapış yapış” kullanılsa doğru anlamı verirdi.

“Ölüm” bölümündeki “Zelzele” hikâyesinde, sayfa 51’de de aynı sorun var. “Midesi kalktı. Dünden kalanları höykürerek çıkardı.” cümlesindeki “höykürmek” kelimesi heyecanlı veya kızgın bir biçimde bağırarak konuşmak manasına geliyor. Söz konusu cümlede hatalı kullanıldığı aşikâr sanırım.

“Zelzele” hikâyesinde gözüme batan meselelerden biri de anlatının tek kanaldan akmamasıydı. Hikâyede köyde dedesiyle yaşayan bir kız anlatılıyor, babası gurbete çalışmaya gitmiş. Metnin girişinde pepukkuşu hikâyesi anlatılıyor okura ve bu kısım finalde bir yere bağlanıyor ancak epeyce zayıf bir bağlantı oluyor ne yazık ki. Çünkü hikâyenin içinde konu epeyce dağılıyor. Esas meselenin hangisi olduğunu ayırt etmekte güçlük çekiyoruz. Aslolan pepukkuşu ise onun üzerinde durulması gerektiğini düşünüyorum. Bu değil de kızın dedeyle yaşamasıysa mühim olan, onun üzerinde durulmalı. Ya da babasının ölmesiye, ona odaklanılmalı. Yazarın hikâyede yaptığı gibi her şeyi anlatmaya çalışmak hiçbir şey anlatılmamasına neden oluyor.

Kitapla ilgili konuşulabilecek daha çok şey var ancak sözü yavaş yavaş toparlamam gerekiyor. Kitabın genelinde yapaylığın hâkim olduğunu söyleyebilirim. Aslında bazı hikâyelerde biraz daha çalışılsa çok güzel hikâye olurmuş dediğimiz konular mevcut. “Zelzele” bunlardan biri mesela. Ya da “Zangoç”. Ancak bu hâllerleriyle ne yazık ki iyi birer hikâye olamamışlar. Yine de yazar adına umut vadediti buluyorum bunları. Belli ki bir kabiliyet var ortada. Sadece yazarken biraz daha özen gerekiyor. Bu nedenle *Bir Sağır Zangoç*’un okuru bol olmasa da yazarın ileride yazacağı daha özenli ve iyi hikâyelerin okurunun bol olmasını dilerim.

BÜŞRA ÇELİK

HİKÂYE

Çürük Yumurta

Kek yapacaktım ama yumurta bitmiş. Aşkım, yumurta alıp gelir misin? Hiç kalmamış evde. Misafir de gelecek.

Aşkım, yumurta alıp geldi.

Üç yumurtayı hafifçe tezgâha vurup kırdım. Birinin içinden minik katılaşmış sert bir parça çıktı. Muhtemelen civciv olacakken yumurta olmak zorunda kalan bir yumurtaydı bu. Çöpe attım. Sonra yumurtaları şekerle çırpтым. Köpürttüm. Ardından biraz yağ biraz süt ve un, tabii ki kakao. Tanrı da insanı böyle sıra sıra yapmış olmalı. Rengini ise en son belirlemiştir belki de. Sonra o insanların kimisinin gözlerini denizlerden, kimini de ormanlardan yaratmıştır. Bütün bunları yapabilen tanrı benim körpecik bedenime bir kan pıhtısı düşürmüyor. Garip. Hâlbuki ben tanrıyı ve yaratıklarını çok severim. Herhangi bir dine ait hissetmesem de evrene ait hissederim ve derim ki kesinlikle bir yaratıcı var. Çok yakınımda olmasa da... Derken kapı çaldı. Misafirlerim geldi. Hepsı çocuklu. Hepsinin ikişer üçer çocuğu var. Keki çok sevdiler. Tarif istediler. Üç yumurta var tarifinde dedim. Yumurtalardan birinin civciv olmak istediğini anlatmadım onlara. Misafirler gitti, evin türlü köşelerinden çocukların oyuncaklarını topladım üç gün. Sonra bir gece usulca bilmem kaçınıcı kez “aşkım” dedim “bizim de neden bir bebeğimiz olmasın.” Olsun dedik birlikte. Gecelerce, günlerce, aylarca dedik. Olmadı. Üç yıl geçti.

Yumurtalarınız çok yetersiz ve kalitesiz görünüyor dedi. Nasıl yani kek yapamaz mıyız deyip gülecektim. Gülemedim. Ağladım. Eve gelip buzdolabını açıp yumurtaların olduğu rafa baktım, ağzına kadar doluydu. Çırpтым, çırpтым, karıştırdım, kek yaptım. Yetersiz ve kalitesiz değildi yumurtalarım.

Yıllar evvel annem için de böyle demişti doktorlar, gökten düşen kardeşim yumurta rafında beklerken. Kardeşim buzdolabında kavanozun içinde bekledi iki gün. Hâlbuki ben sanıyordum ki odamdaki yata-

ğımı ona vereceğim, buzdolabındaki yumurta rafını değil. Kardeşim, annemin toprağına tutunamayıp düşüvermiş gökyüzünden yeryüzüne. Annem öyle dedi. Bebekler gökten gelirmiş. Bebek olmayan bebekler, olgunlaşmamış incir kıvamındaki bebekler bile gökten gelirmiş. Gökten melekler gönderirmiş düşmesi gereken bebekleri. Bazı bebekler neden düşer bilmiyorum ama nasıl düştüklerini biliyorum. Annemden.

Annemin ilk önce karnı ağrıdı. Galiba çok şeker yemişti annem. Ben de çok şeker yiyince hep karnım ağrırdı ama ben kan görmezdim ve yalnızca ip atlarken yere düşüp dizimi yaraladığımda kan görürdüm. Annem o gün ip atlamadı, yere de düşmedi, dizini de yaralamadı ama her yer kandı. Büyük bir kopuşun ardı sıra gelen o kan. Ne yapacağımı bilemediğim. Yedi yıl yaşamış ellerime bulaşan o kan. Anneme anne olmam gereken yedi yaşım. Korkma anneciğim, geçecek az sonra, belki de içinde bir yerlerde ip atlarken düşüp dizini kanatmıştır kardeşim de. Korkma. O da benim gibi ip atlamayı çok seviyor demek ki. Kardeşim kan. Kan, kardeşim. Kan ve kardeşim.

Koştum soluk soluğa. Daha önce hiç kapısını çalmadığım dairelerden birinin kapısını çaldım. Karşı dairenin kapısını. Kimse açmadı. Üst kata çıktım, zile bastım. Kan dedim, kardeşim dedim, ip atlarken düştü, annem kanıyor. Annem kanadı. Kapı açılmadı. Alt kata indim, koşarak. Kapı açılmadı. Apartmanın dışına çıktım. Bekledim, oturdum öylece. Elimde ipim. Ellerimde kan. Akşam olunca babam geldi. Akşam olmasını çok bekledim mi bilmiyorum. Babam ellerimde kanı görünce, ben annemle kardeşim deyince babam eve koşup annemi kucaklayınca, elli beş kiloluk annem bembeyaz teni ile babamın kucağında uykuya dalınca bebekler anneler uyurken gelir zannettim. Annelerin aylar sürececek uykusuzluğunun erken bir telafisi saydım bu uykuyu. Fakat uyku ile baygınlık arasında kalın bir çizgi olduğunu çok sonra öğrenecektim. Tıpkı bebeklerin gelişinin bu kadar kanlı canlı olduğunu bilmediğim gibi. Ve gidişlerinin de.

Ertesi gün geldi annem eve, ben annemin annesinde kaldım. İsminde iki anne olan kadında. Benim annem bir kere anne çünkü sadece benim annem. Kardeşim de anne demeye başladığında benim de annemin ismine iki anne sığabilirdi. Ama öyle değilmiş, yani karnına değil de kalbine sığdırması gerekiyormuş bebeği bir kadının anne olabilmesi için. Annem eve geldiğinde al yanakları bile al değildi artık. Bembeyaz bir ruh gibiydi. Anne olunca melek oluyordu tabii anneler, o yüzden beyazdı annem. Emindim.

Anneme kocaman sarıldıktan sonra kardeşimin nerede olduğu sordum. Melek oldu dedi. E zaten bebektir bir de melek mi oldu yani. Melek olduysa kız demek ki. Ah ne güzel. Birlikte ip atarsınız o da yedi yaşında olunca dedim. Annem gülümsedi, bağrına bastı beni. Meleğim

benim, dedi. Hayır anne, melek şu an uyuyor değil mi, sessiz olalım dedim. Babam, evet melek uyuyor dedi. Sonra elindeki poşetten bir kavanoz çıkardı. Annemin görmesini istemez gibi içinde parça parça minik etler olan kavanozu buzdolabında yumurtaların olduğu rafa yerleştirdi. İsminde iki anne olan annemin annesine “bir iki güne çaresine bakarız” dedi.

Ben bir iki gün bekledim ama kardeşimi göremedim. Babam ise bir iki gün sonra buzdolabından o kavanozu alıp gitti.

Babamın çaresine baktığı şey kardeşimmiş meğer. O günden sonra annemin bedenine başka bir annelik uğramadı. Doktorlar da bir daha uğramayacağını söylemişler zaten. Annemin yanına bir ben kaldım. Benim yanıma kimse kalmayacak.

Şimdi ben buzdolabının yumurta rafına bakarken, misafir çocuklarının oyuncaklarını toplarken, bir yumurtanın nasıl kalitesiz olabileceğini düşünüyorum. Ne yapabilirim bilmiyorum. Gerçek bir kadın değil miyim diye soruyorum kendime. Hâlbuki eşim tanırcılara benzetirdi beni. Genç kızlığımda bütün genç erkek anneleri, boyuma posuma bakıp sarı saçlarımdan yeşil gözlerimden kendi soyları da nasiplensin diye annemin en yakın arkadaşı olmak isterlerdi. Zaten onlardan birinin oğluya evlendim ben de. Umut ile. Severek hem de. Çokça. Ama yine de büyütmemiyorum bedenimde bir annelik. Büyütmeyi geçtim, var edemiyorum bile.

Bir not bıraktım, Umut’a.

Biraz dinlenmeye ihtiyacım var. Ayvalık’a anneme gidiyorum. Lütfen beni merak edersen onunla iletişime geç. Endişelenme, seni hâlâ çok seviyorum.

Günlerdir buradayım. Umut artık annemi aramayı bıraktı. Çünkü günler galiba haftalar oldu. Haftalar da aylar olmuş olabilir. En son annem beni bir doktora götürmek istediğini söyledi, tıbbı inanmadığımı anlattım. Kalitesiz yumurtaları düzeltemeyeceklerini. Annem ise beni ruhumdaki yumruları düzeltmek için bir doktora götürmek istediğini anlattı ama o yumruları düzeltecek bir ilaç da yoktu.

Çok geçmedi. Eve döndüm, umudumu yitirdiğim için özür dile-dim. Umut kabul etti. Sustuk uzun uzun. Umutlu ama umutsuz bir suskunluk ile bitirdim geceyi. Bundan sonraki her gece gibi. Umutsuzdum artık. Ben bir başıma yaparken sabahları kahvaltımı, o umutluydu artık evin dışındaki her yerde.

Umut evin yolunu unutalı epey oluyor. Şaşırmıyorum. Alıştım. Onun yokluğunu lise yıllarımda yapmaya başladığım resimlerle dolduruyorum. Yıllar evvel yaptığım tablolara yumurtalar ekliyorum. Uzaklarda bacası tüten bir evin çatı katına, bir kadının göz bebeğine, bir

adamın kulak memesine, bir çocuğun ellerine yumurtalar tutuşturuyorum. Yetmiyor, yumurta dolu yeni tablolar yapıyorum. Rengârenk binlercesinin arasına siyah bir yumurta bırakıyorum. Çürümüş, pörsümüş, benim gibi. Umudu bitmiş.

Umudum biteli ve gideli yıllar oldu. Saçlarım yumurta beyazı olmuşken bir sabah uykumdan uyandırılıyorum. Zabita kapıda. Şikâyet var hakkınızda, evinizden kokular geliyormuş diyor. Evde çöp bile saklamam, yanlış gelmişsiniz. İkna edemiyorum. Koku bize bile geliyor teyze, bir girip bakalım eve, diyorlar. Teyze olmuşum. E girin diyorum. Mutfığa, banyoya, salona, balkona bakıyorlar. Tertemiz. Ben eminim zaten. Sonra yatak odasına girmek istiyorlar. Ne münasebet, orası benim mahremim diyorum. Teyzem yapma, belli ki koku buradan geliyor. Uğraştırma bizi, aç bakalım diyorlar. Nereden teyzen oluyorum ben senin münasebetsiz diye çıkışıyorum. O zaman hanımlığını zırlı ile “Tamam Meryem Hanım, odanın kapısını açar mısınız? Vazifemizi yapmamız gerekiyor diyorlar. Meryem’miş adım. Unutalı epey oluyor. Meryem olamayan bir Meryem. Maria olsam değişir miydi kaderim? Anahtarı veriyorum. Zaten odada bir şey yok, ben kendimden eminim. Açın bakın diyorum. Anahtarı kapıdaki kilit yuvasına oturtup, iki kere sola çeviriyorlar. Tık. Kapı açıldı. Hâlbuki açılmayan kapılar... Vardı.

Onlarla aynı şeyi mi görüyoruz bilmiyorum, odada binlerce çocuk görüyorum. Nereden geldiklerini bilmiyorum, hâlbuki dokuz ay önce bu odanın kapısını kilitlemiştim. Umut’un beni son kez ziyaret ettiği gündü galiba. Bu kadar çocuk buraya nasıl girmiş bilmiyorum. Dokuz ay boyunca bu odada nasıl yaşadılar acaba? Bu kötü koku da onlardan geliyor demek ki. Hâliyle kokmuş bütün ev. Şu yaramaz çocukların başıma açtığını görüyor musunuz memur bey?

Zabita Memuru İsa Diriliş: Eve girdiğimizde Meryem Hanım ilk önce içeri almak istemedi bizi. Üsteleyince girebildik. Mutfak, banyo gibi kokunun kaynağı olabileceğini düşündüğümüz yerlere baktık. Yalnızca mutfakta birkaç koli yumurta gördük, hani şu otuzlu olanlardan. Sonra salona ve atölye olarak kullanılan küçük odaya baktık. Orada da tablolar vardı. Kadınların, erkeklerin, çocukların olduğu tablolar. Bir de yumurta tabloları, rengârenk. Yüzlerce. Ardından son kalan odayı yatak odasını da görmek istediğimizi belirttik. Başta epeyce direndi, mahremimi gösteremem falan dedi. İsrar edince anahtarı getirdi. Kapının açılmasıyla birlikte o ağır koku bütün evi sardı. Odada belki de binlerce yumurta vardı Neredeyse tavana ulaşmış bir yığın. Ama Meryem Hanım ısrarla bu çocukları buraya ben getirmedim diyordu. Çocuk falan yoktu ki. Neye uğradığımızı şaşırduk. Fakat çürük yumurta dışında bir koku daha olduğu barizdi. Ekipler gelip yığının büyük kısmını kaldırınca gerçekten karşılaştık. Meğer kadının kocası dokuz aydır kayıpmış. Adamın cesedini yumurtaların içine gömülü vaziyette bulduk. Kadının kafa gitmiş, belli. Ama yine de kocasını öldürmüş olabilir mi, sanmıyorum.

OĞUZHAN OĞUZBEY

HİKÂYE

Altıparmak Mehmet

Bu şehirde en sevdiğim şey çocuklar.

Akşamları evin önünde buluşuyoruz. Kimi işten geliyor, kimi avarelikten. Bana bu kadar alışıp sevmeleri onlara farklı hikâyeler anlatmamdan olsa gerek. Anlatırken büyük şehirlere gidip gelme isteklerimizi ama mutlaka denizi olan bir şehir olması gerektiğini belirtmeden duramıyoruz. Bir gün diyoruz, nasıl ki toprak parsel parsel satılıyor deniz de satılsa ya. O zaman başlıyor eğlence. Ben susuyorum çocuklar anlatıyor bu sefer.

- Bir dalyan atarım üstüne, iki de sandalye. Bir olta bir kova. Balık tutarım gün boyu. Yâr isterim bir de yârimin tuttüreceği ocak. Duman istemem. Kafam küçük dumanlansın hiç istemem. Üç defa yüzmek isterim günde. Aynı denizde yıkanılmaz iki defa demem. Bir de ara sıra çekip gitmek isterim özlemek için. Ama yine eve dönmek isterim. Hikâyeler anlatmak fallar bakmak isterim. Nisan, Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Nisan... Böyle sürüp gitsin aylar.

- Sen de amma istedin Memet. Hiç verdiğin yok ki.

- Bir parmağımı veririm belki.

Çocukların en ilginç Altıparmak Mehmet. Lakabından da anlaşılacağı üzere ellerinde ve ayaklarında altı tane parmağı var. Kaderin bir cilvesi mi dersiniz evin de altıncı çocuğu. Ayrı duruyor beşten hep. Parmaklarının da diğer insanlardan ayrı olduğu gibi. Ayrı ve fazla Mehmet. Ayrı ve fazla parmak. Arta kalan hep kendisi oluyor hayallerde. Evde de arta kalıyor. Yine de hayallerin en ilginç ondan çıkıyor. Fazla oluşundan.

Her gün işte böyle gülüşüp ayrıldıklarımız bizim.

Kışlanın yanı deniz. Denizin üstü Haliç. Her gece uygun bir serinlik bulup Haliç'e doğru yürürüm. Çocuklara anlattığım kimi hikâyeleri de burada uydururum. Buradan geçer en ilginç insanların. Yol boyunca irili ufaklı insanlar yürüyor. Tanıdık bir simayı arar gibi yüzlerine bakıyorum hepsinin. İşte, Remzi Eylül geldi. Sizden iyi olmasın, kendisi pek munta zam kendi hâlinde, insanların en ilginç olarak asgari miktarda paraya

talim ederek aile doyuran bir baba. Bizim Altıparmak Mehmet'in babası. Elbiseleriyle birlikte kendisi elli kilo. Yüz elli kilo da sırtında. Sırtında buz-dolabı, sırtında kanepe, sırtında dünya, sırtında güneş, sırtında bütün kış ayları derken eciş bücüş bir adam olarak kaldı. Şöyle usulca yanına sokulup bir merhaba diyeyim dedim. Hem fena mı olur akşamın bu ıssızlığında bir ses bulmak.

- Remzi Çavuş ne o uyudun mu? Bizi de görmüyorsun artık.
- Yok be Osman. İmanım gevredi kaç gündür. Nedir bu sıcak...
- Hakkısın abi. Senin de işin zor.

- Bırak şimdi bunları Osman. Bizim Memetler akşamları seninle takılıyormuş. Memet'i bilirsin akıllı bir karış havada. Ne ettiysek büyütemedik. İyisi mi sen onlara nasihat et. Beni dinlemedi seni dinler belki. Bugün de Berber Tayfur'un camlarını patlatmış. Bir güzel sopayı hak ediyor.

- Aman Remzi abi, çok hırpalama çocuğu kaçır elinden yoksa.

Remzi Eylülgeldi ile ayrıldıktan sonra bir müddet daha yoluma devam ettim. Denizin uzağından bir evde muhtemelen Altıparmak Mehmet'in evinden koca bir kapı çarptı. Bendeniz bu hikâyenin anlatıcısı Osman Elçiçeği olarak ürktüm. Önce tuhafıma giden bu olay sonra benim için sıradanlaştı. Çünkü bütün babalar birbirine benzer. Ola ki çocukları baba olana kadar. Benim babam da sopa atmasa bile üzerimize attığı çiçekler kanatırdı yanaklarımızı. Bahçivandı babam, bir karanfil severdi. Elinde büyütürdü gül olması için. Karanfil büyürdü. Büyüdükçe babamın elindeki kırmızı da büyürdü. Sonra toprağı tutardı sonra denize yürürdü. Bu yürümekler ondan kaldı yadigâr.

Ertesi gün, kışlanın yanındaki kayalıklarda otuyordum. Yelkenliler balık için denize doğru açılıyordu. Akşam çocuklara anlatacağım hikâyeyi düşünüyordum. Diyordum ki bu hikâyemiz kötü bitsin. Bilsin çocuklar, dünyanın bir yüzünü daha. Remzi Eylülgeldi, nasihat et demişti. Kötü bitmek de bir nasihattir derim ben anlatıcı Osman Elçiçeği olarak. Hikâyemi tasarlayadururken, Altıparmak Mehmet'i koşar gördüm. Yanıma yetiştiginde elinde bir deste karanfil. Yüzünde boncuk boncuk akan ter.

Altı hiçbir zaman rakam olmadı benim için. Bende ilk dikkate değer olan artığım, fazlalığım oldu.

Elindeki kırmızılığı gördüm.

Eline ne oldu Mehmet?

Altı parmağım vardı bir tanesini kışlanın yanındaki denize attım.

Altıparmak'ın yüzüne bakakaldım. Bir gün herkesin altıncı parmağını keseceğini o zaman anladım.

SEBAHAT MERAKİ

HİKÂYE

Üç Kere Üç

Kadının söylediği gibi perşembeyi cumaya bağlayan gece ceviz ağacının altına gömdüm muskayı. Hem de bu ellerle. Bak, eşelediğim toprağın kiri bile hâlâ tırnaklarımda. Yunus sessiz. Ellerimi boğazıma kadar çekilmiş yorganın kenarına bırakırken yüzüne bakıp bugün günlerden ne, diyorum. Yunus yine sessiz. Onun yokluğunda konuştuğum tavan, hafifçe kımlıdanan perde ve ansızın sessizliği bölen buzdolabı bile sessiz. Fişini mi çekti acaba, ne de olsa boştu içi, diyorum. Söylediklerim duyulmuyor. Buzdolabının beyaz ve boş raflarını düşünürken kapanıyor gözlerim. Artık onların ne kuruluşunu hissediyorum ne de yangını. Sadece koyu bir ağırlık var göz kapaklarımda o kadar. Konuşmak istesem de teslim oluyorum ağırlığa. Sessizlik yerini cızırtılara bırakıyor.

Ceviz ağacının gölgesindeyim. Bu iki oldu, diyorum hala kızım Saliha'ya. Toprağa basamıyorum, su içemiyorum, güneşe bakamıyorum. Hırıltılı bir iç çekip kurumuş dudaklarımı ısırarak yatağa bile yatamıyorum, diyorum. Saliha elini yanağıma yaklaştırıyor. Ama içinden sizin yazgınız bu, var sizin ailede bir karalık, diyor. Duyuyorum. O karalığa bulaşmaktan korkup hızla çekiyor elini. Az uzağımda bir taşın üzerinde oturan Yunus'a bulanık gözlerle bakıyorum ona da yazık, Yunusların kaderinden belki. Bir balık gibi aldım adamı karanlığıma. Kaç kere “inni künti minezzalimin” döküldü dudaklarından. Benim koyu derinliklerimden kurtulmak için her Allah'ın günü dua ediyor olsa gerek. Derinliklerimdeki koyuluğu görüyor gözlerim. Kucağımda durmadan ovuşturduğum ellerimi çizmeye başlıyor tırnaklarım, daha hızlı sallanıyorum. Ben sallandıkça yanımdaki karaltı da sallanıyor. Vücudumda, parmak uçlarımdan boğazıma kadar kurtçuklar dolanıyor sanki. İnce hasır kilimin üzerine yığılıyordum bir anda. Yanımdaki karaltı o an duruyor. Ceviz ağacından bir yaprak düşüyor, elime dokunup çürüyor ve küle dönüyor yaprak. Derin bir solukla açıyorum gözlerimi.

Tavandan sarkan lamba yerli yerinde, perde kıpırtısız. Hafifçe sağa çeviriyorum başımı, Yunus yerinde değil. Üzerimde toprak gibi

duran yorganı kaldırıp su şişesine uzanıyorum. İniltimi duyup koşarak geliyor. İyi misin, diyor usulca. Sudan birkaç yudum alıp ıslanan ağzımı koluma siliyorum. Rüyam bile aynı, diyorum. Yaşadığım her katlanılmaz ânı tekrar tekrar yaşıyorum. Allah beni sevmiyor herhâlde, o sıra titreyen ellerim şişeyi tutamıyor, titreyen dudaklarım da sesimi. Hıçkırarak ağlıyorum yeniden. Evin sessizliğini bulandırıyor sesim. Gözyaşlarım nem olup odanın havasına karışıyor, ben o havayı tekrar soluyorum sonra içimde bir yerlerde gölcükler oluyor ve ben yeniden ağlıyorum. Odadaki her şey, perde, çerçeve, ayna ne varsa nasipleniyor bu döngüden. Hepsı nemli, üzerlerinde tuzlu damlacıklar var. Sırtımı sıvazlayıp biraz daha uyu, diyor Yunus. Ben yerime yerleşirken yavaşça çekiyor üzerime toprağı. Niyeti balığına yok etmekse mümkün değil. Ben ölürsem sen de ölürsün, demek geliyor içimden. Sonra ikimizin de üç defa öldüğü geliyor aklıma. Ya o bende, ben de okyanusta hapissem, ya bizim hapisliğimiz müebbetse. Ya bu yaşadıklarımız ölüm sonrasıysa. Beyaz tavan cevap vermiyor, gölcüklerim kuruyor yeniden. Gerçeklik yerini başka bir gerçekliğe bırakıyor ve ben ruhumun gezin-tilerine kapılıyorum.

İlk evdeyim. Burası yıllar öncesi. Geniş penceresinden güneş sızıyor. Oğlum Ahmet'in üçüncü yaş gününü kutlayalı birkaç gün olmuş olmalı. Havası kaçan mavi ve beyaz balonlar salonun her yerinde. Huzurla bakıyorum pencereden dışarıya. Kenarından köşesinden görünen yeşilliklere, uzak tepedeki çok katlı inşaatlara. Aman Allah'ım korkmuyorlar mı bu kadar yüksekte, diyorum. Arkamdan bağırarak geliyor Ahmet. Elinde uçak. Önümden hızla geçip cama yaklaşıyor. Aman dikkat, diyerek tutuyorum kollarından. Elindeki maket uçağı kaptığım gibi koşarak çıkıyorum salondan, Ahmet peşimde. Kahkahalar atıyoruz. Nefes nefeseyim, dilim damağım kurumuş. Bir bardak su için gidiyorum mutfağa. Ahmet salonda, cam salonda. Tam bardağı elime alıyorum bir şey güüm ediyor içimde. Gönlüme bir ağırlık düşüyor. Yavaş yavaş değil aniden. Salona koşuyorum, cam açık, Ahmet yok, toprağın üstünde. O anda düştüğü toprak oluyor gönlüm. Toprağın kuraklığı her yanıma sarıyor, susuyorum.

Beyaz tavana açılıyor gözlerim. Dilim, damağım kurumuş. Doğrulup da su içecek dermanım yok, içsem de kanacak gönlüm yok. Zar zor açtığım gözlerim yeniden kapanıyor. Sonra belli belirsiz cızırtılar, sonra yeni bir rüya.

Burası ikinci ev. Salon küçücük. Camlar kapalı. Muhammed üç yaşını geçeli birkaç gün olmuş. Etrafta balon yok, kutlama yok. Oğlumun kıvrıkcık saçlarının alnına düşüşünden biliyorum, ilk defa o zaman bu kadar uzattık saçımı, ilk defa o zaman gözleri kapandı saçından. O günün gecesinden sonra saçları hiç uzamadı, bir anda yok oldu Mu-

hammed. Bu defa toprak oluşunu hissedecek bir gönlüm bile yok. Ben de düşüyorum onunla. Bedenlerimiz toprağa karışıyor; o topraktan ceviz ağacı çıkıyor. Ağacın dibinde muska, yanında da bir karaltı büyüdükçe büyüyor. Karaltı büyüdükçe küçülüyor ağaç. Sonra başıma cevizler yağıyor, ben uyanıyorum.

Tavana karanlık çökmüş, perdeler surete bürünmüş korkmamı bekliyorlar, açık kalan kapıdan belli belirsiz bir ışık sızıyor. Ağır hareketlerle atıyorum üzerimden toprağı, günler sonra çıkıyorum mezarımdan. Mutfaktan gelen tıktırları takip edip aydınlığa karışıyorum. Bir haber var mı, diyerek bölüyorum sesleri. Yunus sıçrayarak dönüyor arkasına. Sen uyandın mı, diyor zoraki bir gülümsemeyle. Tek bir soru dökülüyor dudaklarından. Kafasının içinde o kadar ilaca rağmen mi, peki iyi misin, sinir krizi gelecek mi, ne kadar dayanabileceksin, soruları var, biliyorum. Hiçbirini konuşmuyor. Hâlâ aynı, diyor sadece. Sürterek çektiğim sandalyeye bir et yığını olarak oturuyorum. Masanın üzerindeki bilgisayara bakınca derman geliyor kollarıma. Önüme çekip açıyorum kapağını. Günlerdir hatırlamadığım, hatırlayınca umursamadığım işim için birkaç kelam etmem lazım. Ölüm sonrasında bile yakasındalar insanın. Yeni postayı açıp hızlıca yazıyorum.

“Oğlum Emin komaya gireli 52 gün oldu. Kendisinin durumunda bir değişiklik de yok bu nedenle benim durumumda da bir değişiklik yok. Üçüncü çocuğu da camdan düşürmüş bir anne olarak anlayışlı olacağınızı düşünüyorum. Olmazsanız da siz bilirsiniz. İşe gelmeyeceğim, ne zaman gelirim bilemiyorum. Kolay gelsin.”

E-postayı atıp hızla kapatıyorum bilgisayarı. Sahiden elli iki gün oldu mu, Yunus yine cevapsız. O hâlde muskayı ceviz ağacına gömeli de altmış günü geçti. Ama üç yaşı gelip çatığından mıdır, nedir fayda edemedi muska. Kapalı olduğunu bildiğim camdan düştü Emin. Bana inanmaya ne zaman karar verdin, arkasına dönüp hangi konuda, diyor Yunus. Lanetim konusunda işte. Muhammed’de de, Ahmet’te de inanmamıştın camları kapalı tuttuğuma. Cevapsız kalıyor. Kısılan koyu gözlerinden, ısırdığı dudaklarından anlıyorum konuşmak istediğini ama konuşmuyor. Hızla arkasını dönüyor. Eğer Emin bu lanetten kurtulursa Yunus’ta benden kurtulacak biliyorum. Ben ağzımı açsam da açmasam da kaçacak karanlığımdan. Ne de olsa Allah sabredenleri... Her neyse ya, diyerek kalkıyorum masadan. Odanın nemi ve koyu sessizliği beni bekliyor.

Emin, Ahmet’in maket uçağına binmiş bana doğru geliyor rüyamda. Ceviz ağacının altında, oğlumun uçaktan inmesini bekliyorum. Benim üç evladım var, diyorum yanımdaki karaltıya. Tıpkı annemin de beş evladı oluşu ama bir benim sağ kalışım gibi oğullarımın da teki sağ, diyorum. Yanımdaki karaltı gülüyor. O güldükçe toprağa gömülüyorum, sussana, diyorum susmuyor. Bedenimin yarısına kadar topraktay-

ken elini sallıyor. O anda ceviz ağacından yapraklar dökülüyor üzerine. Yapraklara gömülen karaltının bir tek eli açıkta kalıyor.

Uyanışım telefonun ziliyle. Yunus hiç olmadığı kadar sesli. Emin uyanmış, kurtulmuş, diye bağırıyor. Yorganım kuş tüyü kadar hafif. Tek hamlede atıyorum üzerimden, hızla giyinip çıkıyoruz kapıdan. Bugün elli üçüncü gün, diyorum. Geç olsa da oldu, diyor Yunus. Ceviz ağacının dibindeki muska geliyor hatırıma. Keşke, diyorum çok önce gömseydik onu oraya. Hatta annem gömseydi, kardeşlerim ölmeden evvel. Olan oldu, diyor içimden bir ses. Ben Emin'i düşünürken derin soluklar alıyorum bunu fırsat bilip kurtuluyor benden, okyanusa açılıyor Yunus. Ardında yaralı bir balık bıraktığından habersiz. Arabanın camını açıp rüzgârın yüzüme dokunmasına izin veriyorum. O anda evdeki kapalı camlar da açılıyor. Dalgalanan perdelerin yanında karaltı belirliyor, dolabın cızırtısına rüzgârın uğultusu karışıyor ve bir el camın önündeki boşlukta gidip geliyor.

Elimde su bardağı, az evvel Mustafa'nın durduğu pencerenin önündeyim. Rüzgârla beraber dalgalanıyor perde. Camı ne zaman açmıştım ya da açmış mıydım, hatırlamıyorum. Vücudum, usulca yaklaşıyor cama. Parmak uçlarımdan saç telime kadar titrerken nasıl yürüyorum, nefesi nasıl alıyorum bilmiyorum. Son bir güçle başımı eğip bakıyorum aşağıya. Mustafa taşların üzerinde. Yaşıyor muyum, zaman akıyor mu, bunlar gerçek mi. Çınlayan kulağımda, bağırış sesleri. Dizlerimin üzerine çöküp elimdeki bardağı sımsıkı tutuyorum. Emin, diye bağırıyorlar ama ben konuşamıyorum. İçimden bir ses sana sesleniyorlar, sen Emin'sin üç kardeşin sonuncusu, diyor.

BETÜL ŞİMŞEK

HİKÂYE

Bay Hilaf

Bay Hilaf, sonbaharın iyice ortaya çıktığı soğuk bir pazar sabahına uyandı. Yataktan kalkmak yerine bir süre daha uzanmaya devam etti. Gözlerini, rutubet yüzünden üzerinde yer yer lekeler olan beyaz tavana dikti ve bir süre hiçbir şey düşünmeden baktı. Nihayet sıkıldığında ağır yün yorgani üzerinden attı. Terlik giymeyi sevmediği için soğuk parke zemine çıplak ayaklarıyla basarak odadan çıktı. Mutfağa girdiğinde duvarda asılı olan saatin on ikiyi vurmak üzere olduğunu gördü. Acele etmeden buzdolabından iki yumurta ve biraz sucuk çıkardı, ardından ikisini karıştırıp pişirmeye başladı. Yumurta piştiğinde dünden kalan eski gazeteyi masaya serdi ve sıcak tavayı üstüne koydu. Yine dünden kalmış bayatlamaya başlayan ekmeği askıdan alıp yemeğinin başına geçti. Hazırladığı şeyleri hızlıca mideye indirdi, biraz sonra mutfağı toplayıp odasına döndü. Üzerinden neredeyse hiç çıkarmadığı takım elbisesini o gün de giydi. Bıyıklarının ucunu ustura ile düzeltti, üç beş tel kalmış siyah saçlarına hiç ellemedi. Hazırlığı bitince evden çıktı. Sokağa indiğinde karşılaştığı ahabplarına gülümseyerek selam verdi, bazıları ile kısa sohbetler etti. Gece yağan yağmur suları yerdeki çukurları doldurmuş, yer yer gölcükler oluşturmuştu. Bay Hilaf, çukurlara basmamak için özel bir çaba sarf etmiş ve neredeyse bütün yol boyu buna odaklanmıştı.

“Günaydın, Hilaf amca!” Tombul suratı soğuktan kızaran adam duyduğu tanıdık sesle başını çaprazındaki çocuk parkına çevirdi. “Günaydın, Leman! Bu havada üşümüyor musun?” İlkokula daha bu yıl başlayan Leman, Bay Hilaf’ın yeğeniydi; çocuk parkında tek başına koşturuyor ve yerdeki yaprakları toplayarak havaya saçıyordu. Onun da yüzü aynı Bay Hilaf’ınki gibi kıpkırmızı olmuştu ama o bu durumdan şikâyetçi görünmüyordu. “Üşümüyorum! Hava gayet iyi ama zaten anem birazdan eve çağırır.” Bay Hilaf, başta sadece gülümsese de ardından cevap vermek zorunda hissetti. “Anladım tatlım ama bence de eve girmekte acele etmelisin, hasta olacaksın.” Leman, bunu inkâr ettiğini

belirten bir şekilde başını iki yana salladı ve kucağındaki yapraklara yenilerini eklemeye devam etti. Bay Hilaf, daha fazla uzatmak istemediği için yoluna devam etti. On beş dakikalık bir yürüyüşün ardından otogara geldi ve bir süre arabaların güzergâhlarını inceleyip düşündü. Neyse ki düşünmesi o kadar sürmemiş hızlı karar vermişti. Her seferinde yaptığı gibi yine bambaşka bir yere gidiyordu. Neresi olduğu hakkında hiçbir fikri yoktu ama olay anında deneyimlemek önceden bilmekten çok daha eğlenceliydi.

Bozuk yollar yüzünden geçirdiği sarsıcı bir yolculuğun ardından kimsenin inmediği, ıssız bir kasabanın hemen girişinde arabadan indi. Kasabanın girişinde “MUNİSLİK” yazan eski bir tabela vardı. Bay Hilaf yeşil ve beyaz boyası akmış eski tabelanın önünde durdu, kendine has bir tavırla ellerini arkada birleştirdi. Bu kasabadaki yaşamı, insanları ve onlarla konuşacağı şeyleri düşününce içini tatlı bir heyecan sardı. Bir süre derme çatma evleri uzaktan inceledikten sonra ilerlemeye karar verdi.

Evlerin sıklaşmaya başladığını görünce bakışları, sevimli ve cana yakın ifadeden uzaklaşıp her şeye üstten bakan bir ifadeye çevrildi. On dakika öncesi gibi kambur durmuyor, adımlarını hızlı hızlı atıyordu. Karşısına çıkan ilk giyim mağazasına girip üzerini baştan ayağa yeniledi. Ayakkabılarını değiştirdi. Siyah rengi griye dönen yamalı ceketini yerine pahalı simsiyah bir ceket aldı. Gömleğini, pantolonunu hatta çoraplarını bile yenileri ile değiştirdi. Artık duruş olarak da görünüş olarak da yepyeni bir adamdı. O artık herkesin tanıdığı Bay Hilaf değildi. O artık Sefa Erinç’ti.

Eski kıyafetlerini bir poşete doldurup mağazanın arkasına, kimsenin göremeyeceği bir yere bıraktı.

Sefa Erinç, bir süre yanından geçtiği evlere ve dükkânlara bakarak ilerledi. Acıktığını hissedince güzel bir öğlen yemeği yemek için pahalı ve şık görünen bir dükkâna girdi. Sefa Erinç, içeri girer girmez dükkân sahiplerinin ilgisini kıyafetleri ve rahat tavırlarıyla çekti. Bu durum kendisiyle hızlıca ilgilenilmesini sağlarken kısa bir hasbihâl’in ardından siparişini verip beklemeye başladı. Kıyafetlerinden anlaşılan “konumun” verdiği rahatlıkla etrafı incelemeye koyuldu.

Bay Hilaf olsaydı asla etrafına bakmaz, kimseyle konuşmaz, başını hiç kaldırmadan yemeğini yiyip giderdi. Sefa Erinç ona bir nevi özgürlük tanıyordu. O, rahatlıkla insanlarla konuşabilir, oturduğu yeri inceleyebilir, kusurları söyleyebilirdi çünkü kimse onu yargılamazdı. Çünkü Bay Hilaf gibi basit, orta sınıfa ait bir gazete çevirmeni değildi ve bu kimlik ona Bay Hilaf’ın asla sahip olmayacağı imkânlar tanıyordu.

Önüne gelen şu yemeğin lezzetini bile bulamazdı Bay Hilaf ama Sefa Erinç o lezzeti çoktan mideye indirmiş, sıcak bir bardak çay içiyordu.

Bay Hilaf, daha ilk saniyelerden beri benimsediği Sefa Erinç rolüne kendini iyice kaptırdı. Ellerini arkasında birleştirmiş kendinden emin adımlar atarak ilerliyordu. Kısmen kalabalık sayılabilecek bir kasaba olduğu için birileri sürekli yanından geçiyordu. Geçerken de bu iyi giyimli yabancıya şaşkın bakışlar atıyorlardı hatta bir iki çocuğun onu parmaklarıyla gösterdiğini bile görmüştü. Bu Sefa Erinç için büyük bir gurur kaynağıydı çünkü hayranlık biraz da saygı getirirdi ve saygı, zengin görünümlü bir orta sınıf vatandaş için büyük bir nimetti.

Sefa Erinç kasabanın içinde bir süre dolaştıktan sonra çoğalan kalabalıktan kasaba meydanına geldiğini anlamıştı ki yolun karşısında olan kahvehaneyi görünce hiç düşünmeden oraya yöneldi. Nihayet kahvehaneye girdiğinde bütün gözler bir anda onun üzerine çevrildi. Sıcaktan terleyen yüzünü silmekte olduğu mendili yavaşça indirip ortaya selam verdi. Birkaç kişi cevap vermeden önüne dönerken yan masalardan birindeki gruptan orta yaşlı, hafifçe şişko bir adam ayağa kalkıp “Masamıza gelmez misin Bey?” diye sordu.

Sefa Erinç, oldukça kibar bir şekilde teklifi kabul edip beş kişiden oluşan masaya oturdu. Herkesle tek tek selamlaşıp kısaca tanıştı. Sefa Erinç’i aralarına davet eden İsmail, bir çay daha isterken masada sohbet çoktan başlamıştı.

“Ee, kimsin kimlerdesin Bey? Ne işin var bizim kasabada?”

“Esasen şehirde doğup büyüdüm. Orada aile şirketinde kardeşlerimle beraber halı dokumacılığı yapıyoruz. Baba mesleği ama ben gelirlerle giderlerle uğraşıyorum daha çok, pek anlamam o yüzden.”

“Vay, ne güzelmiş!” diye bir tepki verdi tam karşısında oturan adam. Sefa Erinç lafının yarıda kesilmiş olmasına biraz bozulsa da sakince devam etti:

“Şehirde dört duvar arasında olunca bun alıyor insan ister istemez. Böyle sesten, karmaşadan uzak yerlere özeniyor da ekmek teknesini bırakıp gidemiyor bir yere. Ben de fırsat buldukça atlarım arabaya çıkar gelirim böyle yerlere. Sizin kasabaya ilk defa geldim ama çok hoş bir yer maşallah.”

“Öyledir sahiden...” diye mırıldandı İsmail gururla. “Şehrin bütün imkânları yoktur ama gürültüsüz patırtısız bir yerdir. Sağ olsun muhtar bey de çok uğraşiyor. Onunla da tanışmıştınız ama arpa almaya kasaba dışına gitti. Başka zamana artık.” Bu sırada istedikleri çaylar dağıtıldı ve kahvehanenin sahibi de bir sandalye çekip sohbete dâhil oldu.

“Benim çaydan daha iyisini bırak şehri yurt dışında bile bulamazsın Bey. İç bak,” Sefa Erinç, şekerden tasarruf etmek için uzun süredir yapmadığı bir şeyi yaparak çayına iki şeker attı ve içmeye koyuldu. O, kahvecinin çayını överken -ki gerçekten böylesini hiç içmemişti- meraklı yüzler masanın etrafını bir bir sarmaya başladı.

Sefa Erinç her dakika kalabalıklaşan muhitinden faydalanıp asıl anlatmak istediği şeyleri anlatmaya başladı. Sistemi eleştiriyor, artan fiyatlardan bahsediyor ve kendi de mensup olmasına rağmen genelde katlanamadığı üst sınıfın bayat, samimi olmayan ortamını kötülüyordu. Aslında kötülenek değil de onların Bay Hilaf’a yaptığı haksızlıklardan oluşan kinini Sefa Erinç’e uyarlayarak anlatıyordu.

Saatler süren bu sohbette ona katılanlar kadar katılmayanlar, onu sevenler kadar yapmacık bulanlar da olmuştu ama hiç kimse masadan kalkmamıştı çünkü Sefa Erinç’in konuşması öyle etkileyiciydi ki en karşıt düşünceli insanı bile oturduğu yere çiviliyordu.

Uzun süre konuştular, tartıştılar, yeri geldi ortak payda da buluşup hüznlendikleri oldu. Zaman öyle hızlı akıp gitti ki saati ancak insanlar masadan birer ikiye kalkmaya başlayınca fark ettiler. Sefa Erinç, son otobüsü kaçırp kaçırmadığını öğrenmek için kahvecinin çırağına saati sordu. Neyse ki hâlâ biraz vakti vardı.

Telaşa kapılmadan konuşmayı gayet doğal bir şekilde bitirdi ve kalkmak için müsaade istedi. Koca kalabalıktan son kalan kişilerle vedalaşıp gezine gezine kasaba dışına çıktı.

Etrafta kimsenin olmadığına karar verince kıyafetlerini koyduğu poşeti sakladığı yerden çıkardı. Çevreye son kez göz gezdirdikten sonra hızlıca soyundu ve eski kıyafetlerini giydi. Sabah yaptığı gibi üzerinden çıkardıklarını poşete doldurdu ama yanına almak yerine bir çöp bidonunun önüne bıraktı.

Bir ağaca yaslanmış, eve giden otobüsü beklerken artık Sefa Erinç gibi değil de Bay Hilaf gibi hissediyordu. Bugünlük macerası bitmişti. Önündeki iki ay boyunca sadece gazetedeki işlerine odaklanacak ve kendine yeni bir kimlik tasarlayacaktı.

Bay Hilaf otobüse binerken omuzları düştü, kambur sırtı ortaya çıktı, geniş ve rahat adımları yine uyuşuk bir hal aldı. Kafasını hiç kaldırmadan arka koltuklardan birine oturup başını cama yasladı. Bugün olanlar hakkında hiç düşünmedi. İçinden hiçbir şey için “keşke” ya da “iyi ki” diye de geçirmede. Sadece yarın ve sonraki günler yapılacakları planladı. Leman’ın yaklaşan doğum günü için hediye düşündü, yarın ne kadar çeviri gelir diye küçük bir tahmin yaptı, maaş gününe kalan süreyi hesapladı ve biraz sonra uykuya daldı.

ÖMER YİĞİT DEMİR

HİKÂYE

Zerre-i Cazibe-i Seyrân Tefrihası Bölüm II^[1]

sevgili nişanlıma...

GALATA'YA! GA-LA-TA-YA!

Ceyran, cereyan, yel, kurender yahut ecnebilerin bir bilim olarak isimlendirdiği “elektrik”, aslında çok basit bir yasaya tâbidir. Ceyran hayatın her yanına yayılmış bir akımdır. Kuantum fizikçilerine göre insanların, duyguların, düşüncelerin, nesnelerin, canlıların, gezegenlerin, bir karıncayı tartan bir karınca ile yuvada onları bekleyen üçüncünün, gezegenlerin, güneşlerin, yıldız kümelerinin, karadeliklerin tümünün arasında tellerle bağlanmışçasına ilahî bir bağ vardır. (Bir çeviri hatası sebebiyle sicim olarak isimlendirilmiştir. Bknz. “Sicim Teorisi”) İşte bu telsel bağ hepimizin arasında bir şey olmasa da bir şey olması neden olmaktadır. Elektriği ileten demir ve türevleri vardır mesela. Dünyamızdaki ceyran da tam olarak bu şekilde gökten yere, yerden göğe aktarılmaktadır. Ve gerisini kim bilmez; yağmurlar, şimşekler, yıldırımlar, dolu yağışları...

Hâzer Gökseyranî; o sükûn perşembe gecesinde, gökyüzünün bir halı gibi döşenmiş güzelliğini, elindeki Roma işi mercekliyle, hayranlık içinde izliyordu. İleride Galata'daki kulenin civarlarında kallavi bir şeyin süzülmeğe olduğunu dehşetle keşfetti. Hemen merceğinin ayarını yapıp cismi bir su damlası kadar berrakça görmeye başladı. Bir gemi hem de Galata'nın başı kadar bir gemi salına salına kulenin etrafında dolaşıyordu. Estağfurullah, çekerek bakmaya devam etti. İçinden bildiği tüm duaları mırıldanıyordu. Bu sırada gökgemisi kandilleriyle sallana sallana süzülmeekteydi. Kendini hemen dışarıya attı. Evlerin kapılarını güm güm döverek, *koşun*, diyordu. *Koşun ağalar! silahlarınızı da alın yanınıza! Bir şey geldi! Galata'da! Galata'da! Yetişelim!*

Gökseyranî çıldırmışçasına; yuvalarından fırlayan gözleri, kıpkırmızı olmuş kafasıyla o gece mahallede ne kadar uyuyan insan varsa uyandırmıştı. Peşinde iki yüz kişiyle, don, atlet, yalınayak, başı kabak, ellerde balta, hançer, kılıç, ok, bazısında tüfenk, bazısında piştol, artık

Allah ne verdiyse koşturuyorlardı. Sanki bir Sultan daha çıkmış, maziden ders ve fetva alarak gemileri karadan yürütmüş, İstanbul'u işgal ederken de onlara hiç sezdirmemişti. Nefes nefese koşturan kalabalık Hâzer Bey'in önderliğinde Galata'nın dibine ulaşmıştı. Kalabalık durduğunda, şehre tarihinde eşi rastlanmamış bir sükûnet dalgası yayıldı. Yarım dakika sonra seyircilerin gözleri aynı anda kulenin damına doğru döndü. Balondan bir gemi yahut gemiden bir balon; bütün haşmeti ve azametiyle, etrafında bir aydınlık çemberi yaratan kandilleriyle şingır mıngır süzüle süzüle geldi.

Kalabalık aynı anda tesbih çekmeye başlamıştı. Sesler Galata ahalisini dürtüklerken, belki de şehrin yarısı dışarılara, balkonlara, pervazlara çıkmış bu kudretli cismin hareketlerini gözlüyordu. Bir yeniçeri toplaşan halkı omuzlaya omuzlaya en öne doğru geldi. Çeri Turgut Ağa, gür sesiyle bağıra çağıra öne doğru gelip uçan gemiyi şöyle bir süzdü. Atçı Nekraim'i yanına çağırıp; *derhâl saraya çık, olan biteni haber et*, dedi.

Ay gökte bir it boyu ilerlemişti ki Galata karıştı. Yeniçeriler, zabıtlar, ağalar, hanımlar kim varsa bu semte toplanmıştı. Ecnebi zabıtlar ellerindeki okkayla durmadan bir şeyler yazıyor, ressamalar gökteki geminin eskizini çıkartmaya çalışıyordu. Derken bir atlı birliği Galata Kulesi'nin yanına güneydeki sokakların birinden giriş yaptı. Padişah Hazretleri, kılıç kuşanmış vaziyette atının üzerindeydi. Sert bakışlar, erkek haykırışlar arasında oraya, bitkinliğin ortasına doğru ilerledi.

At, Kapıkulları ve Çerilerce durduruldu. Adam kellesini örttüğü örtünün ardından geniş bir sesle; *olanlara hakimim. Bunları durdurmak için gönderildim*, dedi. Konu derhâl Padişah Efendimize iletildi. Çeriler ve Kullar açıldı, adam atından inip herkesi yara yara meydanın ortasına kadar ilerledi. Padişahımızın huzuruna gelince yerlere kadar eğilip, etek öpmek için rıza istedi. Rıza verildi, adam yerlere kadar eğildikten sonra müsaade edildi, Galata Kulesi boşaltıldı. Adam Kule'ye yalnız başına çıktı.

Gökteki devasa mahluk birden gümbürdeyerek yükselmeye başladı. Geminin içinden şulesi kendinden devasa bir yaratık çıktı. Ya Yecüc'dü ya Mecüc. GÜM! TIS! Gemiyle eş anda yükseldi. GÜÜÜM! Kulenin kellesindeki demirliklerin hizasına gelince duraksadı. TISS! Kuledeki âdem kollarıyla bazı işaretler yaparak yaratığa doğru yaklaşıyordu. Ellerini kıvrır kıvrır kıvrıyor, kafasını oynata oynata gıcırdatıyordu. Derken GÜM! GÜM! GÜÜÜÜM! TIS! sesi kulakları sağır edercesine yankılandı. Sanki Yaratık bu güm sesleriyle konuşuyor, Adamlarla karşılıklı muhabbet ediyordu. Bu gösteri yaklaşık bir saat kadar sürmüştü ki gökteki Mahluk giderek yükselmeye başladı. Yükseldi, yükseldi, yükseldi. GÜM! TIS! Gemiye, aralanan alt kapısından yavaşça girdi ve kapak sessizce kapandı. Adam Kule'nin tepesinde, olanları yakın-

dan izliyordu. Birden, sanki bir yaydan fırlatılmışçasına rüzgâr esmeye başladı. Rüzgâr vızıldayarak kalabalığın saçlarını, esvaplarını sallandıracak kadar süratlendi. Gökteki gemi yalpalaya yalpalaya yükselmeye, gülmeye ve tıslamaya devam ediyordu. Birden gemiden ateşlenen ve ışıkla karışık göğe doğru fırlayan bir mermi, öncekinden daha güçlü ve sanki güç gösteriyormuşçasına kudretle irtifa kazandı. Sonra müt-hiş bir gürültüyle infilak edip kıpkırmızı, ateşten ibaret bir gül çıkar-dı gökyüzünde. İnsanlar kulaklarını tıkıyor ama kendilerini bu tarihî anı izlemekten alamıyorlardı. Gök mavilenmeye, rüzgâr hızlanmaya devam etti. Rüzgâr ateşlenmiş mermiler gibi insanların arasında vız-lıyordu. Yel girmesinden korunmak için bazıları yakalarını kaldırmış, bazıları giysisinin iki ucunu önde birleştirmişti. Çocuklar savrulmamak için annelerinin paçasına yapışmıştı. Gök gürlledi. Gök sanki yarılmış-çasına çatırdadı. Çatırdayarak patlayan gök sanki yaratıldığı ilk güne dönmüşçesine, düzene ihtiyaç duymuş gibi mavileşerek karıştı. Gökte-ki gemi yükselerek küçülmeye devam ederken birden yağmur bastırdı. İnsanlar artık zor olsa da gökyüzüne bakmaya devam ediyordu. GÜM! TIS! Şimşekler ardı ardına İstanbul'un üzerinde patlıyordu. Bir şimşek sönmeden diğeri, sönmeden bir başkası günü aydınlatıyordu. Bazıla-rına göre bir yıldırım gökteki Gemi'nin üzerinde patlamıştı. Yeminler etseler de kimse onlara inanmamıştı. Rüzgâr hızlandı, Adam Kule'nin tepesinde Gemi'yi izlemeye devam ederken, gökten yere doğru, sanki bir hattı, bir yayı takip ediyormuşçasına bir ışık huzmesi, bir yıldırım şulesi ilerledi. Yıldırım Galata'nın ara sokaklarında bir yerlere; sanki bir insan koluymuşçasına uzandı, çatırdadı, patladı ve yanıp söndü. Adam bu sefer de düşecekmişçesine aşağılara bakıyordu. Kalabalık yavaş ya-vaş dağılırken, Kule'den bir adam yalnız başına indi. Bedros Yakut'un omuzları bedeninden iki adım önde gidiyordu.

Meydandaki herkes toplanıp bu olayın gizemi karşısında ağla-ya sızlaya, güle eğlene, dua ede ede evlerine çekildi. Hâzer Gökseyranî ise, belindeki mercekliyi çıkartıp dinmeyen yağmurun altında, göklere doğru uzanan ve oradaki maviliğin sınırsızlığında kaybolan mahluk yüklü Gemi'yi aramaya devam etti.

Ertesi gün haber bütün İstanbul'da yayılmıştı. Bedros Yakut Saray'da ağırlanmış, kendisine dolgun bir maaş bağlanmıştı. Söyledi-ğine göre; Kayserili Yakut'un son aylarda başına gelen garipliklerin tamamı gökteki Gemi ile alakalıydı. Ona bırakılan anlamsız mesajlar, rüyalarında gördükleri, hiç kimsenin anlam vermediği olayların tümü işte bu Gemi ve içindeki Mahlukla alakalıydı. Rüyasında ona bildirildi-ğine göre bu Mahluk, adı Marduk olan bir başka yıldızdan gelmekteydi. Mahluk'un adı Eliş'idi. Dünya'yı ve devletimizi yok etmek için Mar-duk'un Hükümdarı Enuma tarafından gönderilmişti. Her çeşit surete

bürünebiliyor, sihre, bilgiye ve doğanın çeşitli kuvvetlerine kolayca hükmedebiliyordu. Yakut Efendi, önceki gece rüyasında bu Eliş tarafından kendisine öğretilen lisan sayesinde kuledeyken onunla konuşabilmişti. Ve Yakut Efendi'nin Eliş adındaki Mahluk'a verdiği öğütler ve İslam Orduları'nın gücü ve Yüce Sultanımızın kudreti hakkındaki söyledikleri yüzünden gözü korkutmuştu. En sonunda Kule'nin dibinde toplaşmış çocukları, sabileri, kopilleri gösterip kâinatın her yerinde merhametin aynı duygularla bağdaştığını ispat edencesine konuşunca Eliş adındaki Mahluk, İmparatorluğumuza ve Yüce Padişahımız'ın imar ettiği bu şehre olan hayranlığını dile getirdikten sonra hürmetlerini sunmuş ve bir daha bu şehre uğramayacağını garanti ederek göklere yükselip, dünyadan ayrılmıştı. Bedros Yakut, itibarını, parasını, gücünü, hırsını ikiye katladı. Mevkiini, yeni karısını, kendisine ait gemisini, Padişah Efendimiz'in kendisine verdiği Timar'ı ve askerleri tek tek kabul etti.

Gemi'nin gittiği günün sabahında; Galata'nın alt sokaklarından birinin ortasında, seher vakti inen yıldırımlardan birinin yaktığı küller durmaktaydı. Bir insan boyunda olan küller rüzgârın etkisiyle etrafa dağılıyordu. Sokak sakinlerinden masumca bir hanım elindeki samandan süpürgeyle külleri kenara doğru çekmeye başladı. Sonra eşarbını düzeltte düzeltere bir kovaya topladığı külleri evinin bahçesindeki çukura döktü. Hiç kimse bilmesede bu kadın Yakut'un, güzel yürekli eşi Mihrinisa idi. Kimse bilmesede bu güzeller güzeli hatun; Hınzıryedi Gülmüş Ağa'nın üçüncü karısı Maide'den olan ikinci kızıydı. Hiç kimse bilmesede Mihrinisa o gün oğlunu elleriyle toprağa vermişti.

Yeni köşkünde demlenmekte olan Yakut, İstanbul'un en güzel evlerinin silüetleri seyreliyordu. Karşısındaki köşkün damında bir karartı görür gibi oldu. İnsana benzeyen bir şey orada, tam bacanın yanında uzanmış, yatıyordu. Tıslayarak güldü. Şeytani gülümsemesi ağzını iki yana doğru gerdi. *Köşkte oturan birileri para kazanmanın kolay yolunu keşfetmiş*, dedi. Sonra bir martı kondu damdaki bedeninin yanına. Bir tane daha. Üç. Yedi. On. Yakut hemen kâhyaya seslendi. Kâhya elinde bir tane mercekliyle koş koş geldi. Yakut mercekliyi köşkün damındaki bedene çevirdiğinde kuşların tanıdık bir bedenle beslendiğini keşfetti. Hiçbir tepki vermeden mercekliyi ortalıktan kaldırdı. Boylu boyunca yatan cesedin kafasındaki külah hâlâ durmaktaydı. Külah henüz gaganmamıştı.

Hâzer Gökseyranî, bir perşembe sabahı mercekliyi gökten ayırmadan yürüdüğü sırada yanlışlıkla omuz attığı külhanbeyi tarafından itilmiş, hırpalanmıştı. Yere düştüğünde savrulan mercekli dört parçaya bölünmüştü. Külhanbeyi'ne doğru, gözlerinden alevler saçarak delirmişçesine sıçradığında; gözünü ona doğrultulmuş bir piştol namlusuna dayamıştı. Namlunun barut kokulu, zifiri deliğinde binlerce yıldız

gördü, milyonlarca galaksi, katrilyonlarca şule ve asilce sallanan bir güneş. Güneş durmadan yaklaşıyordu. Geride kalan bütün karanlığı içinde boğarak, kanırtarak ona doğru ilerliyordu. Bir anda, gördüğü son şey güneş oldu. Alnının ortasında bir mermi patlamıştı. Parçalanmış, kıpkırmızı bir kan banyosunun ortasında geriye sadece bir ağız kalmıştı. Gülümsüyordu. Yerinde olmayan gözleriyle göğü seyrediyordu. Bir nefes çekti. GÜM! TIS! Kan sızdıkça sıcaklığı kulaklarını kaşındırdı. Dünyaya kulak vermek istercesine elini kulağına götürdü. Hâzer Gökseyranî Galata Kulesi'nin dibinde, babasının öldürüldüğü yerde, işte böyle öldürüldü.

Başlangıçta her şey; ufak, ıssız, kimsesiz ve tedbirsiz bir cümlede toplanmıştı. Bilinmek istedi. Hâlâ.

A H M E T Y I L M A Z**H İ K Â Y E**

Dayımın Atlası

Ben küçükken boyum kısaydı, bir atlasım vardı. Ablam vermişti. Mutfak tezgâhına çıkmış bacaklarımı sallıyordum. Televizyonumuzun tüpü bitmişti. Mutfak tüpünün kokusunu alıyordum. O sıra ıspanak haşlayan annem bir gözü ocaktayken bir gözüyle de beni haşlıyordu. Dudakları sabır okuyordu. Dur yeter diyordu dolap kapağına güm güm diye çarpan bacaklarım uzarken. Ablam imdadıma yetişti, boyum kadar kitabı kucığıma bırakıp gözden kayboldu. Ablam gözden kaybolma ustasıydı.

Ablama abimden kalmış atlasım, abime de küçük dayımdan. Dayımın büyüğünü size anlatmayacağım. Yerim dar. Küçük dayım gözlüklüdür. Gözlüklüler zekâ küpüdür derler. Bilmem, tecrübe etmedim. İnek de derler okulda gözlüklülere. İnekler gözlük takar mı ki? Gözlük mü insanı ineğe benzetir, hiç kafam basmıyor. Ben uzağı da yakını da gözlüksüz görürüm. Küçük dayım diyordum, gördüm görelî burnunun üstünde siyah kalın çerçeveli bağa gözlük taşır. Fikrimi sorarsanız okumuşlar böyledir, bir onlara yakışır dünyaya iki dikdörtgen pencereden bakmak. O pencere arada bir buğulanır, dayım gözlük kabından küçümen bezini çıkarıp parlatır bakışlarının geçtiği geçeceği koridorları.

Dayım beni kitaplarla tanıştırdı. Kitapların perçeminden tutarak hayatın tekrarlanan sıradanlığından aydınlık, ferah sokaklara çıktım. Gençliğinde kitapçada çalışmış, kitaplara dokunmuş, kitap kokusuyla başı dönmüş. Ama şimdi kitap okumuyor dayım. Baba oldu iki kıza. Bana atlas getirmiyor, eskidi elimdeki. Bir gün yakasına yapışıp sorguya çektim. Dedim nereden aldın bunu? Gidip aynısını bulacağım. Yine çocuk kalacağım. Bakma omuzlarımın genişlediğine. Dedi dayım uzaklardan rüzgâr attı önüme.

Öğrenci yurdunda bir gece arkadaşları şakacıktan dayımı korkutmuşlar, ranzadan düşmüş. Nöbetçi öğretmen gelene kadar canı yanmış inlemiş. Dayımın kafası alçıda ayakları incinmiş en az bir ay revir yolu gözükmüş tabii. Yat yat geçmez vakit, sınıftan bir arkadaşının kolunun altında görmüş atlası. Canlanmış, kaş göz işaretiyle anlatmış aklındaki.

Geçmiş olsuna gelmişler, dayımı sevindirmek için giderken başucuna bırakmışlar. Coğrafyadan imtihanları varmış. İmtihandan kalmışlar.

Atlasın arasından bir kart düşmüş. Bursa Halk Kütüphanesi yazıyormuş üstünde. Raf numarası belli belirsiz. Mehmet aslen İnegöl-lüydü dedi dayım. O da okumayla aklını bozanlardan, kitaplara meftun kütüphanelere abone. Çöplerden dergi gazete toplar, kitap bulup evde geceleri fener ışığı altında kuytu köşelere saklanarak onları özenle temizler, dolabına saklar. Bu atlas, ta Bursa'dan yola çıkmış. Mehmet'in bir ihtimal iflah olmaz merakına yenilip teslim etmeyi unuttuğu, dışı sefona kaplı, içinde enteresan bilgiler barındıran, efsanevi yaratıklarla dolu atlasta; ormanlar sayfalarından taşıyor, iki bacaklı hayvanlar dört bacaklı kuşlar kıtaların sahanlığında öteye beriye koşturuyordu. Tastamam elli altı sayfadan ibaret incecik kitaba sığan acayip âlem insanın aklını almaya yetiyordu.

Mehmet'in sırt çantası yurdun kapısında görevlinin dedektöründen geçti. Olmadı, el muayenesi yapıldı. Orasına burasına dokundular. Atlas elden ele öğrenci koğuşuna kadar mutlu mesut yolculuk etti. Ashında ilk yolculuğu değildi, bu yolculuktan da sayılmazdı. Dayım iyileşip Mehmet'e sordu nereden çıkardın bu atlası diye. Daha önce eşini benzerini ne gördüm ne duydum. Mehmet anlattı. Dayım Mehmet'ten işittiğini üşenmeden Bursa'ya gidip görevlilere bildirdi. Atlası imza karşılığında teslim etti, üstüne sadece birazcık malumat istedi. Bağışçılar açıklanmazmış, gerçi bilmiyorlarmış da her kitap bağışlayanı, öyle kestirip atmışlar. Dayımı başlarından savmışlar. Dayım okumuş mürekkep yalamıştır. Gözlüklüdür. Gözlüklüler çok şey bilir. Gözlükleri burunlarının kemerindedir. Camları pencere gibidir. Dayım o camların arkasından baktı mı görünenin ötesini görür. Görevliler bunu bilmez. Onlar hiçbir şey bilmezler. Masaya yumulup çocuklara pişt pişt derler ha bire, sus derler, ciddi ciddi suratları beş karış kitap alıp verirler. Kitaplar onların mıdır, değildir. Sanki biraz cimridirler. Az sayfalı kitapla çok sayfalı kitaba aynı süreyi biçerler. Oku getir yırtma diye kulak çekerler. Dayıma laf söyleyemezler ama.

Mehmet abinin çöpten çıkarıp devlete tescil ettirdiği atlasın sayfaları didik didik edilmiş. 56 sayfalık kitabın tam ortasında 28'le 29. sayfaların birleştiği yerde dikey olarak Osmanlı alfabesiyle kargacık burgacık düşülmüş not, yapbozun eksik parçalarını birleştirmeye yetmiş de artmış bile. Dayım edebiyat fakültesi tahsillidir, gözünden kaçmaz. Bir elif bir nun bir kaf ve bir he. Ve altında 1965 yılını gösteren rakamlar. Yazılıp silinmiş, tekrar yazılmış, tekrar yazılıp silinmiş olduğundan belli belirsiz gözüken ve ancak uzmanının çözebileceği zorlukta iç içe girmiş harflerden vardı. sonuç: mim-sad-tı-fe-ye harfleriyle şekillenen Mustafa ismi.

1965 yılında Ankara'da yaşamış bir Mustafa'nın parmaklarının dokunduğu, mürekkebinin tenini ürpertiği bir atlası dayıma misafir gelen. Dayımdan, geldiği yere -ama Bursa'daki halk kütüphanesine, asıl

memleketine değil- dönen bir atlası, orada durur muydu, başka ellerde başka raflarda nefes alır mıydı bir gün kader çağırdı mı, dolaştıkça ayakları yorulmaz, topukları şişmezdi ama içi zenginleşip yeni anlamlar kazanırdı elbette. Bunu dayıma söyledim, dedi dayım hepi topu bir atlas işte, dedim değil daha da öte, dedi dersler ne âlemde. Dayıma dedim: Ben derslerimi kitap okuyarak tazelemeyi bildim.

Ve dayımla atladık otobüse, vardık Kızılay Meydanı'na. Ayaküstü atıştırdık, kalacak yer aradık, Hacı Bayram'a yürüyüp çardak altında simitle çayı ihmal etmedik tabii. Nereden başlamalı, nereden başlamamalı? Mustafa'yı nerede sormalı? İlk birkaç gün turist gibi gezdik, paramız azalınca silkinip kendimize geldik, hedefimizden sapmamak için bir telefon kulübesinden ödünç aldığımız rehber elimizin altında bütün ihtimallerin yokuşuna tırmanmaya karar verdik. Başkent'in sıcaklığı İstanbul'u özletmiyordu ama nemsiz, kuru havada pek terlemeden gölgelik aramadan hayatta kalabilmek teselli kabilinden iyi geliyordu bizim gibi iki kaçığa. Varsın akıl noksanı desinler. Demesinler diye yüzü suyu dökcek değildik kimselere. Dayı-yeğen, Ankara'da ikamet eden 3500-4000 kadar Mustafa tespit ettik, atlastaki seneyi düşünerek kaba hesaplama en az üç bin kadarını ilk başta eledik. Kalanlar içinde yeni düzen apartmanlarda oturanları, sosyo-ekonomik seviye bakımından geri kalmış muhitlerde oturanları da gözden çıkardık. Aslında çelişkili bir yol ağzındaydık hem eski yerleşim yerlerinde oturacak, yaş itibarıyla genç veya orta yaşlı olmayacak hem de kitaplarla, okumayla alakadar olacak. Eski yazıyı iyi kötü bilecek, tecrübe etmiş olacak.

Emekli öğretmenler, edebiyat ve tarih ağırlıklıydı eğitimleri, bizi hem epey uğraştırdı hem de çok zaman kaybetmemize -ister istemez- sebep oldular. Ya kulakları ağır işitiyor yahut duyuyor ama bir atlas için sorguya çekilir gibi saatlerce çocuk yaşta iki yabancıya malumat vermeye ne lüzum var diye huysuzca kafa sallıyorlardı. Niyetleri halisti, amenna ama meramlarını anlatacak bir mevzu değildi bizimki, ilgilerini celbetmiyordu. Kitaptaki Mustafa yazısını tek tek onlara da talim ettirdik, hemen çoğu benzer şekilde bir Mustafa koydu önümüze. Yaşları birbirine yakındı, hafızaları bin dokuz yüz atmış beş tarihini kurcalıyor ama hiçbirini işin içinden çıkamıyordu.

Bir sabah tasımızı tarağımızı toplamış otelden ayrılırken günlerdir Mustafa meşek ettiğimiz grupta olmayan ama ne hikmetse siması bize yabancı gelmeyen bir ihtiyar Sıhhiye'de yolumuzu kesti. "Hatırlıyorum" dedi, "Mustafa'yı adım gibi hatırlıyorum!" Bir banka ilişti. Dayım saatine bakıp duruyordu. Sıkılmış, bunalmıştı. Yarım kulakla dinliyordu. Ben ondan daha heyecanlı ve kalmaya hevesliydim. Ak saçlı amcadan ismini bahşetmesini istedik. "Mustafa" dedi. Kendimi tutamadım, "O siz miydiniz?" dedim yerimde zıplayarak. "Arkadaşımdı" dedi, "Artık yok!" Başını çevirip soğuk ses tonuyla dayım "Öldü mü?" dedi. "Nasıl olur ya!" diye bağırışmışım. Amca avuç içlerini bize doğru açarak, "Tam

olarak öyle değil” dedi, “zannettiğiniz gibi değil yani!” Bu amcanın Mustafa olması kadar onca sefer toplayıp bir araya getirerek bir kahvehaneye tıktırdığımız öğretmenlere çay getirip götüren biri olması daha da şaşırtıcıydı. Dayım dedi “E amca, ne diye ben de Mustafa’yım demedin bize?” dedi. Mustafa amca, “Bana kimse sormadı ki evladım! Okumuş etmiş adamlar lazım dediler.” Dedim, “Peki amca sizin tahsiliniz nedir?”

Emekli tapu kadastro memuruymuş!

Bomba haber başka. Bizim peşine düştüğümüz asıl Mustafa da onun müdürüymüş!

Biletimiz yandı yanmasına ama perili atlasımızın üzerindeki pirelerden kurtulmayı da başardık sonunda. Merhumun kütüphaneye çevrilmiş evi Beypazarı’ndaymış, Fatihalarla girdik. Eşik cinleri öteye beriye savruldu. Tozlu raflardan hangi kitabı çektiysek illa ki bir köşesine eski harflerle iliştirilmiş bir not yahut Mustafa ismi göze çarpıyordu. Dayımın yüzüne renk gelmiş, çenesi hiç alışmadığımız kadar düşmüştü. En sevindirici tarafı, kitapların arasında bizdeki atlasın ikizine rastlamış olmamızı. Görevliye nazımız geçmiyordu, katır inadı vardı adamda şehir dışına emanet veremeyiz diye tutturdu. Emanet mi, kim demiş? Niyetimiz bu yetimi İstanbullara götürmekti canım. Nice yol teptik, ter döktük onun uğruna.

Yani bayrağı göndere çekmek gibi bir şey olacaktı atlası ele geçirmek. Nasip gayrete âşıkmiş, dayımla benim çektiklerimiz hakkıyla anlatılsa Ankara’dan İstanbul’a yol olur. Yol varsa yürünür, geri durulmaz. Otobüste dayım demez mi? “Peki Mustafa amca o atlası kimden almış, mesele o?” Demez miyim, “Dayı bir aydır aç biilaç dolanıyoruz, söyle-necek söz mü şimdi bu?”

Anlayacağınız, dayım çocuk zihnimde karanlık kalmış bazı noktaları kaşımıştı yine. Kitapçıları mı arşınlamadık, okullarda idarecilere mi sormadık şöyle şöyle bir atlas var mı sizin öğrencilere tavsiye ettiğiniz veya aldırduğunuz? Kütüphaneniz varsa sadece göz atvereceğiz. Ezberlemişler, bir ağızla yok dediler, ciğerimiz parçalandı. Matbaalara gerek yoktu, kurcaladık; baskı maskı bilen yok. En eskisinden en yenisine üniversitelere daldık, yaka paça atılmadık ama hep aynı üslupta ağzımızın payını verdiler. Çekirge bir sıçrar, iki sıçrar... Üçüncüsünde Mustafa amcanın arkadaşı, daha doğrusu memuru Mustafa amcaı tekrar rahatsız ettik. Adam şeftali bahçesinde uzlete çekilmiş, taşra sıkıntısını dul başına yaşayamıyordu sayemizde. Tuttu bizi gizli mahzenine götürdü. Aman Allah’ım! Yerin bilmem kaç metre altında ancak solucanlarla çıyanların başını döndürecek tazelikte kesif bir toprak kokusuna, rutubet ve havasızlık canavarının sıkıığı boğazı yıllardır en saf yalnızlığa dayanabilmiş, kendi hususiyetini muhafaza edebilmiş bir hazine odasıydı karşımızdaki. Orada Mustafa amcanın atlasının üçüzünü öpüp başımıza koyduk. Mustafa amca bize bu kitabın Türkiye’de dört yerde olduğu

sırrını verdi. Biri Bursa'ya dönmüştü, biri Mustafa amcanın kütüphanesinin evindeydi, üçüncüsü burada küçük Mustafa amcanın sandukasında. Küçük Mustafa amca dedim, bizim Mustafa amca ondan iki ay büyükmüş. Aralarında amir-memur ilişkisinden çok dostane, canciğer bir muhabbet varmış. Dördüncüsü neredeydi? Atlasın kapağında, iç sayfalarında yayınevi adı yazmadığını, matbaa isminin ise çoktan kayıplara karıştığını söylemiş miydim? Yazar, hazırlayan kurul vs. ipucu niteliğinde bir bilgiyi içermediğini de söyledim değil mi?

Dedi dayım, “Medet üstadım, medet!”

Dedim, “Yüzdük yüzdük kuyruğuna geldik, böyle bitmemeliydi!”

Kulağıma eğildi küçük Mustafa amca, “Mustafa, askerliğini Urfa Halfeti’de yapmıştı evlat!” dedi. “Neme lazım askerlik?” dedim sitemle. Dedi dayım, “Yaşa be Mustafa amca!”

Urfa’da siyah güller açarmış.

Yeşil güller varmış, öğrenince feleğimi şaşırdım.

Urfa’nın havası kavururmuş.

Alnımızda yazıyormuş, kaçış yok. Altını üstüne çevirdiğimiz şehrin akreplerinden Mustafa amcanın aziz hatırasını üzmeden servet değerindeki bilgiye ulaştık.

Mustafa amca Urfahymış, Urfa’da oğlu kızı yaşarmış, büyük oğlunun adı Mustafa’yymış.

Mustafa’nın ilkokul çantası ahırdan bozma toprak damın dip köşesinde artık kullanılmayan tandırın içinde atılmaya kıyılmadan senelerce kalmış, misafir bekleyen ev sahibi gibi âdeta kapısını açmış bize gülümsüyordu.

Ama bu atlasın dördüzünün arka kapağına bir etiket yapıştırmışlardı. Kerkük’ten selamlar yazıyordu.

Mustafa amcanın oğlu Mustafa abi bize ekmeğini bölüştürdü. “Haftaya Irak’a davarları otlatmaya götürüyorum, bana yarenlik edersiniz.” dedi.

Dayım dedi ki “Irak mı kaldı muhterem?”

Dedim, “Atlasta ülkeler bütündür, birdir madem. Kalın sağlıcakla. Gitmek var dönmek yok.”

İyileşti dayım, fakülteyi tamamlayamadı siyasi sebeplerden ama o vakitler hayatta kalmak daha mühimdi okumaktan. O yaşıyor. Ben okuyorum.

Atlas mı? Onu çocuklarıma anlattım. Mışıl mışıl dinlediler.

GÖZDEN GEÇİR

OKUYUCULAR:

Büşra Çelik, Gökhan Yılmaz, Merve Çakır, Oğuzhan Oğuzbey

Handan Acar Yıldız

**Gökhan
Yılmaz:**

*Arada bir ıslıdayan
cümleler var;
ingeler, bir kargaşa
var; bir söylence, bir
iç dökme var ama
hikâye yok.*

**Büşra
Çelik:**

*Buna hikâye
diyemem, öykü de
diyemem; hiçbir şey
diyemem.*

Merve Çakır:

Bugün Handan Acar Yıldız'ın üçüncü kitabı *İnatçı Leke*'deki “—” hikâyesi üzerine konuşacağız. Başlamak isteyen var mı?

**Merve
Çakır:**

*hiçbir şey an-
latmıyor, ortada
hikâye yok.*

Gökhan Yılmaz: Ben başlayabilirim. Handan Acar Yıldız'ın böyle bir hikâyesi olduğunu bilmiyordum. Bize böyle bir hikâye verilse, yazarı son zamanlarda üç dört hikâye kitabı olanlardan kim olabilir diye sorulsa hatta şıklı sorulsa ve şıklara Handan Acar Yıldız da konsa, herhâlde onu seçmezdik. En azından ben seçmezdim. Çünkü kafamda bir Handan Acar Yıldız hikâyesi profili var. Mesela *Açık Unutulmuş Mikrofon*

kitabını okumuş, hatta “Üç Nokta Atışı” bölümüne de almıştım kitabı biliyorsunuz. Çünkü orada iyi bir şey gördüm. Hemen hemen bütün hikâyelerinde çok iyi bir kurgu vardı. O yüzden böyle hikâyesiz bir metnin Handan Acar Yıldız'a ait olacağını hiç düşünmezdim. Hikâyelerinin çoğunu okumuş birisi olarak söylüyorum. Onun çizgisini yansıtmayan bir hikâye bu. Temiz, şiirsel bir dili var. Konuşma çizgileriyle anlatılmak istenen bir diyalog akıyor orada. Noktalama işaretlerinin parantez içerisinde verilmesi bir farklılık olarak göze çarpıyor ama nedir bu farklılık,

**Oğuzhan
Oğuzbey:**

*Perdelenmiş yücelik
mî yaratmaya
çalışıyor acaba
kendine?*

işlevsel midir? Asıl üzerine konuşmamız gereken mesele o. Ne anlatıyor sizce bu hikâye?

MÇ: Bence hiçbir şey anlatmıyor, ortada bir hikâye yok. Konuşma çizgisi, nokta vb.nin yazılmasından dolayı hikâyeye odaklanamadım. Hatta birkaç kere okumayı denedim, olmadı. En son oturdum ve dedim ki tamam, okuyacağım bu kez. Neticede okudum ama hiçbir şey anlamadım. Metinde birtakım cümleler var. Evet, bu cümleler düzgün cümleler, tamam. Ama neden konuşma çizgisi koymak yerine konuşma çizgisi yazılmış? Ve bazı “konuşma çizgisi” yazısı italik, bazı kalın. Neden üç nokta koymak yerine üç nokta yazılmış? Bunlar hikâyede neye hizmet ediyor? Bence kafa karıştırmaktan başka pek bir işe yaramıyor. Noktalama işaretleri yazıldığı zaman hikâye bölünüyor, insanın zihninde bir şeyler birleşmiyor. Üç nokta yazmak yerine üç nokta koysa, devamıyla cümleleri birleştirebileceğiz. Ama koymuyor, yazıyor ve bir şeyler kopuyor; sanki başka bir şeye atlıyormuşuz gibi oluyor.

Bir de aforizmalar arka arkaya dizilmiş gibi geldi bana. Başlığa konuşma çizgisi konulması ama metnin içinde yazılması da ilginç. Onun başlık olduğunu bile anlamamıştım. Büşra söylemse hayatta da anlamazdım. Bence bu da hikâyeye hizmet eden bir şey değil. Tamam, hikâyelerde biçimsel oyunlar yapılabilir zaman zaman. Ama bunlar fazla olduğunda hem okuru metinden uzaklaştırıyor hem de okur için bir anlam ifade etmiyor.

Oğuzhan Oğuzbey: Ben de Gökhan Hoca ile aynı fikirdeyim. Handan Acar Yıldız’ın kitaplarını okudum. Gökhan Hoca gibi ben de bu hikâyenin Handan Acar Yıldız hikâyesinin tersi bir profile olduğunu düşünüyorum.

Bundan birkaç sayı evvel Orhan Duru hakkında bir değerlendirme yazısı yazmıştım. O yazıyı tekrar okuduğumda şöyle bir cümle gözüme çarptı: “Hikâyeler kurallardan azade olabilir mi?” Şimdi üzerinden biraz zaman geçince düşündüm de bu cümle biraz yanlış olabilir. Çünkü sanat metinleri önce yazılır, sonra kendi içinde oluşturdukları atmosfer bütünüyle birer kural oluşturur. Yani her metin kendi iç yapısıyla kurallar oluşturur bir bakıma. Dolayısıyla bence bir metni eleştireceksek bunu çıkış noktası olarak kabul etmeliyiz ve fikirlerimizi bu doğrultuda yürütmeliyiz.

Şimdi, dönelim Handan Acar Yıldız’ın bu hikâyesine ve onu anlamaya çalışalım ilk başta. Böyle bakınca iki yollu bir problem çıkıyor karşımıza. İlk yolumuz şu, noktalama işaretleri

Handan Acar Yıldız’a başka anlamlar vermektedir. Sıra dışı olan anlamlar. İnsanların anladığının dışında başka başka anlamlar. Ve Handan Acar Yıldız bu duygusunu bizlere noktalama işaretlerini birer karaktere büründürerek hikâyeleştirmek, anlatmak istemiştir diyelim.

Bunu şöyle daha açık bir hâle getirelim: Hose (Jose) Saramago’nun *Ölümlü Nesneler* adlı bir hikâye kitabı vardır. Bu kitap-taki bütün hikâyeler cansız nesneler arasında geçer. Saramago bu nesnelere can atar, onları bir kimliğe büründürür ve dipdiri bir karakter olarak bizlere sunar. İlk yolumuzda bunu düşündüm. Dedim ki evet, Handan Acar Yıldız noktalama işaretleriyle birer karakter sunmaya çalışıyor bize. Eğer böyleyse bu hikâyenin gerektirdikleri şunlar olacaktır: Hikâye eden, boşluk bırakmayan, iç içe geçen, anlamlı metinler. Evet, ilk yolumuzda hikâyenin kendi kurallarını bulduk. Peki, Handan Acar Yıldız bu konuda başarılı olmuş mu? Bence hayır.

İkinci okuma yolumuz da şu: Burada Handan Acar Yıldız konuşma çizgisini kalın ve italik yazarak iki insanı bize anlatmaya çalışmış. Belki de iki sevgiliyi. Birbirini anlamayan, birbirinde anlam bulamayan iki kişiyi. Ve bu yazılar, söylenceler ikisinin içten içe yaptığı konuşmalardır diyelim. O zaman da hikâye şunu gerektirecektir: Karakter, derinlik ve his.

GY: Burada bence iki kişi yok, iç ses var. Kendiyle konuşuyor.

OO: O da olabilir hocam. Üçüncü yol olarak. Ama burada daha çok iki kişi var gibi geldi bana.

GY: Şu yüzden iç ses diyorum buna: Konuşan başka biri daha olsa bir akış bekleriz, daha belirgin bir akış veya hikâye bekleriz, akıcı kurgu bekleriz. Onu da göremiyoruz metinde. Sanki kendisiyle, iç sesiyle şehir üzerine, dağılma üzerine, insan ilişkileri üzerine, insan ve şehir ilişkileri üzerine birtakım fikirlerin saçıldığı bir metin bu.

OO: Ama hocam, sanki karşısında biri varmış gibi sorular soruyordu. Tabii bu monologda da olabilir. Monologlar daha bir çatışma şeklinde olur. Bir kavga bekleriz. Böyle gelmedi bana.

GY: O da bir ihtimal, evet.

OO: Derinlemesine bir karakter yapımı yok. Bir şehir var, ne olduğunu bilmiyoruz. Bu şehir imge mi, düşman mı, sevilmeyen düşünceler mi var burada? Onu da bilmiyoruz.

Ve bir de evet, bunlar yenilik olabilir. Diyelim ki bunlar

hikâyede Handan Hanım tarafından oluşturulmak istenen yeni bir buluş veya hareket. Bu sefer de Handan Hanım'ı şu yönden eleştiririz: Yenilikleri hikâyeye yedirememiş. Yani bu hikâye bu yenilikleri kaldıramamış. Söz gelimi parantez içerisinde noktalama işaretlerini yazması neden? Hikâye kaldıramamış bunu. Başka bir hikâye kaldırabilir miydi? Kaldırabilirdi. Ve zayıf bir hikâye olduğunu düşünüyorum. Ortada bir hikâye varsa bile okuyucunun bunu kabul etmediğini düşünüyorum. Sanki bu Handan Hanım'ın kendisinin bildiği, kendisinin deşifre edebileceği, kendisinin hikâye ettiği şeyler. O kadar kapalı bir metin ki ben bir türlü giremedim içine. Zorlandım. Anlatırken şehre çatamadım. Şehre çatıyor oradaki karakter değil mi? Belirli duygularla hepimizde belki şehre çatma duygusu var ama ben ona bu hikâyede giremedim. Okuyucu gözünden baktığımda bunları söylemek isterim.

Büşra Çelik: *İnatçı Leke* kitabındaki birçok hikâye felsefi zeminde yazılmış aslında. Somutla soyutu bir arada vererek bir şey anlatmak istiyor yazar. Fakat bence bu, kitaptaki en hikâye olmayan metin. Buna hikâye diyemem, öykü de diyemem; hiçbir şey diyemem. Çünkü akışa okuru dâhil etmiyor yazar.

Aslında hikâyenin giriş kısmında etkilenmiştim. Dedim ki aaa farklı bir şey yapılmış. Üç nokta, nokta parantez içinde verilmiş, yazıyla yazılmış. Fakat sonrasında beni metinden uzaklaştırdı bu durum. Girişi etkileyiciydi. Şehirle ilgili bir mesele anlatılıyor, noktalama işaretleri farklı bir şekilde veriliyor ve bir şey söylemek isteniyor. Ama hikâye bittiğinde neden bunların böyle yapıldığına dair hiçbir anlam oluşmadı kafamda. Hikâyede böyle bir şey yapılıyorsa en azından bir anlamı olmalı.

GY: Büşra bölüyorum ama aslında son cümlede bunun sebebini söylüyor.

OO: Evet hocam son cümlede söylüyor ama bu okura geçmiyor.

BÇ: “Öyküdeki bütün noktalar o anda yazıya dönüştü.” diyor son cümlede.

GY: Yani demek istiyor ki ben oraya nokta işaretini koymadım. Nokta yerine nokta kelimesini yazdım, bütün noktalar yazıya dönüştü. Ama bunun anlamı ne? Buradan bir yere ilerleyemiyoruz.

BÇ: Evet, hiçbir şekilde anlam bulamıyoruz. Mesela “Kalın Konuşma Çizgisi” ve “İtalik Konuşma Çizgisi” var. O niye italik ya da diğeri niye kalın? Kendimce bir anlam oturtmaya

çalışıyorum ama bir yere varmıyor. Kentle bağdaştırıyorum, belki dedim bir yerde bir anlama oturtabilirim. Ama olmadı.

Şu kum tanesi meselesi var. Kum tanesinin kollarındaki çatırdamalar meselesi. Güven ve güvensizliğe dair bir ilişki var orada aslında. Şehirle bir bağlantı da kurulmaya çalışılıyor olabilir. Çünkü bir kale figüründen bahsediliyor. Kale, en tepede olan yer. Şehirlerdeki kaleleri düşünüyorum bir yandan ama bunu bir sevgilinin konuşması olarak da bir iç konuşma olarak da adlandıramıyorum. Tamamen bir boşlukta süzülüyorum ve aslında hikâye olarak hiç istemediğimiz, en azından kendi adıma hiç tasvip etmediğim bir yola giriyor metin. Kitapla alakalı bir söyleşi var mı diye baktığımda şunu gördüm, yazara öykü türüne en yakın tür sorulduğunda “Öykü ille de bir şeye yaklaşacaksa keşke şiire yaklaşılsa...” diyor. Fakat bu da aslında hikâyenin şiirleşme tehlikesine karşın önceki sayıda da konuştuğumuz bir meseleye bağlanıyor.

MÇ: Şimdi şöyle bakınca bir şey fark ettim. Tek konuşma çizgisini, gerçek konuşma çizgisini başlığa koyuyor ya, Gökhan Hocam siz de bu bir monolog dediniz. Girişteki gerçek konuşma çizgisi monoloğun başlangıcı. Metnin içinde yazdığı kalın konuşma çizgisi ve italik konuşma çizgisi kendisinin sorup kendisinin cevap vermesi için olabilir. İnsan kendisiyle konuşurken her zaman sıralı cümleler kurmaz, mantıklı şeyler söylemez. Belki bunu burada göstermek istedi yazar ve o yüzden bu şekilde bir metin ortaya çıktı. Ama yine de bir okuma zevki sunmuyor okura bence.

BÇ: Çok kapalı. Yazarın kendi nezdinde bir anlamı olabilir bunların ama okur olarak bizim bunu keşfedebilmemiz çok mümkün görünmüyor.

MÇ: Evet yazarın zihnine nasıl girelim o bize açmadıkça?

BÇ: Mesela hikâyenin son sayfasında şöyle bir şey vardı: Zaman kaybetmek ve zamanı kaybetmek. İki arasında farkı vurguluyordu. Bu kadar felsefi bir metin ortaya konulunca bence hikâye daha çok boğuluyor. Akan bir kurgu olursa bu kelime oyunlarını, bu şiirselliği (zaman kaybetmek, zamanı kaybetmek) seviyorum ama metin bu kadar boğukken ve net karakterler yokken böyle bir şey yapınca geri çekiliyorum.

MÇ: Seninle aynı fikirdeyim. Bak aslında çok güzel bir nokta: zamanı kaybetmek ve zaman kaybetmek. Sırf bunun üzerinden bir hikâye kurulsa ama gerçekten bir hikâye olsa ortada, keyifle okunabilecek bir metin olabilirmiş aslında.

BÇ: Acaba zamanın boşluğunu ya da çağın boşluğunu

mu anlatmak istiyor yazar? Ya da bir boşluğu neyle doldurabileceğimiz mi? Ortaya anlam çıkarmak istersem çok fazla anlam çıkarabilirim ama hikâye böyle bir şey mi olmalı kısmında bende soru işareti var.

MÇ: Evet, okur metne dâhil olamadıktan sonra altı istediği kadar dolu olsun.

GY: Ben yazarın bu hikâyeyi birkaç temel şey üzerinden kurduğunu düşünüyorum. Birincisi şehir, ikincisi insan, üçüncüsü yazmak. Sanki Handan Acar Yıldız bu üç tane şeyle ilgili bir meseleyle odaklanmış ve üçünün de birbirine bağlı olduğunu düşünmüş. Çünkü kendisi de şehirde yaşayan birisi. Şehirde yaşamının finalde burada bağlandığı gibi bir yazar olmak, bir metin üretmek noktasında ne ifade ettiğiyle ilgili bir şey anlatmaya çalışmış. Ama dediğiniz gibi biz burada şu, şu demek, bu bu demek dersek çok zorlamış oluruz. Belki yazarın bile kafası bu konuda çok net değil. Bir şeyler anlatmış, bir şeyler dökmüş, kendince bir meramı da var belki kendi zihninde bir yere de bağlanıyor ama biz böyle bir metin karşısında ne dersek zorlama olacak. O yüzden ezcümle ben bunun hikâyesiz, çok soyut, çok kapalı, okura alan bırakmayan, dili dışında okuru sarsmayan bir metin olduğunu söyleyebilirim. Metinde imgeler, cümleler havada uçuşuyor ama ne anlattı? Sormak çok anlamsızdır ya bu soruyu, burada da böyle bir durum var. Yazar bunu böyle anlatmış; okurun da zannediyorum böyle kabul etmesini bekliyor. Ben şuna bakıyorum: Okuyup bitirdiğim zaman bu dört sayfalık metnin altına birkaç cümle de olsa ne yazabilirim? Hep beraber bunu düşünelim. Altına ne yazardık, kenarına ne iliştirirdik? Ben “Şık cümlelere rastladığımız, hikâyesiz, soyut, kapalı bir metin.” derim. Hikâye diyemem yani.

OO: Ben direkt “Anlamsız.” yazardım. İmgeler anlaşıl-mıyor hikâye olmayınca.

MÇ: Ben sadece “Eee, ne oldu şimdi?” yazardım.

BÇ: Ben zaten sonuna “Çok kapalı.”, başına da “Ne anladık şimdi?” yazmışım. Şu an konuştuklarımızdan sonra da farklı bir şey yazmazdım.

OO: Hocam ben bir soru sorayım, yazar neden böyle bir metin ortaya koyar, bu kadar kapalı, erişilmesi zor bir şeye girer?

GY: Samimi cevabımı soruyorsan, birinci ve ikinci kitabımda ben de kısmen aynı civarlarda dolaşan metinler yazmış biri olarak söyleyeyim sana. Ne yazacağını, nasıl yazacağını tam olarak bilmediği için böyle yapar.

OO: Peki, bizim edebiyatta anlamsızlık hiçbir zaman pat diye söylenmez. Sen okudun ama onu anlamamışsın derler. Böyle bir şeye mi girişiyor yazar acaba burada? Hani ne derler, perde-lenmiş yücelik mi yaratmaya çalışıyor acaba kendine?

GY: Burada yazarın niyetini bilemeyiz, eldeki malzemeye bakabiliriz. Eldeki malzeme bana diyor ki yazarın şehir üzerine, insan üzerine, yazmak üzerine birtakım eleştirileri, söylenceleri, söylenmeleri, iç dökmeleri varmış. Onları da farklı bir formatta anlatmak istemiş. Neticesinde de ortaya böyle bir metin çıkmış. Yazara da sorsan bu benim çok iyi bir metnim demeyecektir bence. Bir şey denediğim metinlerimden bir tanesidir diyecektir. Zaten büyük hikâye de böyle olmaz, yarına bu kalmaz.

Örneğin Bilge Karasu'nun buradaki kapalılığa benzeyen “Doğum” diye bir hikâyesi var. Benzer cümleler görürsünüz buradakiyle. Ama Bilge Karasu demek “Doğum” hikâyesi demek değildir. Bilge Karasu demek “Usta Beni Öldürsen E” demektir. O akılda kalır, hiçbir zaman bitmez. Bir okurun zihninden hiçbir zaman gitmez. Ama “Doğum” çok az hatırlanır ve Bilge Karasu da beni bununla hatırlayın demez. Bilge Karasu'yu Bilge Karasu yapan şey “Usta Beni Öldürsen E” hikâyesidir tek bir metin seçecek olsak. Bu da Handan Acar Yıldız'ın kendisini ortaya çıkaran metinlerden bir tanesi değildir. Diğerlerinin yanında bir şey denenmiş bir metindir.

Şimdi ben bu metni zorlasam, biraz çalışsam üzerine, bir şeyler çıkarırım. Okuyan da vay be der. Hepimiz bunu yapabiliriz. Ama kendim buna ikna olmam.

BÇ: Her şeyi söyletebiliriz bu metne. Kent meselesi diyoruz ama ondan bile emin değilim. O bile bence muğlak.

GY: Belki de.

OO: Bence bu metin, yazarın sadece kendi içinde anlamlı olan, belki de hayatından parçalar taşıyan, aşırı derecede içsel bir metin.

GY: Evet, haklısınız. Kent meselesi sonlara doğru kayboluyor. Belki yazmaktan kenti kastediyor. Yazının kendisinin bir mekân olmasından bahsediyor. Baştaki gecekondu girişi belki de kafasındaki darmadağın fikirler. Yani ne desek olur; ne desek olmaz.

BÇ: Şu olabilir mi acaba: Konuşma çizgisi var ya başında, yazar burada kendi konuşma hakkını kullanmış olabilir mi?

GY: Öyle zaten.

OO: Bence anlam zorlaması olur böyle bir şey.

GY: Bir yerde böyle bir şey ama bu. Zorlasak da böyle bir şey. Yazar konuşuyor burada. Hani daha önce de demiştim ya, biz bir hikâye kitabı satın aldığımızda aslında yazarın dil işçiliğinin, zihin yormalarının, okuduğu kitapların, fikir dünyasının ötesinde hikâyeye para veriyoruz. Bu paranın karşılığında şöyle şöyle olmuş, böyle böyle olmuş, aaa sonunda böyle olmuş deriz ve bunu satın alırız. Evet, bunun yanında bir dil işçiliği vardır, imgeler dünyası vardır, yazarın okudukları vardır, reddettikleri vardır, felsefi birikimi vardır, hepsi vardır. Ama temelde bir hikâye kitabı alıyorsak biz, deriz ki kardeşim al şu parayı bana hikâye ver. Bu metin hikâyesiz işte. Burada hikâye yok. Burada arada bir ışıldayan cümleler var, imgeler var, bir kargaşa, bir söylence, bir iç dökme var ama hikâye yok.

BÇ: Ve aslında bence aralarda çok klişe cümleler var.

MÇ: Mesela?

BÇ: “Gözbebeğim arasında oluşan üçgende iç acılarının toplamını bulamıyorum.” Bu cümle bana çok garip geldi, hiç beklemiyordum. Diğer hikâyelerinde de benzer şeyleri gördüm. Ben Handan Acar Yıldız’ı ilk kez bu kitapta okudum ve uzun bir süre ara verir sonra başka kitaplarını okurum diye düşündüm.

GY: Bir Handan Acar Yıldız hikâyesi karakteristiği elde etmek istiyorsan *Açık Unutulmuş Mikrofon* oku derim.

MÇ: Söyleyeceğiniz başka bir şey yoksa toparlayıp klasik sorumuzu soralım: Bu hikâye dergimize başka bir isimle gelseydi yayımlar mıydık?

GY: Aşağı yukarı kanaatimiz belli değil mi? Zaten Handan Acar Yıldız gönderse bu hikâyesini göndermezdi dergiye.

Dosya

*Hikâyede Gerçekliği
Aramak*

Üç Yazı Bir Dosya

Hikâyede Gerçekliği Aramak

Olağan Hikâye ekibi bu sayıda da geçmiş tartışmaların günümüz hikâyeciliğine ışık tutacağı ümidiyle Üç Yazı Bir Dosya'ya devam ediyor.

Bu sayımızda hangi yazıları merkeze alıyoruz?

Orhan Duru, Öyküde Gerçeklik ya da Toplumsal Gerçeklik, Öykü Yazmanın Sırları, YKY, 2018, 42-56.

“1950 kuşağının genel tavrı, gerçeğe bakış, gerçeği yeniden yorumlayışlarıydı aslında. Önemli bir sayıları vardı. Yeni gerçekçilik.”

“Ben kalıpların ve şablonların dışına çıkmak istiyordum. Gerçekliğin dışına çıkmak değildi bu. Anılara, güncel izlenimlere dayanarak yazılan, gündelik yaşamın ayrıntılarına saplanan bir öykü bir ölçüde gerçeklerden uzaklaşıyordu. Gerçekler anlatılıyordu belki ama gerçek olmuyordu. İnandırıcı da olmuyordu. Aslında öykünün ya da başka yazınsal bir ürünün kendi gerçeği vardı.”

“Ama ben bir öykü ve roman yazarının söylev vermesinden yana değilim. Yazınsal değerleri önde ve ileride tutarsak gerekli işlevi yerine getirmiş oluruz. Bu da alışılmadık kadar zor bir görevdir bence.”

Nezihe Meriç, Hikâye Üzerine Nezihe Meriç ile Bir Konuşma, Püf Noktası: İlk Öyküleri ve Yazıları, YKY, 2011, 11-13.

“Yalnızca, sanatkar, müşahade eden, işinin nedenini, niçinini bulan ve ortaya koyduğu problemi çözüp doğru yolu gösteren insan olmak zorundadır. Ben böyle anlıyorum. Yoksa bizim memlekette olduğu gibi teşhirle, sadece küfretmekle hiçbir şey yapılamaz. Bu, tavşanın dağa küsmesi gibi bir şey olur.”

Yaşar Kaplan, Öykünün Çeşitli Çehreleri, Maveria Aylık Edebiyat Dergisi, Eylül 1980, 28-42.

“Yazarın etkileri ya da tepkileri, kendi adına ‘asalaten’, toplumu adına da ‘vekaleten’ olduğundan dolayı, daha yeğin bir biçimde değişebilmektedir. Yazarın sorumluluğu üzerinde ayrıca durulmalıdır, hele hele Müslüman yazarın sorumluluğu adamakıllı vurgulanmalıdır.”

“Gerçekçilik anlayışı, her yazarın kendi dünyagörüşü doğrultusunda ancak saptanabilecek değişken (relative) bir olgudur.”

“Öykü sözcüğünün bir başka yararı daha dokundur öyküye. Önceleri hem (story) için, hem de (short story) için ‘hikâye’ sözcüğünü kullanırken şimdilerde birincisi için ‘hikâye’, ikincisi için ‘öykü’ sözcüklerini kullanabiliyoruz. Değişik iki anlam için, değişik iki sözcük, kimi yanlışlarımızın önünü alabilecektir umarım.”

YUNUS EMRE ÖZSARAY

DOSYA

Hikâyemizin Kısa Hikâyesi

İnsanların inançlarını değiştirmek atomu parçalamaktan daha zor. Edebiyatı birtakım peşin hükümler vardır, bu peşin hükümler daha çok edebî klanların öncü isimlerinin temel kabülleriyle ortaya çıkar ve klanın diğer üyelerince de paylaşılır, çoğaltılır. Bu durum biraz da otoriteye itaat ile ilgilidir, edebiyat tarihimizin modernleşme sonrasına baktığımızda esasında fındık kabuğunu doldurmayacak gibi görünen meseleler vardır fakat bu meselelerin geri planında hep bir eski yeni tartışmasının fırtınaları kopar. Bugün de durum geçmişten farklı değil.

Hikâye ve öykü türlerinin ardında, aslında ilk bakışta önemsiz gibi görünen ama büyük meselelerin olduğu bir tartışma zeminini bulabiliriz. Bugün hikâye kelimesini anlatı (fabula) kavramıyla eş anlama gelecek şekilde kullandıktan sonra olay aktarımının farklı bir kurgulamaya dayanmasıyla ortaya çıkan hikâyeyi, öykü olarak kabüllemenin tarihi çok da eski değil. Buna girmeden önce fabula ve suje ayrımlarından bahsetmemiz gerekecek. Meseleyi fazla dallandırıp budaklandırmadan fabulanın bir anlatıdaki olayların kronolojik sırası olduğunu, sujenin ise bu olayların düzenlenme şekli olduğunu söyleyelim. Basit bir örnekle gündelik hayatta olayların nasıl işlediğini gösterelim:

A-B-C-D-E-F

Bir anlatıcı bu fabulayı kurgulamaya başladığında anlatı sırasını istediği biçimde değiştirebilir, yani gündelik hayatta kronolojik bir sırayla karşımıza çıkan olaylar, bir hikâyede ya da sinema filminde kronolojisi tamamen farklılaşmış olarak değerlendirilebilir. Yani,

C-E-F-A-B-D

şeklinde bir anlatı kurgusu ile karşılaşabiliriz.

Modern zamanlara kadar anlatıda olay sıralamasında bu kronolojik sıranın gözetilmesi esastı. Yani en basit şekliyle: Giriş, gelişme

ve sonuçtan oluşan tahkiye tekniği anlatının esasını oluşturmaktaydı. Modern anlatının en önemli özelliği ise anlatının bu kronolojik sırasını değiştirmesi oldu. Böylece kronolojik sıranın değiştiği, farklı bakış açılarının devreye girdiği yeni bir anlatım biçimi doğdu.

Modern Türk edebiyatında ilk örneklerinden başlayarak hep gördüğümüz, bu kronolojik anlatımdır. Meselenin Sait Faik'e geldiğinde çatallanmaya başladığını görürüz. Sait Faik, anlatmaya başladığında herhangi bir yerden başlar ve kronolojik sırayı umursamaz. Böylece o sujei farklılaştıran sanıyorum ki ilk isimdir. Sait Faik; Türk hikâyesinde sadece olayın anlatım sırasını değiştirmekle kalmaz, o metnin büyük yapısını da bir cümle gibi düşünürsek, oradaki cümle sıralamasını (olay aktarım sıralaması) değiştirdiği gibi küçük yapıda da değişikliklere gider. Dilbilimci Ömer Demircan'ın Sait Faik Nasıl Yazardı isimli çalışmasını referans alırsak, 1940'ların yoğun tartışma konusu olan devrik cümle meselesini diyaloglar dışında anlatıda uygulayan da ilk defa Sait Faik olmuştur. Hatta öyle ki Alemdağ'da Var Bir Yılan isimli kitabında doğrudan bu ismi seçmesinin arka planında da devrik cümle meselesi olmalıdır. Tabii Sait Faik ile birlikte Feyyaz Kayacan'ı da unutmamak gerekir.

Şimdi burada konuşma diliyle söyleyelim, oldu mu iki? Birincisi; anlatının kronolojik sırası değişti, yani fabula farklı bir suje ile anlatılmaya başlandı, yeni bir kurgulama tekniği devreye girdi. İkincisi, hikâyede kullanılan cümle yapısı değişti. Devrik cümlelerle birlikte yine dönemin dil tartışmaları süreğinde eksiltili cümleler, eksiltili cümlelerle koşturarak da anlatıda eksilti (elipsis) meselesi gündeme gelmeye başladı. Tabii bütün bu değişimlerin 1940 sonrasında ortaya çıkmaya başladığını söylememize gerek yok sanıyorum. Bu dönemden bir ayrıntı daha vermek gerekirse: 1947'de Seçilmiş Hikâyeler dergisi Salim Şengil öncülüğünde çıkar. İlk sayılarında sadece hikâye yayımlayan dergi 1947'de başlayan yolculuğunun üzerinden 9 yıl geçtikten sonra 1956 yılına geldiğinde diğer yazılar arasında 1 veya 2 hikâyeye yer vermeye başlıyor. Şiirin hikâyeyi kovduğu, hikâyeninse şiiri davet ettiği bu yıllarda adı Seçilmiş Hikâyeler de olsa, dergi şiir ağırlıklı bir dergiye dönüşmüştür. Hatta bu dönemde Ece Ayhan'ın hikâyeleri dergide yayınlanmaya başlar. Bu dönemde (Şubat 1957 – Mart/Nisan 1957) neredeyse şiir ağırlıklı çıkan dergide Ece Ayhan'ın hikâyeyle yer alması tam bir paradokstur. Orhan Duru, Erdal Öz, Vüs'at Bener, Kemal Özer, Yılmaz Gruda, Füzûzan, Nezihe Meriç bu dönem hikâye yayımlayan isimlerdir.

Muzaffer Erdost 1957'ye gelindiğinde “Okur Sıkıntısı”, “Hikâyenin Olay ile İlgileri” başlıklı yazılarında bize tarif ettiği, hikâyeden çok bir şiirdir; hikâyede olayın önemsizliğine vurgu yapmaktadır. Seçil-

miş Hikâyeler'in şiir ve diğer sanat dallarından metinler yayımlaması da âdeta hikâyenin diğer sanat dallardan ama en çok şiirin sanatsal yönünden, bundan sonra daha fazla istifade edeceğinin göstergesidir. Sırf olay aktarımına dayanan hikâyecilik, bu vakitten sonra olay aktarımını merkeze almayı bırakmış ve bir sanat olayı hâline gelmiştir. Buna da üç diyelim. Diğer ikisini tekrar hatırlatmaya gerek yok sanırım.

Üçüncü olarak da hikâye sanatı şiirin çekim alanına giriyor ve şiirin tekniklerinden de istifade etmeye başlıyor. Alışılmadık bağdaştırmalar, imge, anlamın ötelenmesi gibi hususlar bu dönemde hikâyenin şiirden ödünç aldığı hususlar. İlhan Berk, Yeditepe Dergisi'nde (1-15 Şubat 1960) bir mülakata şu cevabı veriyor: "İkinci Yeni artık bugünün bir akımıdır. Hikâyeyi de içine alarak gelişmektedir. Bunu bütün dergilerde görmek mümkün."

Aynı görüşü Memet Fuat'ın da sahiplendiğini hatta ikinci yenisel öykü tabirinin ortaya atıldığını da söyleyelim. Tabii burada modernist sanatın ilkelerinin yerleşmeye başladığını, dönemin edebî kamusunun ortak birliktelikleriyle benzer konuları tartıştığını, II. Yeni şairlerinin merkezindeki dönem atmosferinin kıyıdan hikâyecileri de etkilediğini görmezden gelemeyiz. Hatta öyle ki Seçilmiş Hikâyeler kapandıktan sonra daha çok şiir atmosferinin bulunduğu Pazar Postası, Yeditepe, Yeni Ufuklar, Papirüs gibi dergilerin döneme damga vurduğunu söyleyebiliriz. Hikâye de şiirin yanında ama oradaki tartışmalardan etkilenerek yeni bir yol kavgasına giriyor. Dileyenler Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde bir iki gününü ayırıp şöyle bir kurcalayabilir dergileri, eğlenceli de olacaktır.

Üç olmuştu değil mi? Bir de 1945'te sona eren II. Dünya Savaşı'nı, bu dönem moda hâline gelen varoluşçuluğu ve bunun Sartre üzerinden, daha çok Demir Özlü merkezinde Türkiye'deki izlerini de hesaba katmayı unutmayalım. Tabii bu döneme damga vuran bir diğer gelişme de Menderes'in iktidara gelmiş olması. Bu dönem hem varoluşçuluğun etkisi hem Menderes iktidarı, daha çok cumhuriyetin ilk dönem okuryazar eğitilmiş ailelerinin çocukları olan küçük burjuva yazarlarında bir bunalıta doğuruyor. Yani dünyadaki bunalım, Türkiye'deki sanat çevrelerinin yapay bunalımıyla birleşince hikâyede içe kapanma dönemi başlamış oluyor. Aslında iç meselesinin Salim Şengil'in dergisinde tebarüz eden Nezihe Meriç ile başladığını da söyleyebiliriz. O, kadının toplumsal konumundan kaynaklı, iç sesi merkeze alan hikâyeler yazmaya başlıyor ve belki de bu kadını iç ses 1950 hikâyesinin dönemsel sesine dönüşüyor. Bu da dört oldu sanırım.

Nereden nereye geldik diye kendime soruyorum ama yazılması gerekenler yanında sadece bir nokta hükmünde olan bu yazdıklarımın meramı tam anlatmasının mümkün olmadığını biliyorum. Ben şüphe tohumları ve bilgi kırıntıları ekeyim de derdi artistlik değil de hakikat olan bunların üzerine gider. Ya yazdıklarımı yanlışlar ya da belki bir hakikatin tebarüz etmesine katkı sunar. Bilgi de böyle çoğalır değil mi zaten? Ben aslında üç yazı bir dosya bölümündeki Nezihe Meriç'in, Orhan Duru'nun ve Yaşar Kaplan'ın yazılarından yola çıkarak bir şeyler söyleyecektim ama söyleyeceklerimin giriş cümlesini bu kadar kısa kura-bildim. Şimdi gelelim bu yazılara.

Nezihe Meriç'in yeni yeni tanınmaya başladığı zamanlar, cevaplarındaki o kestirip atmalar Sait Faik özentiliğinden kaynaklanıyor. Onun da var böyle cevapları. Hatta üslup tam Sait Faikçe. Yazıda dikkati çekmeye çalıştığım ama şimdinin yeni neslin, yahu olan olmuş ne kurcalıyorsun diye sanki ben söyledikçe imanlarına dokunmuşçasına rahatsız oldukları mesele yine burada karşıma çıkıyor. Yıl olmuş 1947. Dergi, Salim Şengil'in Seçilmiş Hikâyeler'i. Konuşmanın adı "Nezihe Meriç'le Hikâye Üzerine" ama gelgelelim bizimkiler hâlâ hikâye ayrıdır öykü ayrıdır demeye devam ediyorlar. Yahu kardeşim bak, burada baştan beri anlattığım hususlar değişti diye (Kaç maddeydi, dört mü?) ortaya yeni bir tür çıkmaz, çıkan senin hüsnükuruntudur. Senin bu türe öykü demenle benim patates demem arasında bir fark yok. Anlattığın bütün bu hususları patates isminde bir türün özellikleri olarak da adlandırabilirsin şu yazdıklarımı dikkate almazsan. Yapmışsın olmuş, hayırlı olsun da nasıl olmuş, bunu bilersen, tuhaf tuhaf argümanlarla tür ayrımları yapmazsın.

Gelelim Orhan Duru'nun yazısına. Orhan Duru, burada söylediğim bazı hususlara dikkat çekiyor. Bence önemli bir yazı hikâyeci kardeşim, bulup okumalısın. Bak ne diyor: En iyi arkadaşlarım Seyfettin Başçılar, Cemal Süreya, Asım Bezirci, Ece Ayhan'dı diyor. Hatta Orhan Duru, Karakoç'un hatıralarından öğrendiğimiz kadarıyla ilk Seyfettin Başçılar aracılığıyla Sezai Karakoç'a "Sigara'nın Dumanı İğri Tüter" isimli bir hikâye gönderiyor ve aralarında şöyle bir konuşma geçiyor:

"(Orhan Duru) Hikâye yazıyor. Sen anlarsın. Hikâyesini oku. Yazmaya devam etsin mi etmesin mi? Yeteneği var mı söyle dedi. Hikâyenin adı Sigaranın Dumanı İğri Tüter'di. Okudum ve arkadaşın yazmaya devam etmesi gerektiğini söyledim. Sonra, tanıştık. Hikâyenin sahibi Orhan Duru'ydü. Yine o sıralar Ziraat Fakültesine öğrenci olarak gelmiş olup sonraları Seyfettin ve Orhan'la aralarında âdeta bir sacayağı oluşan Muzaffer Erdost'la da bu yıl tanıştık."

Şiirin, şairlerin bu kadar belirleyici olduğu bir dönem. Haydi bir aşırı yorum da yapalım ve diyelim ki hikâyecinin hikâye yazmaya şairlerden icazet aldığı bir dönemden bahsediyoruz. Yazının başında söylemiştik değil mi?

Orhan Duru'nun yazısındaki ikinci meseleye geelim. Diyor ki “1950 kuşağı hikâyecileri yeni bir gerçeklik anlayışı benimsedi. Bizden öncekilerin gerçekliğini fotoğraf gerçekliği gibi düşünüyorduk.” Dolayısıyla toplumcu gerçekçiliğe ve toplumsal gerçekçiliğe de tepki gösteriyor. Bence bu tepkilerin en güzel özeti İlhan Berk'in de söylediği gibi bunların İkinci Yeni'nin hikâye kanadı olmalarıdır.

Yazıda dokunduğu bir diğer önemli husus ise devrik cümle meselesi. Ne diyor: “Devrik cümleler dinamik bir yapı getiriyordu öykümüze. Kalıplardan ve geleneklerden kurtulmanın savaşını veriyorsak dil üzerinde de durmalıydık.” Bu meseleye öncülük eden isim tabii ki Nurullah Ataç. Elbette işin gerisinde başka tartışmalar da yok değil. Agop Dilaçar'ın Türk Dil Kurumu başkanlığı döneminden sonra buyurgan bir dil bilgisi anlayışı yerine betimleyici bir anlayışın yerleşmesi gibi meseleler uzun ve teferruatına girdiğimizde kaybolacağımız hususlar. Ama cumhuriyet yeni nesli “yaratırken” bu yeni nesil de yeni dili kuruyor. Çoğunluğu 1928-35 arası doğumlu 1950 kuşağı hikâyecilerinin tıpkı II. Yeni şairleri gibi latin alfabesiyle ve bu yeni dil paradigmasıyla eğitim alan ilk kuşak olduklarını unutmayalım.

Yazıda başka şeyler de var, söylediğim gibi hakkaniyetle hikâye sanatıyla ilgilenenler bu tartışmalardan uzak kalmasınlar, dergilerde hikâye yayımlayıp ben böyle düşünüyorum tarzı yordamalarla yola çıkmak iyi de yolu yolun gerisini bilenler ancak yürüyebilirler. Ha bu arada hatırlatalım, tüm bu tartışmalar olurken hâlâ hikâye ayırıcı öykü ayırıcı diyen tek bir isim bile yok. Ataç sadece öykü kelimesini teklif etmiş o kadar

Şimdi geelim diğer yazıya. Yaşar Kaplan, rahmetlinin yazısı. Yaşar Kaplan, dönemin keskin kalemelerinden. İslamcı kimliğiyle biliniyor, öykücü olmak onun için bir sıfat olamaz ama hikâyeler de yazıyor. Esas itibarıyla kendisini nasıl tanımlar? Herhâlde mücahit olarak diyeyim. Maver'a'nın 1980 tarihli Hikâye Özel Sayısı'ndaki yazısı da Müslüman yazarı tanımlamaya ve onun eserinin niteliğinin hangi ölçüye göre ayarlanması gerektiğini bulmaya dönük. O önce bize Müslüman yazarı tanımlıyor ve sanatın da bir fıkıh olması gerektiğinden bahsediyor. Sonra modern hikâyenin (short story) kısas ile, Kur'anî olanla, dikey ilişkisinden bahsediyor ve diyor ki iyi ki uydurdular şu öykü sözcüğünü, bundan sonra biz yazdıklarımıza öykü diyeceğiz. Bunu short story yeri-

ne, biraz da derginin o sayıdaki bütün söylemi göz önüne alınırsa, Müslümanca hikâye yerine kullanmayı tercih ediyor. Yani Nuri Pakdil'in kavram değiştirmeleri gibi bir tercihte bulunuyor. Böylece o zamana kadar hikâye olarak anılan türün öykü diye yeni bir türle tanışmasının başlangıcı ortaya çıkmış oluyor.

Solun hikâyesinden hikâyeyi ayırmak için yapılan tercih, daha sonra Hece Öykü Dergisi tarafından, sonrasında da bütün edebiyat çevrelerince kabul görünce Yaşar Kaplan'ın bu kavramlaştırmasının anlamsal içeriği ortadan kalkıp gidiyor. Edebiyat camiasının nurtopu gibi bir türü ortaya çıkıyor. Ulus Gazetesi'nin 15 Nisan 1949 tarihli nüshasında Nurullah Ataç'a ait şöyle bir yazı var:

“Bundan böyle hikâye yerine dinlemece diyecekmiz. Türk Dil Kurumu üyelerini o güzelim buluşlarından tiksindirmemek için ben, söz veriyorum kullanmayacağım o dinlemece tilciğini; bir yol alıştım öykü demeğe, bırakmayacağım.”

Öykü-hikâye kelimesinin bir diğer eş anlamlısı olarak TDK dinlemece kelimesini önermiş. Bakalım dinlemece kelimesini bir tür olarak tanımlayacak, tıpkı Yaşar Kaplan gibi iyi ki uydurmuşlar şu dinlemece kelimesini, bundan sonra biz yazdıklarımıza dinlemece diyeceğiz diyecek bir babayiğit çıkacak mı?

KEZİBAN SOYLU**DOSYA**

Sanatçı Değil Yazar Diyoruz Yaratış Değil Oyun Diyoruz

I

Sanat ve “gerçek”: İnsanın ve sanatın var oluşuyla sanatçının ceketine ilişkin bir yaka iğnesi. Sanatçının ve yazarın gerçeğe bakışı ve buna göre eserinde ortaya koyduğu tavır, yazarın dünyayı, insanı ve gerçeği nasıl gördüğünün cevabıdır. Ya da yazarın kendince işaret ettiği gerçeğin ne’liği ile ilgili bir durumdur. Gerçeğin ve gerçekliğin ne olduğunun cevabı sanatçıda, yazardadır. Ve o cevap yazarın görme biçimlerinden ayrı düşünülemez. Dünyayı, mensup olduğu ülkeyi, dinini, işleyen sistemleri, ekonomiyi, yönetimi, devleti... görme biçiminden. Oluşturacağı realite (eserdeki) sonuç nasıl olursa olsun buradan meydana gelecek bir realitedir. Sezai Karakoç “Sanat tutumum, genel dünya görüşümün bir bölümünden başka bir şey değildir.” demişti. Karakoç’un bu cümlesi de bizim yazımızın yaka iğnesi olarak kenarda dursun.

Yaşar Kaplan yazısında gerçekçiliğin, yazarın dünya görüşüyle ilişkili olduğunu ifade ederken bunun yazardan yazara değişebileceğini söyler. Kaplan için bu bir sorun teşkil eder. Esere dayanak olması gereken şey görece daha az değişkenlik gösteren sağlam bir şey olmalıdır. O da inançlardır. Kaplan’ın yazı boyunca ortaya koyduğu fikirler, Müslüman bir yazarı ve eserini odağa alır. İşte bu noktada Kaplan, eser ve yazar arasında bir tutarlılık bekler. Müslüman bir yazar İslam’ın gerçeklerini esere taşıyamıyorsa, taşıyamamışsa -eserde sorun yoksa bile- onun “gerçekliği” sorunludur. Çünkü Müslüman yazar, dünya görüşünün gereklerini bilmekle yükümlüdür. “Müslüman bir yazar için İslam’ı bilmenin zorunlu olduğunu ısrarla savlamalıyız” diyor. Eğer yazar tüm

o gereklilikleri bilirse ve bunları eserine taşıyabilirse belki de eserin ve yazarın güvenilirliği tam olabilecektir. Çünkü Kaplan'ın tasavvur ettiği yazar tipi Müslüman bakış açısıyla dünyayı görebilirse eserindeki konu, (Kaplan'ın konudan kastı yazarın dünya görüşüdür. Yine ona göre Müslüman bir yazarın da tek bir konusu vardır o da İslam'dır.) konusunun İslam'a uygun düşüp düşmediği, gerçekliği, inandırıcılığı, malzemesinin yerliliği yazarın realitesiyle uyuşacaktır. Çünkü yazar "İslam'la uyduğu oranda ciddi eserler verebilecektir."

Kaplan ortaya koyduğu fikirlerinde ve Müslüman yazara yüklediği sorumluluk bakımından haksız ya da uç fikirlerde değil. Ama adına her ne deniyorsa modern, post-modern ya da başka bir şey, bu dünyada, teldeki cambaz misali yolunda seyredebeyen, günü yaşayan, öyle çok da mühim hayat prensipleri ve sağlamca tutunduğu "ideolocya"ları olmayan insanlar ve sanatçı vasfından sıyrılmış yazarlar için büyük ve mümkün olmayan fikirler. Ortaya koyduğu Müslüman yazar/sanatçı fikri, bütün unsurlarıyla karşımıza çıkmayabilir. Kendi de ifade ediyor, Müslüman olmayı kendine dert edinmemiş bir yazardan bunu nasıl bekleyebiliriz. Ya da dünya görüşleriyle, kendi realitesiyle eserin realitesini net bir şekilde ayırdığını, ayırabildiğini söyleyen yazar için ne denilebilir. İş inançlara, dine gelince sıyrılmayı tercih eden yazardan bunu beklemek ne kadar akıllıca.

Kendi inandığı gerçeklikten test etmediği başka bir gerçekliği anlatmayı tercih eden yazarların eserlerinde Kaplan'ın da ifade ettiği gibi inandırıcılık prensibi zarar görür. Sadece inandırıcılık da değil yazar kimliğini de zedeleyen bir durum bize kalırsa. En başta, yazar gerçekten bir şeye inanıyor mu? Burada meseleye İslami edebiyat boyutunda bakmıyorum. Müslüman yazar tarafından bakıyoruz. Soruna İslamcı edebiyat demektense Müslüman yazarın düalite sorunu demeyi tercih ederim. Konusunu bilmeyen, yaşamayan, inanmayan, birden fazla gerçekliğe tutunmuş; "ötekine" öykünen, onu hissetmeyi, tecrübe etmeyi, başka gerçekliklere de şans vermeyi tercih eden yazarın kendiyi, eseriyle arasındaki çift kimlik sorunu. Müslüman yazarımızın ikircikliği. Hem o hem o dersek ne çıkar ki, diyen yazarımız. Sanat tutumu olmayan, sadece yazmanın, yazının gerçekliklerine inanan, "yazar insanlarımız."

II

Ve sonra tüm gerçeklikler gelir yazarın kalemine dayanır. 1950 Kuşağı öykü yazarları bir önceki kuşağın realizmine karşı çıkarken yeni bir gerçekçilik inşa ettiler ve Türk hikâyeciliğinde yeni bir evreyi açmış oldular. Olaya şuradan yaklaşalım yazar kimliği ve yazarın eseriyle olan ilişkisi açısından. Toplumcu yazarların gerçeklik yönteminin zaman zaman hakikaten de fotoğraf gerçekliğine varan, eseri biraz sunileştiren eksik yönleri vardı. 50 Kuşağı'nın üzerine gittiği bilinç, düş, insanın

asıl gerçeği de işlenmeliydi. Fakat “Yazınsal bir gerçeklikti bu. ...Gerçeğin dışına çıkmak değildi. ...Aslında öykünün ya da başka yazınsal bir ürünün kendi gerçeği vardı.” diyerek eserleri yazardan bağımsız, kendi içinde işleyen ve var olan organizmalar olarak görüp çoğumuzun bildiği bazı Dadaist yöntemleri kullanarak asıl toplum ve eser yararına bunlardır demeye getirmek, biraz sakat yollar. “Ekmek meseleleri” dışında elbet başka meseleler de vardı insana dair ama yolun sonunda tüm yazını, kendini ve okuyucusunu bunalıma sokan yeni gerçeğin baştaki amaçtan farklı bir seyre ulaştığı açık. Büyük oranda okur, bu dönem eserlerini, hikâyelerini okurken sonda şöyle der: “Eee.” Okura bir şey bekleme demek doğru yol değil. Okur her hâlükârda eline geçen bir şey olsun ister. Şahsî, edebî, dünyevi. Ama bir şey. Dönem yazarları “evrende insan” diyerek “aramaya da bulmaya da” niyeti olmayan bir tavır içine girmişlerdi. Çünkü gerçeğini yitirmiş, dünyayı ve hakikati düşünebilme becerilerini yitirmiş ya da bunu kenara itmiş bir yazar profili karşımızdadır. Tek amacın bireyin iç dünyası olması bu yazarları, hedefteki “yaratışın taklidi”nden geri plana iter. Yolu bilmeyen yazar muhatabına ne verebilir? Gerçeğe ve gerçekliğe dair bir fikri olmayan yazara ne kadar güvenilir.

III

Burada Nezihe Meriç’in daha doğru bir yol izlediğini görürüz. Meseleli sanat için düşünceleri sorulduğunda, yazarın “doğru yolu” ortaya koymak zorunda olduğunu, meseleli sanatın böylece değer kazanacağını belirtir. Onun doğru yoldan kastını biraz daha bilmek gerekir fakat bizce yazarın eserde bir yol tutturması ya da bir mesele edinmesi de gerekli olandır. Konu yazardan yazara değişebilir elbet Kaplan kadar sert bir çizgi çizmeyi tercih etmiyorum ama yazarın inandığı bir gerçeklik olması mecburdur. (Yani onun meselesi siyaset olur diğerininki din olur sizinki çiçek olur öbürkünün de futbol olur, fark etmez.) Ve bu gerçekliği de işte burada metnin gerçekliğinde yeniden inşa ederek sunması gerekir ki biz o yazara/gerçek sanatçıya güvenelim. Yani mesele Karakoç’un dile getirdiği şu sözlerdir biraz: “Tabiata olan dikkatini yitiren sanatçı, giderek ölü bir soyutlamanın mahkûmu olacaktır. Tarihin, insanlığın ördüğü eserler ağının üzerine eğilmeyi terk eden sanatçı, dış realitenin katı kabuğunu kıramayacak, fotoğrafçı veya röportajcı sınırının ötesine geçemeyecektir. Kendi eserlerinin kurallarına fazla bağlı kalan sanatçı da kozasının içinde hapsolan ipek böceği gibi kendi kendini geçmişinin mezarına gömmüş olacaktır.”

SEBAHAT MERAKİ

DOSYA

Beni Alakadar Eden Hakikatler

I

Hikâyecilik tüm edebî sanatların anasıdır.

Robert Fullford

Orhan Duru'nun yazısı kendi dönemine dair kapsamlı bir özet gibi gözükse de aslında yazar, çok daha derin mevzulara göz kırpmakta. Bahsettiği dönemin yeni gerçeklik arayışını anlamak için öncelikle hakikate bakmak, insana bakmak gerek.

İnsanoğlu, sadece edebiyatta olmamak üzere fitraten arayış içinde bir yaşam sürer. Sınırlı aklı ile edindiği bilgi ve yenilikler yetersiz geldiği vakit, hep daha ötesini düşler. Sanat akımları da politika, felsefe, sosyolojiden bağımsız olmamak üzere böyle bir süreç içinde doğar. Ve hikmetlidir ki her yeni akım bir öncekinin üzerine koyarak ilerler. Mesela, modernizmin yok saydığı ruh, duygu gibi manevi ilkeler modernizmden önceki romantizmin gündeminde olduğu gibi modernizmden sonraki postmodernizmin de gündeminde olmuştur. Böylece postmodernizm âdeta yitirileni, öteleneni geri çağırır.

Konuyu edebiyata indirgersek bu geri dönüşün eski teknik ve biçimlerle olmayacağı aşîkârdır. Çünkü söylenen tekrarlansa bile yeniden, söylemek gerekir ki bunun için de yeni biçimler gerekmektedir. Orhan Duru'nun kendisinden önceki dönemi temel alarak bahsettiği *fotoğraf gerçekliği* de edebiyatta, artık miadını doldurmuş bir yeniliktir. Kaldı ki

zaten o biçim modernizme aittir, postmodern konular için fazla katıdır. O hâlde geçmişten tekrar gündeme gelen gerçeklikleri merkeze alıp bir de yeni tavır türetilmelidir. Tabii ki Batı merkezli yazarlardan esinlenilen bu yolda da türetilenler ise varoluşçuluk ile korku, yalnızlık, bunalım metinleri ve gerçeküstücülük ile yer bulan ironi, çağrışımlar, bilinç akışı gibi teknikler olmuştur.

Orhan Duru, ironi ve kara mizah kullanımını açıklarken, memleketteki gerçeklerin zaten yeteri kadar can sıkıcı olduğundan, her şey bu kadar ciddiyken en azından edebiyatta konuştuklarını alay ile söylemenin işlerine geldiğinden bahseder. Sadece kendi memleketinde, yaşananlara bakılınca çok isabetli ve anlaşılır bir tavır. Ancak Türkiye'deki yankısı isabetli olsa da yeni gerçekliğin evrimi bu kadar sığ değil çok daha kapsamlıdır. Söz konusu olan, evrensel yeniliktir. Gerçekliğin olağan dönüşümüdür. Postmodernden sonra post-truth ondan sonrası kim bilir hangi gerçeklik. Muhtemelen o da postmodern üzerine inşa edilecek. Bu döngüde, hikâye şiirin içinde boğulmak ya da üç beş satırda yazılmak gibi sancılar çekse de esasında bâki kalır. Çünkü her türlü biçimler denenir, kullanılır, eskir ama anlatmak kadimdir. Döngü eninde sonunda saf bir anlatıyı merkeze alarak ilerler.

II

Nezihe Meriç'in kısa söyleşisinde verdiği cevaplar, tam da döneme ve yazdıklarına göre bir kadın olduğunu hissettirdi bana. Cevaplar alaycı, net ve de umursamazdı.

Öncelikle romanın genişliği içerisinde hikâyenin romana ait uzun zaman diliminden kısacık bir alıntı, diyerek bahsetmesi metnin karşılığıdır. Okuduğum metinlerde ise bu alıntıların daha geniş zaman dilimi içermesi benim için esas mesele.

Sorularda ve de cevaplarda ilgimi çeken diğer husus ise aldığı eleştiriler. Döneminde de konuşulan bir yazar. Gerçekliği yeniden ancak farklı tavır ile söyleyenlerin başında geldiği için ayrılmak büyük kısmet olsa gerek. Orhan Duru'nun yazısından bahsederken kast ettiğim yeni düzen burada da aşikâr. Sanırım, 50 Kuşağı'nın öncesi ve sonrası ayırımına sahip olması, o dönem yazarlarının da kendine has üslupları ile takdir toplamasının esas nedeni de takındıkları yeni tavır. İster övelim, ister yerelim farklılık mevcut. Bu süreç bugünü düşündürmüyor da değil. Sık sık aklıma düşüyor. Onca hikâye var ancak ne kadar farklı, ne kadar yeni? Yeni bir tavır için ne yapmak gerek? Tam da burada dijitalden, seslendirmeye uygun metinlerden de bahsedenler mevcut. Ancak mo-

dernde bulamadığı yeri postmodernde bulan dijital sığıltaki metinler, şu anın sonrası değil bence. Peki nedir? Bilemiyorum, beraber göreceğiz.

Nezihe Meriç'e dönecek olursak sanatçının sanatı; iyi, güzel, doğru için yapması, boş laf ve küfürden ibaret metinlerin kalitesiz ve estetikten uzak durduğu anlayışına katılıyorum. Ancak burada iyilik, güzellik unsurunun görecesi de mevcut. Kimi yazarlar LGBT kavramını ve bu sapıkları, toplumun kabul etmesini güzellik olarak görebiliyor değil mi? O hâlde, bu iyilik, güzellik çabalarının da bir yerde boş olduğunu maksadın hakikati söylemek olduğunu belirtelim.

III

Yaşar Kaplan'ın sanatçıdan evvel Müslüman olarak üzerinde hayli durduğu mevzu, İslam ve sanat. Gerçi kendisi bu noktada İslami sanat ya da Müslümanca sanat yaklaşımını mantıksız bulmakta çünkü zaten Müslüman'sındır ve sanatın da Müslümanlığının içindedir. O hâlde Müslümanca edebiyat şeklinde yaklaşalım konuya. İlk olarak geçmiş zamana ve şimdiye bakmak gerekir. Eskilerde Müslümanca edebiyat kavramı daha keskin iken şimdi daha esnek. Sanırım sınırsızlık, sansürsüzlük daha yaygın. Bu noktada İslami sınırlar içerisinde sanat da büyük mesele.

“Çok sevilen yabancı yazara ait bir kitabı okuduğumda, böyle enstest ilişkiler, ahlaksızlıklar yazabilsem ben de yazardım bunu, demiştim. Meselemiz iddiamdan çok yazabileceklerimin sınırı. Artık muhafazakâr kalemler de sınırların, onları çok iyi metinler yazmaktan alıkoyuyor olabileceğini düşünebilirler. Sınırlar, çok etkili olmasa da dinî öğüt ve telaşların, amaç için yazılan metinlerin sanatla çok bağdaşmadığı da bir gerçek. Özellikle 1960-80 arası romanların tebliğ aracı için kullanılması, 70 ve 80 sonrasında, toplumsal gerçekliğe dayanan dinî sancılarının anlatılması estetikten uzak metinlerin türemesine neden olmuştur. Hâliyle bu kitapların sanat kaygısı taşımadığı, kendini sanat eseri olarak okutmadığı aşikâr. Günümüzde aynı kaygılarla yazılan öyküler de sanat estetiği taşımamakta.

Diğer yandan da sanat için kalemler sınırsızlaşabilir mi, yazdıklarımızı Müslümanlığı kenara bırakarak yazabilir miyiz? Yazarken de Müslüman değil miyiz? Hem sanat yapıp hem Müslüman olduğumuzu unutmamız gerekiyor ki asıl zor kısım burada başlıyor. Bu sebeple bir Müslüman'ın yazdığı sağlam ve estetik kurgu eseri diğer kurgu metinlerden hep biraz daha üstündür.

Üstünlüğe değinmişken yazıdaki öykü ve hikâye ayrımını da konuşmadan geçmeyelim. Kaplan, kısaca hikâyenin çok daha genel, bütünsel iken öykünün hikâyeden daha kısa ve anlık olduğundan; öykünün *short short story* kavramını tanımladığından bahseder. Benim için oldukça sade ve doğal bir ayrım tanımı. Öte yandan, öykünün yazarı romana taşıyan bir basamak ya da okurluktan yazarlığa geçiş için kullanılan basit bir alan olarak görülmemesi, artık öykünün de kendine özgü bir şeriata sahip olduğu düşüncesi de dikkatimi çeken hususlar. Özellikle, öykünün basamak olarak görülmesi bugün için de düşündürücü. Hâlâ aynı zihniyet ile yazan kalemler olabilir, ne de olsa öyküye, görünmek için basit yol diye bakanlar da mevcut. Ancak Kaplan'ın deyimiyle öykü kendi şeriati içerisinde zor bir tür. Bu zorluğu gerçekten öykü yazmamış kalemlerin anlaması da beklenemez.

RABİA ALTUNTAŞ**DOSYA**

Hangi Gerçeklikten Bahsediyoruz?

I

İnsan varoluşsal buhranların içinde kıvranan bir “böcek” midir? Yoksa toplumdan ayrı düşünülemeyen “sosyal bir hayvan” mıdır? Edebiyat tarihinde her iki düşünce de belli dönemlerde hâkim olmuştur. Bilindiği üzere varoluşsal felsefenin etkisiyle buhran edebiyatı insanın iç krizlerini merkeze alırken toplumsal gerçekçi anlayış edebiyatı toplumun bir aynası olarak görmüştür. (Tabii edebî eserlerde her iki anlayışta iç içe geçebilir, bu tarz ayrımlar daha çok teorik yönü yansıtmaktadır.)

Nezihe Meriç’in öyküleri de bir yönüyle insanın olaylar karşısındaki durumunu, davranışlarını, izlenimlerini, iç dünyasını yansıtarak varoluşsal sorunları öne çıkarır; diğer yönüyle de orta tabakadan mutsuz aydınlara özellikle kadınlara ayna tutarak toplumsal bir gerçekliği ortaya koymaya çalışır. Elbette toplumun sadece bir kesimindeki kadınlara odaklanmanın toplumsal çalkantıları ne kadar yansıttığı ayrı bir tartışma konusudur. Ancak sanatçıyı “müşahede eden, işin nedenini, niçinini bulan ve ortaya koyduğu problemi çözüp doğru yolu gösteren insan” olarak görmesi, onu toplumsal gerçekçi çizgiye yaklaştırır. Zira ideolojik temele dayanan toplumsal gerçekçi yaklaşım neticede topluma şekil verme, yön çizme misyonunu da taşımaktadır. Bu yönüyle Meriç, silik kadın portrelerine karşı dururken kadının “ev dışında bir hayat kurmasının” yolunu açmaya çalışmıştır. Fethi Naci bu durumu şu sözlerle ifade eder: “Öyle sanıyorum! Nezihe Meriç kadar mutfaktan, kadınların ev içi işlerinden söz eden bir başka hikâyeci yoktur.” Hatta bir yazısında Yahya Kemal’in “Gel kurtul o dar varlığın hendesinden.” dizesine atıfla ona seslenmiştir:

“Ey, Nezihe Meriç gel kurtul o dar mutfağın hendesinden.”

II

Toplumsal gerçekliğin edebiyatımızda hâkim olduğu bir dönemin içine düştüğünü söyleyen Orhan Duru ise kendine ait bir üslup,

tarz oluşturmak için yoğun çaba harcamıştır. Hemingvey'in (Hemingway) bir ilkesi vardır: "En iyi bildiğiniz şeyi yazın!" Duru da aslında bu ilkenin peşine düşmüştür. Evet, Sait Faik adadaki balıkçıları yazdı, Halikarnas Balıkcısı deniz yaşamını ele aldı, Orhan Kemal işçiyi, köylüleri anlattı çünkü en iyi onları biliyorlardı. O zaman kendisi ne yazmalıydı?

Neticede çağının çocuğuydu. Savaş sonrası sarsıntının, kentleşme sorununun içinde gerçekliğin kaçınılmaz olduğunun farkındaydı. Fakat o, toplumsal gerçekliğin ötesinde öykünün kendi gerçekliğinin peşine düşmeye yani "yazınsal bir gerçeklik" oluşturmaya çalıştı. Bu sebeple öykülerinde toplumsal meselelere, bildik tanıdık yüzlere yer verdi; ancak onları düşle gerçeğin, reel dünyayla fantastiğin kesiştiği bir alana taşıdı. Yani eserlerinde pergel, gerçekliğin üzerinde sabit durur ancak gerçeküstücülük, ironi, kara mizah da etkisini her daim gösterir.

İlginçtir ki aslında burada Duru, gerçeküstücülükle, kara mizahla bir karşı duruş sergiler. Hem mevcut düzene bir eleştiri getirir hem de toplumu biraz da olsa sürüklendiği politik, ekonomik karmaşadan, bunalımdan kurtarmaya çalışır. Kendisinin de söylediği gibi edebiyat biraz da bunalımı ortadan kaldırmak için değil midir?

III

Yaşar Kaplan gerçeklik meselesini daha da derin bir yere taşır ve nesnel bir gerçekliğin olup olmayacağını sorgular. Ve der ki: Yazar ne kadar toplumu gözlemlerse gözlemlesin bir yerde kendi dünya görüşü doğrultusunda, kendi gerçekliğini yine kendi kurar! Yani nesnellik yansızlık demekse bilinmeli ki yanlı olmak kaçınılmazdır!

Bu sebeple ona göre yazar, kendi dünya görüşünü, sahip olduğu ideolojiyi çok iyi tanımalı ve mevcut düzen karşısında nasıl bir bakış açısına sahip olması gerektiğini iyi bilmelidir. Aynı zamanda etkili bir eser kaleme alabilmek için meseleleri yüreğinden hissetmeli, duyumsamalıdır. Yoksa elini çenesinin altına koyup toplumu gözlemleyerek sonrada eldeki verilerle bir kitap yazarak kaliteli öykücü olunmaz.

Kaplan bu anlamda yazısında, Müslüman bir yazarın nasıl olması gerektiği üzerine eğilir. Evvela İslam fıkına, Kuran'a, Hadis'e, İslam tarihine hâkim olmalı ve kendisine dayatılan düzenin içinde sahip olduğu düşünceye uygun bir fikir geliştirebilmelidir. Yani çağının tanığı olup mevcut küfür kurumlarıyla, fitrata uymayan zulümler çağıyla savaşacak kadar bir birikime sahip olmalıdır. Bu durum aynı zamanda kişinin, tema sıkıntısı çekmesinin de önüne geçecektir.

ANCAK kişi Müslüman bir yazar kimliğine sahip olmaya çalışırken onu harekete geçiren husus İslami bir edebiyat ortaya koyma olmamalıdır. Çünkü esas gaye iyi bir Müslüman olmaktır. Asıl hedef

İslami bir eser ortaya koymak olduğunda merkez şaşmakta samimiyet, duyumsama, hissetme ortadan kalkmaktadır. Çünkü niyet fıkı, tefsiri hayata ilke hâline getirmekten ziyade eserde bir malzeme olarak kullanma hâline gelmektedir. Bu noktada Kaplan iyi bir öykü yazmak için Müslüman yazarın Kur'an kıssalarını incelemesi gerektiğini söyler ama not düşer: Kıssalar böyle küçük amaçlar için okunmaz; Kur'an'ın önerdiği yaşam biçimine talip olmak için öğrenilir.

Evet, bütün bu tartışmalar içinde gelelim hangi gerçeklik meselesine: Toplumun gerçekliği, yazınsal gerçeklik, yazarın gerçekliği... Acaba günümüz edebiyatında hangi gerçeklik/ler hâkim?

Bu noktada geçen gün havaalanındaki çocuklar aklıma geliyor. Hemen hemen hepsi ellerinde telefon yanındakinden, çevresindekinden bihaber ekrana kilitlenmiş vaziyetteydi. Son zamanlarda bu manzarayla kafede, metroda, oyun parklarında kısacası birçok yerde karşılaşıyoruz. Bu durumda insan sormadan edemiyor: Bir uçağın piste inişini, havalanışını, kafede yanında yemek yiyen bir aileyi, metroda sıkılan bir adamı, bir yaşlının zorlukla otobüse binişini, ayağı takılıp düşen bir çocuğu gözlemlemeyen yeni nesil; nasıl insanı anlatan, toplumu eleştiren eserler kaleme alacak? Yoksa artık edebiyata sadece sanalın gerçekliği mi hâkim oluyor/olacak?

O Ğ U Z H A N O Ğ U Z B E Y

D O S Y A

Gerçekliğin Dünyası Dünyanın Gerçekliği

I

Toplumcu gerçekçilik denilince gerçekliğe odaklanan bir yazın hareketi düşünülmemelidir. Zira böyle bir hareketin Türkiye’de oluşma sebebi “gerçeklik” mevzusundan öte kendi içinde belirli bir güdümü barındırmaktadır. Şimdilik hareketteki ‘gerçeklik’ kavramını bir kenara bırakalım. Çünkü hareketin oluşturduğu gerçeklik bir “dünya”yı mı yansıtır yoksa bir güdümü mü önce ona bakmalıyız. Rusya’da, Maksim Gorki, *Mujik* romanıyla birlikte bir akım başlattı ve bu akım ona göre toplumcu gerçekçilik adı verilen ham, katı süzgeçten geçirilmemiş bir gerçeklikti. İşçinin, köylünün sorunlarına eğiliyordu güya. Bu hareketin Türkiye’deki sosyalistler arasında izdüşümü komünizm propagandasından ileriye gitmedi. Dolayısıyla güdümlü eserler ortaya çıktı. Öte yandan bir de gerçeklik diyoruz. Yapıtın, sanat ürünün yarattığı gerçeklik. Bu durumu nasıl anlamalıyız? İyi bir eser okuduğumuzda ne kadar da hayattan ve ne kadar da gerçekçi geldiğini eseri bitirdiğimizde kendimize itiraf ederiz. Hatta bununla da kalmayarak şu veya bu karakterde kendimizi fazlasıyla gördüğümüzü de ekleriz. Bunun sebebi eserde yakalanan nüanslarda gerçeğin tozunu görmemizden kaynaklanır. Örneğin, Bilge Karasu’nun “Usta Beni Öldürsene” hikâyesi çoğumuzun aklında kalmıştır. Bunun sebeplerinden bir tanesi -belki de en mühimi- yazarın bizi o hikâyeye inandırmasıdır. Eser isterse fazla gerçeküstü öğelerle dolu olsun, eğer yazar okuru hikâyeye inandırabiliyorsa ve o hikâyeyi

anlatabiliyorsa okuduktan sonra o bizim gerçekliğimiz olup çıkar bir çırpıda. Gerçeklik de bir noktada inanmak ile alakalı değil midir?

II

Eserler çeşitli yollarla kendilerine muhakkak bir dayanak noktası bulurlar. Yapıtların üzerine kurulduğu zemin sanatçının bir meseleyi dert edinmesinden ayrı düşünülemez. Zemin ile fikir ve dert aynı oranda ilerler. Söz gelimi iyi bir hikâyenin kötü bir zeminde olması söz konusu olamaz. Bunlar birbirine paralel şekilde ilerler ve yazar zeminini bir dert üzerine kurup inşa eder. Bu genel olarak böyledir. Kimse “öylesine” yazmaz. “Öylesine” üretmez. Sanatçının kafasında bir tez bulunur. Söyleyecekleri vardır ve söyler. Buraya kadar kabul edilebilir şeyler söyledik. Bir de madalyonun öteki yüzü var ki asıl karmaşık olan taraf o olsa gerek. Oluşturduğumuz zeminin bileşenlerinin bir yerden “güdümlü” olması. Yani sanatçının gördüğü, fark ettiği durumlara bir gözlükle bakması. Bir yerden duruma nasıl bakılması gerektiğinin telkin edilmesi. Toplumcu gerçekçi yazarlardan bahsederken güdümlü bir ürün ortaya koyduklarından bahsetmiştik. Bu tarz güdümlü ürünler, aynı zamanda kendini dışarıya kapatarak ortaya konulur ve bakış açılarını teke indirir. Ona bakmanın bir ikinci ihtimali olamaz. Söz gelimi o bir efendidir ya da bir ezilen. Sadece budur. Güdümlü eser yalnızca kalıplara dayanarak hareket eder. Böylece meselesini de kaybeder. Durumu bir de şu örnekle daha açık hâle getirmek mümkündür: Aynı görüşü taşıyan iki yazar Kemal Tahir ve Orhan Kemal. Kemal Tahir’in eserlerinde bir tez söz konusuysa Orhan Kemal’in eserlerinde bir güdüm söz konusudur. Kemal Tahir’in bu ülkeye dair bir tezi vardır. Bu tez, eserlerinde Türkiye ile hemhâl olmuş bir şekilde verilir. Orhan Kemal’de ise bir güdüm söz konusudur. Eserlerinde yansıtılan öfke, üzüntü, sevinç ve isyan komünizmin güdümündedir. Sanırım bu örnekle daha iyi anlaşıldı “mesele”.

III

Müslüman olmak Müslümanca yaşamayı gerektirir. Bütün bir hayatı, Kur’an ve sünnet üzerine idame ettirmeyi, ona göre anlamayı ve ona göre aksiyon almayı gerektirir ki bu bir Müslüman için olması gereken şeydir. Dolayısıyla Müslüman yazarın edebiyatı da buna göre yol alır. “Hayat görüşü” bu’dur. Nasıl ki hayatını bu kıstaslara göre idame ettirmeyen yazarlar için “seküler edebiyat” kategorisi açmıyorsak Müslüman yazarlar için de aynı samimiyeti göstermeliyiz. Bu durumu irdeledikten sonra Müslüman yazardan ne beklediğimizi de belirtmemiz gerekir. O da

şudur: İslam'ın haram kıldığı faaliyetlere de Müslüman yazar yaklaşmalı ve incelemelidir. Bütünüyle kendini o dünyadan koparmamalı, oraya İslam'ın gözüyle bakmaya çalışmalıdır. Dolayısıyla Müslüman yazar, yaşamdan kendini tecrit etmemeli o yaşamda kendine yurt edinebilmelidir. Şehir azgınlaştı diye köye dönmenin yollarını aramamalıdır eserinde. Şehirde yurt tutabilmenin yollarını aramalıdır. Bayındır kılmalı, yaşanabilir hâle getirmenin çatışmasını yapmalıdır. Dostoyevski bunun iyi örneklerinden birini *Karamazov Kardeşler*'de vermiştir. Bütünüyle bir Hristiyan'dır Dostoyevski ve ateist olan İvan'ı Hristiyanlığa göre anlar, tespit eder, psikolojisine girmeye çalışır. Alyoşa'yı da o gözle yüceltir. Oluşturduğu mekânlara bu gözle bakar, bakmaya çalışır. Bizim edebiyatımızda da Ramazan Dikmen ve Rasim Özdenören bunu başarabilmiştir. Özellikle Özdenören, şehirden kaçışın değil şehirde yurt tutmanın yollarını hikâyelerinde aramış, ona göre bir Müslüman bakışı ortaya koymuştur.

MERVE ÇAKIR**DOSYA**

Meseleleri Mesele Etmek

I

Nezihe Meriç'in, *Seçilmiş Hikâyeler* dergisinin 12. sayısında yayımlanan söyleşisini okuduğumda meseleli sanat mevzusu dikkatimi çekti. Bugün meseleli sanat, bazı yazarlar tarafından hoş karşılanmıyabiliyor. Gerekçe olarak da meseleli sanat yapılırken mesaj kaygısının sanatın önüne geçebileceği, bu durumun edebî eserlerin değerini düşüreceği söyleniyor.

Ben ise meselesiz sanat olamayacağı kanaatindeyim. Çünkü insan düşünür, düşünmek istemediği zaman bile düşünür, hayattaki olumlu şeyleri görmektense olumsuzları görmeye meyyaldır. Neticesinde de her şeyi olmasa da bir şeyleri kafasına takar. Sokaktan rastgele birisini çevirsek, derdi olup olmadığını sorsak anlatabileceği en az bir derdi vardır. Hâl böyle olunca da dertli insan kendisini ifade etmek ister. Bazıları bu ihtiyacını eşiyile dostuyla konuşarak karşılar, bazıları günlüğüne yazar, bazıları da sanata başvurur.

Ancak bu, sanatçı bütünüyle kendi acılarından beslenir ve onun üzerine bir sanat anlayışı inşa eder demek değil. Sanatçı ister kendi acısından beslensin ister başkalarının acısından; burada mühim olan, söz konusu sanatçının yaşadıklarını, şahit olduklarını ya da duyduklarını ifade etme isteğidir. Sıradan insan, duyduğu ya da gördüğü bir şeyi etrafındakilere anlatırken önemsemediği şeyleri anlatmaz. Üzücü bir şey anlatıyorsa da güzel bir şeyler anlatıyorsa da içinde bir yere dokunmuş demektir üzerine konuştuğu mevzu. Dalga geçmek için anlatılan şeyler bile anlatan insan için bir anlama geliyordur. Sanatçıların sıradan insandan daha hassas olduklarını düşünürsek de -ki bence öyle- önemsedikleri şeyleri dert edinmeleri, dert edindikleri şeyleri mesele edinmeleri, mesele edindikleri şeyleri de yazıya dökmeleri oldukça normal bir durum.

Bu mesele bazıları için anlamsızlıktır, bazıları için dünyadır, bazıları için ideolojidir, bazıları için de kendi acılarıdır. Örnekleri çoğalt-

mak mümkün. Burada mühim olan içerik her ne olursa olsun ortada bir meselenin olması.

Edebî kaygı güttüğümüz bir metin yazıyorsak elbette ki mesaj kokmayan şeyler yazmalıyız. Aksi hâlde kıssadan hisse içeren bir sürü metin türer, bunu da edebî eser üreten herhangi bir yazarın arzu edeceğini sanmıyorum. Fakat meselesini elinden gelen en iyi şekilde ürettiği edebî esere yansıtan yazarla dalga geçmek en hafif tabirle çığlık olur.

II

Orhan Duru *Öykü Yazmanın Sırları* kitabında yer alan *Öyküde Gerçeklik ya da Toplumsal Gerçeklik* başlıklı yazısında “Yaşadığımız politik, ekonomik kargaşanın insanımızı ve toplumumuzu bunalıma sürüklediği bir gerçek... Öykülerinizde bu bunalım pek güzel beliriyor. Bu bunalımın ortadan kaldırılmasında sanatın, kültürün, edebiyatın bir rolü olmalıydı.” diyor ve akıllara Nezihe Meriç’in dosyaya konu olan söyleşisini getiriyor. Görüldüğü üzere Orhan Duru da sanata bir mesele yüklüyor.

Bu konuya bugünün penceresinden bakıldığında görülüyor ki postmodernizmin yayılmasıyla birlikte anlamsızlık, dolayısıyla meselesizlik insan hayatında yer etmeye başladı. Hâl böyle olunca da her şeyin anlamsız olduğuna dair söylemlere hem günlük yaşamın içerisinde hem de edebî metinlerde sıkça rastlamak mümkün. Manevi boşluk hisseden insanın sağa sola savrulmaları olarak yorumlanabilir bu durum. Kimileri için de gerçek dünyadan kaçmanın bir yolu belki. Dünyayı ve meselelerini dil ile inkâr etmenin bir şeyleri kolaylaştıracağı sanılabilir ancak bu durum insanın kendini aldatmasından başka bir şey değil.

Eğer edebî eser üreten sanatçı bu aldatmaca çukuruna düşer de anlamsızlığın içinden çıkamazsa meydana getirdiği ürünün kalitesi, kalıcılığı tartışır hâle gelir. O sebeple anlamsızlığı hayatın merkezine koymak yerine gerçek gündemler edinmek sanatımızın selameti açısından mühim.

III

Yaşar Kaplan’ın “Öykünün Çeşitli Çehreleri” başlıklı yazısı da mesele bahsine değiniyor diyebiliriz. Fakat oradaki esas mesele Müslüman yazar olmak. Bu konuya günümüz penceresinden bakıldığında Müslüman yazar olmanın arka plana itildiği görülüyor. Elbette genelleme yapamayız, bu hassasiyeti gözeten isimlerin sayısının az olduğu söylenemez. Ancak genel bir tablo çizildiğinde hayatın her alanında olduğu gibi edebiyat alanındaki sekülerleşme de göze çarpıyor.

Dinî yaşantıyı benimsememiş yazarların yazılarını yazarken belli hassasiyetlerinin olmamasını anlıyorum. İnanmayan ya da inansa bile inandıklarına göre yaşamayan insanlara “Neden böyle yazıyorsun?” de-

mek anlamsız olur. Çünkü neden böyle yazdıkları açıktır. Hassasiyetleri olmadığı için. Ve ne yazık ki yazdıklarının büyük oranda sanata hizmet ettiğini söylemek güç. Bu yazarların; yazdıkları hikâyeye yedirmeye çalıştığı alkol, cinsellik, çıplaklık vb. sahneler metne hizmet etmek yerine bazen teşhirci, bazen sapkın, bazen de adını şu an koyamadığım herhangi bir şeye dönüşüyor. Yani sanat dışında her şeye. Ancak bu kitaplara söyleyecek pek bir şeyim yok. En fazla, bence kötü bir kitap derim.

Fakat muhafazakâr yazarların bu tarz hikâyeler yazmasını anlamakta güçlük çekiyorum. Müslüman yazarlar hidayet romanı yazsın, bunun dışına çıkmasın demiyorum ama iş bir önceki paragrafta saydığım şekle büründüğünde insan şaşırıyor. Ortada iyi bir edebî eser olsa, böyle de yazmış ama en azından iyi sanat yapmış diyenler olabilir belki. Fakat muhafazakâr bir yazarın yazdıklarına, inandığı dine aykırı unsurları boca etmesi benim baktığım yerden akıl alır gibi değil. Bu tarzın karşısında durunca, belli hassasiyetlere sahip olunca kimileri tarafından sanattan anlamayan, sınırları olduğu için iyi yazamayan yazarlar olarak adlandırılabiliriz. Ya da tamamen görmezden gelindiğimiz oluyor. Ne diyebilirim ki? Komik bir durum. O sebeple aldırmamayı öğrendik ancak seküler yazarlarda görülen yukarıdaki konuların muhafazakâr yazarlarda da görülmesi gibi tehlikeli bir durum ve buna aldırmak gerekiyor. Gözlemlediğim kadarıyla henüz pek yaygın değil böyle hikâyeler ancak İslami çizgideki yayınevleri, içinde bu tarz hikâyeler barındıran kitapları basmaya başlarsa bazı şeylerin önü açılabilir. Bunun ne kadar tehlikeli bir şey olduğunu söylemeye gerek olmadığını düşünüyorum. Bizim unutmamamız gereken tek bir şey var, dünyada her ne olursak olalım hepsinden önce Müslümanız.

Yazar Kafası

Tuncay Günaydın

SÖYLEŞİ

Rabia Altuntaş: Yazarın içinde bulunduğu toplumla samimi bir bağ kurarak onların dertlerini, sevinçlerini gönülden hissederek etkili bir eser ortaya koyacağına inanıyorum. Bu anlamda günümüz edebiyatında temel sıkıntılardan biri de sanırım içe dönük, toplumun ana dinamiklerinden uzak (belki sanaldan beslenen) eserler kaleme alınması sebebiyle edebî eserlerde samimiyetin hissedilememesi. *Perdesi Yırtık Dünya*’nın en güçlü yönü de bu zannımcı: Bir perdecinin dünyası, hayat yolculuğu, etrafındaki insanlar üzerinden anlattığı birbiriyle bağlantılı öykülerle bizlere samimi, sıcak bir taşra hayatı sunması. Sosyolojik bir gerçekliği, toplumsal eleştiriyi kurgunun içine rahatsız etmeden yerleştiren yazar, insanın derinlerdeki duygularını harekete geçiriyor.

Bu anlamda sormak isterim: Karakterlerinizin bu kadar canlı, samimi, bizden olmasının sırrı nedir? Bir kasaba hayatına şahit olmanızın, orada yaşayan insanlarla hemdem olmanızın eseriniz üzerinizde etkisi sizce nedir?

Tuncay Günaydın: Babam zeytinlik almaya karar vermiş zamanında. Fakat yeterli para denkleşmemiş bir türlü. Bir kış akşamı kahvede otururken *Sarı İsmail* gelmiş yanına. Hiç kimseye göstermeden babamın ceket cebine üç tane sarı lira koymuş. “İşin görülsün bizim oğlan” demiş sessizce. Babamı anlatırken Sarı İsmail’in samimiyetinden bahsetmeden geçmek olmaz. Samimiyet bağ kurmaktır. Yazmaya gönül verdiğim günden beri kelimelerim güzel olsun istedim ve onları okuyanların gönlünde güzel dursunlar isterim.

Belediyenin almış olduğu yeni bir otobüsün günlerce konuşulduğu küçük bir ilçede okudum. O otobüse binenlerin bin-

meyenlere göre kendini daha şanslı saydığına şahit oldum. Yan ilçede düzenlenecek festivalde konser vermeye Ferdi Tayfur gelecekti. İnsanların konserden haftalar öncesinde nasıl heyecanlandıklarını hâlâ hatırlarım. Toplumu günlerce etkileyen bir hadiseydi ve Ferdi Tayfur diye bir mutlulukları vardı insanların. Böyle bir sosyal bütünlükten etkilenmemenin imkânı yok.

Perdesi Yırtık Dünya'yı yazma nedenlerimden en baskını bunları kaybetmiş olmak değildi. Sahte olanın hayatımıza hâkim olmasıydı. Bütün bir insanlık noodle ile doyma noktasına gelmiş. Milletçe çiğ köfte ile besleniyoruz. Sahteliğin ve basitliğin kabul edilip yayılma gücünü göstermek için bu örnekleri verdim. Dininin asıl emirlerini unutup gelenek hâline gelmiş ibadetlere bağlananlar var artık. Oturup ağlanması gereken şarkılarda oynuyor insanlar. Perdeci karakteri üzerinden bu sahteliğin tespitini yapmaya çalıştım. Samimiyetin toplumun damarlarından çekildiğini, onun yerine yaldızlı bir aldanışın yerleştiğini samimi bir dille anlatmaya çaba sarfettim.

Büşra Çelik: *Perdesi Yırtık Dünya'yı* okumaya başladığımda perdenin bütün kitap boyunca karşımıza çıkacağını, aslında perdenin yalnızca sıradan bir perde olmadığını, belki birçok şeyi bizden saklayacağını fakat bir anlamda huzursuzluk da getireceğini sezmiştim. Bir kasabanın modernleşmesi ve şehirleşmesi anlatılırken evin merkezindeki bir eşyanın kullanılmış olmasını ve aslında esas meselenin perde değil de insan olmasını, insanın bu şekilde anlatılıyor oluşunu çok başarılı buldum. Fakat kitap özetinde beni en çok mutlu eden husus tahkiyenin gözetilmiş olması. Bununla birlikte en çok rahatsız eden şey de tahkiyenin en saf hâliyle kullanılmış olması. Hâlbuki tahkiyeyi kuvvetlendirecek çok fazla imkân var yazarın elinde. Siz bu imkânları elinizin tersiyle itmişsiniz gibi geldi bana. Bütün hikâyeler arasındaki ortak bağlar da göz önünde bulundurulduğunda bu bilinçli bir tercih mi yoksa hikâyelerin derinleşerek ucu bucağı kontrol edilemeyecek yerlere gelmesinden mi çekindiniz?

Tuncay Günaydın: *Perdesi Yırtık Dünya'nın* perdeleleri bazı şeyleri örtmek ve bazı şeyleri ifşa etmek için kullanılıyor. Perde bir yerde utanç duygusunun yitip gitmesini ifade ediyorsa başka bir yerde sevdâ yaralarının gizlenmesinde kullanılıyor. He-

pimizin çeşit çeşit perdeleri yok mu? Renk renk. Desen desen. Kabul etmesek bile kapkara perdelerimiz mevcut. Yüzümüzde, gönlümüzde ve ömrümüzde kim bilir ne kadar perde eskittik. Yırtıp attık, yakıp kül ettik. Her insan aslında bir perdecidir. Perde metaforunu kullanarak insanın her hâlini anlatmak mümkün sanırım. Bunu fark ettiğimde perdecı karakterine “hayırlı işler” demiştim. Sadece dükkânı biraz geç açtık.

Tahkiyenin saf hâliyle kullanılması bilinçli tercihimdi. Çünkü başta perdecı karakteri olmak üzere kitaptaki diğer karakterleri ancak bu şekilde arzu ettiğim gibi aktaracağımı düşündüm. Aslında kitaba almadığım en az beş tane yazılmış hikâyem ve bir sürü hazırda bekleyen karakter vardı. Zaten hikâye ucu bucağı kontrol edilemeyecek hâle gelmişti. Hikâyelerin bazılarını feda etmek zorunda kaldım. Şehir geliştikçe, insanlar hızla bozuldukça, perdecı her şafakla birlikte sadece perdecı olarak uyandıkça, perde dükkânı her gün daha fazla iş yaptıkça hikâyenin büyümemesi olanaksızdı. Bir sürü sebep yüzünden kitaba girememiş Gümüş Hayatı bana daima küs olacak.

Merve Çakır: *Perdesi Yırtık Dünya*, “Seyirci” hikâyesini okuduktan sonra elimden bırakmak istemediğim bir kitap oldu. Birkaç saat içinde de okuyup bitirdim zaten. Aslında anlatılan hikâyeler oldukça bilindik. Çoğu insan hayatında en az bir kere kitaptakine benzer hikâyeler duymuştur. Ama anlatımın hareketli olması ve hayata dair tespitler, bunların ifade ediliş biçimi kitaba devam etmemi sağladı. Fakat bazı hikâyelerde bence fazlaca uzun anlatılmış kısımlar vardı. Bunun hikâyenin ritmini düşürdüğünü düşünüyorum. Tatlı tatlı anlatılan hikâyelerin handikapı bu galiba, tahkiyenin dozu.

Sizce bu doz nasıl, neye göre ayarlanmalı? Ya da ayarlanmalı mı?

Tuncay Günaydın: “Seyirci” hikâyesi *Perdesi Yırtık Dünya*’nın yazdığım ilk hikâyesiydi. “Seyirci”yi yazarken perdecinin hayatında olacağına karar vermiştim ama temasının nasıl olacağını bilmiyordum. Perdecı karakteri şekillendikçe Seyirci hikâyesi değerli olmaya başladı. Çünkü meramımı en iyi anlatan hikâyelerden biri oldu.

Kitaptaki hikâyelerin hepsi bizim hikâyelerimiz. Mahallemin, arkadaşlarımızın hikâyeleri. Kötü bilmediğimiz insanların yansımaları. Bir mahalle, bir şehir olacaksa bundan sonra, hikâyelerimizde birbirine benzemeye devam edecek. Belki de önemli olan bu hikâyelerin ne kadar bizden olacağı. Ben bizim olanların hikâyesini yazmak gayretinde olacağım.

Bir gece vakti masa lambasının aydınlığında yazı yazarken ninem girmişti odama. “Ne yapıyorsun yarı karanlıkta” diye sormuştu. “Yazı yazıyorum” dedim. Adını ömrümün mavisini yaptığı o ümmi kadın, bana yazmanın altın kurallarından birini o gece vakti armağan etmişti: “Hayırlı şeyler yazıyor musun bari?” O gece sizin doz dediğinize ben sınır demiştim. Bazı hikâyelerde uzun anlatmamaya gayret ettiğim halde uzun anlattığımı biliyorum. O sınırı ihlal ediyorum. Bilinçli bir doz aşımı. Fakat bu doz aşımı okuyucuyu rahatsız ediyorsa yeni baştan sınırları kontrol etmem lazım.

Bu doz aşımının yazardan yazara geçişi kanaatindeyim. Benim kaleme alamayacağım konuları ya da ayrıntıları başka bir yazar rahatlıkla yazabilir. Bunun yanında her şeyi anlatma çabası yazar için bir noktadan sonra anlamsız olabiliyor. Her şeyi anlatmak yerine gerekli olanı anlatarak bu sorunun önüne geçilebilir.

Sebahat Meraki: Kasaba hikâyeleri çoğunlukla yazarlar için risksiz, rahat yazılabilen hikâyeler olarak görülür. Bunun temel sebebi herhâlükârda okuyucusunun olması olabilir. Ancak ben fazlaca yazılıyor ve okunuyor olmasının kasaba hikâyesi yazmayı daha riskli bir duruma getirdiğini düşünmekteyim. Ne de olsa hikâyelerinizin kıyaslanacağı, bu işte çok iyi isimler mevcut. Öte yandan onca hikâyenin arasından sıyrılmak da gerekecek. Yani bir farklılık, kendine has bir anlatım gerekecek. Tam bu noktada kitabımızdaki metinlerin gerçekten de kendine has bir üslupla ve sıkmayan bir dille yazıldığını fark ettim. Böylece sıradan, bayağı olmaktan çıkmış, okura haz veren metinler olmuşlar. Merak ettim, acaba siz de benim düşündüğüm gibi düşünerek hikâyelerinizin diğer kasaba hikâyelerinden sıyrılması için bir endişe taşıdınız mı, bunun için özellikle dil üzerine özel uğraşlar verdiniz mi?

Tuncay Günaydın: Kasaba hikâyelerini okumayı doğal olarak çok seviyorum. Özellikle takip etmeye çalışıyorum.

Kasaba hikâyeleri kolay yazılan hikâyeler gibi görünse de sizin belirttiğiniz gibi riskli bir türdür. Kasaba ile bağlantısı olmayan hemen hemen kimsenin olmadığı bir memlekette yaşıyoruz. Yazarların bu bereketli toprağı kullanmaması mümkün değil. Bu noktadan sonra mesele toprağı ne ettiğinizle alakalı olmaya başlıyor. Bu topraklara ait olmayan bir tohumdan verim elde edemiyorsunuz kural gereğince. Ben kendi toprağımın huyunu suyunu iyi bildiğimi düşünüyorum. Ürünün hasat zamanında nasıl hasat edildiğini de üslupla alakalandırabilirim. Pamuğı dirgenle hasat edemezsiniz. İnciri herhangi bir makineyle toplayamazsınız. Üslup, hasadı doğru yapmaya benziyor biraz. Bunun için dil kullanımında özenli olmam gerekti. Acele etmeden yazdım hikâyelerimi. Zamanla dönüp eksik yerlerini tamamlamaya çalıştım.

Hikâyelerimin diğer kasaba hikâyelerine benzememesi için endişe taşıdığım söylenemez. Belki başlangıçta böyle bir endişem vardı. Fakat seçtiğim konularla, üslupla ve ağıta dönüşmemesine özellikle dikkat ettiğim anlatımla bu endişeden kurtulduğumu ifade edeyim. Mesela kasabaya, genel olarak taşraya futbol üzerinden bakan bir hikâye görmedim. Yeni dosyamda hayatımızı bu kadar işgal eden futbolun taşradan görünümünü anlatıyorum. Futbol fonu önünde taşra fotoğrafı çekiyorum diyebilirim. Denediğim bakış açısının hikâyemize katkısı için endişeleniyorum artık.

Oğuzhan Oğuzbey: *Perdesi Yurtık Dünya*, gösteriştense uzak diliyle, kurgu oyunlarına yaslanmayan ve sadece hikâyeye odaklanan yapısıyla son zamanlarda okuyup beğendiğim bir hikâye kitabı oldu. Kitabın arka kapağında olgun bir edebiyatın kasaba edebiyatıyla ortaya konulabileceği yazıyor. Kitap, bir perdecinin gözüyle kasabanın nasıl şehre evrildiğini anlatıyor. Açıkçası ben, hikâyelerde böylesine büyük bir değişimin “çatma”larının ve “çatışma”larının hem karakterlerdeki tavır olarak hem de mekânsal bir tepki olarak yeteri kadar verilemediğini, böylesine bir değişim için eksik kaldığını düşünüyorum. Bu konu hakkında siz ne düşünüyorsunuz?

Tuncay Günaydın: Haklısınız. Daha belirgin çatışmalar yer alabilirdi. Genel olarak karakterlerin yapıp ettikleriyle ilgilendiğim için böyle bir eksiklik kalmış olabilir. Sizin sorunuzdaki eksikliği “Bir Binanın Muhtasar Yazgısı” adlı hikâye ile telafi etmeye çalıştığımı söyleyebilirim. O hikâyede bir bina üzerinden bir yerleşim yerinin zamanla değişimini ve güzel olandan sahte olana doğru yol alışı işlemeye çalıştım. İnsanla mekânın birbirini nasıl etkilediğini, insanın mekân üzerindeki gittikçe garipleşen etkisini anlatmaya gayret ettim. Bu aslında büyük bir çatışma. Fakat sizin ifade ettiğiniz genele hükmeden ve göze çarpan bir çatışmaya yer vermemiş olabilirim.

Keziban Soylu: *Perdesi Yırtık Dünya* dili, anlatımı ve kurgusuyla iyi bir kitap. Son dönemlerde ortaya konan hikâye kitaplarında, kitabın içeriğini oluşturan hikâyeler arasında bütünlük pek önemsenen bir şey değil. Ama bir hikâye kitabı ortaya konmuşsa bu önemli bir meseledir. *Perdesi Yırtık Dünya*’da bu bütünlük çok iyi bir şekilde sağlanmış. Hatta bazen kitap, roman bile olurmuş dedirtiliyor. Dünya ve onun yırtık perdesi için.

Kitabın arka kapağından yola çıkarak şunu sormak isterim. *Perdesi Yırtık Dünya*’da Tuncay Günaydın, kasaba edebiyatından yola çıkarak mı kitaba ve kendi yazı hayatına bir plan çizdi?

Kasaba edebiyatı sizin için neyi ifade ediyor ve gerçekten teşekkül eden hayatımız, günümüz şartlarında da sizce en iyi kasaba edebiyatı üzerinden mi dile getirilebilir?

Tuncay Günaydın: Hikâyede bütünlüğe önem veririm. Bir hikâye yazarken sonraki hikâyenin ne olacağını kurgularım. Ama bunu bir roman gibi kurgulamam. Yazdığım iki ayrı ve birbiriyle alakasız hikâyenin birleşme imkânını bulduğum bile oluyor. Dünya ve onun yırtık perdesi baştan sona böyle ortaya çıktı.

Kasaba edebiyatından yola çıkarak yazı hayatımda bir plan oluşturmam. Fakat şöyle bir planım var: Nasip olursa iki kitap sonra kendi şehrimi inşa etmiş olacağım. Üzerinde çalıştığım dosyalarım bu şehri (kasaba değil artık) farklı çehrelerinden gösteriyor. Sonunda kendi şehrimi anlatmış olmayı ümit ediyorum. Bu planım gerçekleştikten sonra yoluma nasıl devam ederim henüz bilmiyorum.

Teşekkül eden hayatımız, günümüz şartlarında da sizce en iyi kasaba edebiyatı üzerinden mi dile getirilebilir sorusuna kesin cevap veremem. Çünkü tersi olan bir sürü metin var ve biz gittikçe aynılaşılan bir çağda yaşıyoruz. Kasabanın artık ne kadar kasaba olduğu belli değil. Kasabalarını koca şehirlere taşımaya çalışanlar olması gerektiği gibi yenildiler. Ben, kaç milyon kişinin yaşadığını sayanların bile bilmediği bir şehirde yaşıyorum uzun yıllardır. Bunun yasını tutan hikâyeler yazabiliriz ve yazan var. Sanırım bu konuda araftayım. Özlem duyulan geçmişle modern olanın arasındayım. Araf edebiyatı diyelim biz buna.

EREN BUĞDAYCI

HİKÂYE

Mükerrer

Hâlâ ve her şeye rağmen insan suretiyle uyanıyor oluşumun şaşkınlığını sıcak nevresime sıyırdığımda kendimi bir kez daha aynı soruya muhatap kıldım: Kafka'ya o gün, o giriş cümlesini yazdıran şey böylesine kasvetli bir Şehremini sabahı değildi de neydi Allah aşkına?

Karşı apartmanların arasından sızıp gelen loş ışık ısrarla yüzüme vuruyor. Gözlerimi açamıyorum. Yastığın altından gelen boğuk melodiyi susturup güne bir kez daha aynı seslenmeyle başlıyorum.

“Kalktım. Geliyoruuum.”

Parmaklarım birbirine dolaşiyor. Baygın gözlerle pijamamın çözülen ipini tekrar düğümlüyorum. Ayak uçları dedektör hassasiyetiyle çekyatın altını tarıyor. Haliya çektiğim terlikleri ayaklarıma geçirip lavaboya doğru itekliyorum kendimi. Ellerimi sabunladıkten sonra ılık suyu iki elimle avuçluyor, yüzümü o minik steril gölete yatırıyorum. Tenin suyla ilk temasındaki yumuşaklığın o ilahî gizi... İnsanın ruhuna kadar yayılan anlık fakat müthiş bir rahatlama. Aniden kuşatan derin bir dinginlik. Hani biri görse ne der tedirginliğini yaşamamasam, üst dudağımın sağ köşesinde mukim sivilceye gözüm takılmasa yüzüm avuçlarımda, enteresan bir pozisyonda varoşsal sorular üzerine kafa yoracağım belli ki. Havlunun ucuyla fazla acıtmadan hafif hafif dokunarak kuruluyorum zararsız komşumu. Her sıkar gibi yaptığımda ucuna toplanan kanlı irin, bıraktığımda kayboluveriyor. Sıkıyorum, beliriyor. Bırakıyorum, anında kayboluyor. Sıkıyorum geliyor. Bırakıyorum gidiyor. Çağırılınca kulübesinden delicesine koşarak gelen, fırla denilince kulübesinde biten akıllı bir buldog gibi. Hoşuma gidiyor. Bir oyalanma şekli olarak sivilce evcilleştiriyorum. Biraz istidadım olsa diyorum mutfığa doğru geçerken, Osman Hamdi'ye postmodern bir yaklaşım olarak Sivilce Terbiyecisi'yle karşılık vermek isterdim.

Bir şey kaldı mı kontrolüyle son kez bakıyorum dağınık tezgâha. Metrelerce yükseklikten kilitlendiği avına doğru süratle hamle yapan aç kartal gibi etrafında daire çizerek yavaşlıyorum sandalyeme. Ben masaya annem de o yumuşacık sesiyle bana ilişiyor.

“E yine patlatmış bu. řu göz yumurta olayını bir türlü öğretemedim ya sana...”

Her defasında içimi titreten o benzersiz ses bir süre asılı kalıyor kulaklarımda. “Sen de gördün ama...” diyorum tüm alınganlığımıla. “Üzerindeki kabuğu alayım derken çatal değmese tutturmuştum bu sefer.”

Teflonun kenarında magma sinsiliğıyle usul usul yol alan akışkan sarılığa ben de aynı sinsilikle yaklaşıyorum. Ürkütmeden, incitmeden, gerçek bir profesyonel gibi bir çırpıda bakıveriyorum icabına. Ben yedikçe o doyuyor sanki. Fakat yine de dayanamıyorum. Ekmegin öbür ucunu da koparıırken karnımın arsız gurultusunu vicdanımın neşeli sesiyle bastırıyorum.

“Hadi başlasana. Soğutma bak. Hem ne derdin sen: ‘Soğuyan yumurtanın tadı olmaz.’ Sana çaktırmadım ama çok düşündüm biliyor musun? Mükemmel bir söz. Ercan Kont şiiri gibi. Yemin ediyorum bak. Evet, önce saçma gibi geliyor ama biraz düşününce anlamlı gibi de. Birkaç tane ebleh bulsan aforizma diye yutturursun. Dene istersen. Aç instagramını. Koy bir kahve fotosu. Yaz üzerine de bunu. Altına da #şüirmutfakta falan yaz. Birkaç güne çiçeğı burnunda bir influencersın, hayırlı olsun.”

Durup öylece bakıyor. Baylıyorum o hâline. Anlamadığından değil. Hep öyle yapar. Kendisiyle uğraştığını fark ettiği an cevabını bakışlarıyla verir. Sonra da cümlelerle altını çizer.

“Sabah sabah benimle uğraşmayı bırak da kahvaltını yap hadi. Geç kalktın, bir de oyalanıyorsun. Bu randevu da kaçsın gör bak n’oluyo o zaman?”

Birbirimize baktığımız kısa bir sessizlik yaşıyoruz. Tehditkâr bakışlarının hemen ardından içimi ısıtan eşsiz bir gülümseme doğuyor. Ben de kendimi tutamayıp gülüyorum. Çayımı doldururken karşılıklı atışıp atıştırmaya devam ediyoruz. Çıkardığı lastik tokayı dudaklarının arasına alıp topuzunu tekrar toplarken fark ediyorum. Her yudumda buğulanan gözlüğüne sinir olurken, ıslattığı işaret parmağıyla ekmek kırıntılarını toplarken... Aşk iki kişiliktir demişler. Kahvaltı da öyle anne...

“Bir şey mi dedin?” diye soruyor oturduğu sandalyeyi masaya biraz daha yaklaştıran.

“Böyle çok güzel olmuyor mu? Ha? İstanbul sabahı, sonbahar,

martılar, balkon, kahvaltı... Teoman şarkısı gibi. Havalar iyice bozana kadar geçmeyelim içeri olur mu?”

“Olur olur da ne o? Çabuk kesildin.”

“Bakma yine iyi yedim. Geçen seneyi hatırlasana...”

Hatırlamak istemediğini belli eden dargın bir bakış atıp masayı işaret ediyor.

“E biraz daha iç, olan iştahın da gitsin.”

“Madem çok istiyorsun...”

Gösterdiği paketten ağzımla çektiğim tek dalı ocağın küçük gözünde yakıp tekrar çıkıyorum balkona. Küllüğü elimin altına koyuyorum. Pis pis sırttığını görünce durup öylece bakıyor.

“Bu arada yeri gelmişken... Doktor hanımla ne yaptınız?”

Allah ne verdiyse geliyor üzerime. Dedim ya hep öyle yapar. Sonra muhakkak cümlelerle çizer altını. Vakit kazanmak uğruna, boğazıma dizilen lokmaları yutarken oyalanıyordum biraz.

“Öncelikle kesinlikle yeri gelmemiştii onu şu an sen uydurdun. Soruna gelecek olursak da neyi?”

“Yavrum konuştunuz mu işte?”

“Randevu saati gelmedi ki daha. Hele bi saati gelsin, hele bi gidelim...”

“Allah’ını seversen ben onu mu kastediyorum. Yoruyorsun ama beni.”

“Daha değil. Konuşmadık yani. Aklımda ama merak etme. Olmadı bugün çıtlatırım bi.”

“Evladım açılısana kıza artık. Hâlâ neyi bekliyorsun anlamadım ki.”

“Söz dedim ya... Ama aşk ile, şevk ile, can-ı gönülden bir kez daha söylüyorum bak. Boşa uğraşıyorsun.”

“Niyeymiş?”

“Ne demek niye? Ya anne farkında değil misin?”

“Neyin?”

“Vaziyetin!.. Gözünü seveyim defalarca konuştuk ya bunları. Ne diyeceğim? Nasıl izah edeceğim Buse’ye? Buse... Malum biraz karışık bir konu. Daha doğrusu saçma. Haklıydın. Terapilerde söylediklerin falan... Açıkçası ben de istemezdim. Sonrasında keşkelerim de oldu,

olmadı değil. Keşke dedim o cehennemden birlikte... Madem yazılıydı, madem yaşanacaktı, en azından anne oğul birbirimizi çekiştire çekiştire... Can havliyle düşe kalka da olsa... Zaten yeterince zor olan bu hayatta bir de öyle çekip gitmeler olmasa hiç. Mantıklı bir açıklaması yok işte bazı şeylerin. Hatta bana sorarsan şu saatten sonra hiçbir şeyin yok da şimdi o konulara tekrar girip yine seni haklı haklı konuşturmak istemiyorum. Hâsılı annem işte... Bakma her yanından belli. Her şey aşikâr, farkındayım. Gelgelelim sen de bilirsin ki bir yerden sonra direkt mektense sırf sevdiklerinin gönlü olsun diye yaşıyor insan.”

Bu kez uzun süreli kalıyor bakışları üzerimde. Birkaç kez bir şey söyleyecekmiş gibi ağzını açıp sonra tekrar vazgeçiyor. Fakat dayanamıyor en sonunda.

“Beni hiç karıştıрма. Hem bu işler öyle sandığın gibi hatır gönül işi değil nasip işi. Hesap kitaba da gelmez. Ne çıkar? Bir dene en azından. Bakarsın oldurur olduran.”

“Bakarız.” diye geçiştiriyorum uzatmamak adına. Sonra haki-katen de bakıyoruz ama. Millet Caddesi’nden uzanıp muhabbetimizin içinden geçen o yorgun tramvayın, o ritmik, o mekanik, o bezgin uğultunun ardı sıra her defasında dalıyoruz böyle. Her defasında aynı ıssızlık çöküyor masamıza. Dağılan eğlenceli bir kalabalığın ardında bıraktığı ıssızlık gibi. Işıltılı bir panayırın kapanışı, geceyi aydınlatan büyük bir şenlik ateşinin sönüşü gibi...

“Üç Maymun’da da aynı böyleydi. Hatırladın mı?”

“Hangi maymunlar?”

“Film yok muydu ya. Çocuğun saçlarını benimkine benzetmiştin hani. Evlerinin önünden aynı böyle tren geçip duruyordu. Geçen televizyonun karşısında uzanırken ‘Yüzünde sivilce mi çıkmış? Dön bi bakayım,’ deyince aklıma geldi. Güldüm kendi kendime. Onun da annesi öyle soruyordu. Bayağı oldu izlemeyeli. Hatırlat da bir ara izleyelim yine.”

Çakmak. Telefon. Sigara. Anahtar? Annem! Kaba üst yoklamamı hızlıca yapıp çıkıyorum evden.

Pazartekke durağı.

46 T koridoru.

Çağlayan...

Dilekçemi adliyenin girişindeki müracaat kalemine bırakıp ikinci kata çıkıyorum. Esas masasında bekleyen kararları elden teslim aldığım gibi soluğu da hastanede alıyorum. Konuşuyoruz doktor hanımla.

Ağzımdan kaçıyor. Adliyeden gelişime yüzü düşüyor biraz. “Hani gitmeyecektin,” diyor kırılgan bir şekilde. Sözümü tutamadığım için gönül koyuyor hemen. O güzelliğe böyle böyle haksızlık ediyorum işte. Koyduğu gönle masum bir palavrayla girmeye yelteniyorum. İş de yarıyor galiba. Hapları düzenli kullandığım yalanına içten bir tebessümle inanıveriyor. Sürecin iyiye gittiğine dair inançlarını paylaşıyor benimle. Gözlerime uzun uzun bakınca doğru tedavi çabuk sonuç veriyor. Bir şeyler kıpırdıyor şuramda. İtirafı zor ama şu da bir gerçek ki bazen her şeyin yoluna gireceğine inandığı anlar oluyor insanın hayatında. Sonra açılacak gibi olduğu, sonra “Buse ben aslında senden...” diye başlayıp bodoslama konuya girecek gibi olduğu anlar da oluyor fakat beklenmedik küçücük bir şey, mesela ekranda ismi yanan sıradaki hasta daha erken davranıyor ve kapı ikinci kez tıklatılırken belli belirsiz duyulan, biraz utangaç çokça müşfik bir sesle uğurlanıyor insan.

“İlaçlarına devam et mutlaka. Yazılarına da...”

Çıkışta küçücük bedeni yaşadığı koca şehre sığmayan biri ne yaparsa onu yapıyorum. Sokaklarını adımlarımla aşındırıcaya dek, onun benden aldığından ondan geri alıncaya dek, nice yorulduğum ayakkabılarımdan da belli oluncaya dek dolaşıyorum İstiklal’de. Gump gibi... Alabama’nın o eşofmanlı Prens Mişkin’i gibi dur durak bilmeksizin gün boyu arşınılıyorum İstiklal’in ara sokaklarını. Dolaşırken mütareke yıllarının siyah beyaz kareleri uçuşuyor zihnimin bir köşesinden. İşgalci bir Yunan albayının peşindeki atlı birliğiyle caddenin ortasında icra ettiği geçit töreni akıyor önümden. Pilav gününe giden Sakallı Celal geçiyor iri cüssesiyle. Faresiyle birlikte yaşadığı çatı katını düşünüyorum. Fikret Adil’i, bir zamanların Asmalı Mescit’ini, Yüksek Kaldırımı’nı, bitirim yerlerini, o kuşağın kaderini düşünüyorum. O günden beri süregelen, bitmek tükenmek nedir bilmeyen, binbir sebebe dayalı protesto yürüyüşlerini, atılan sloganları, müdahaleleri, atılan sloganları, müdahaleleri, sloganları, müdahaleleri... Bunları bilmek, bunları düşünmek, koca bir caddenin hafızasını ihtiyar hamallar gibi yorgun zihnimde taşımak dahi ikna etmiyor. Merhamete getirmiyor İstiklâl’i. Kitleler üzerinde hiçbir etki uyandırmayan bir ağır tempo yürüyüşüm daha akşam yorgunluğuyla birlikte Başvekil Caddesi’nde sona eriyor. İnsan bir akşamüstü ansızın yorulur evet ve evine girmeden önce muhakkak durup bekler. Öyle yapıyorum. Bolulu Hasan Usta’nın önünde günün kapanış sigarasını yakıyorum. Gırtlığımda boğazladığım dumanla peş peşe halkalar gönderiyorum gökyüzüne. Dilek feneri gibi yükseliyor dumanlar. Yükseldikçe genişliyorlar. Genişledikçe gökyüzünü kaplıyorlar. Gökyüzü dumanla kaplandıkça... Göğsümden ittiren korkunç bir blast etkisi... Çınlama arasında duyulan boşuk inlemeler... Dağılmış pazar yeri manzarası... Kargaşa, kaos, koşturmalar... Birbirine geçen panik,

telaş, şok duygusu... Tepemde yükselen siyah duman bulutu... Yüzümü yalayan ılık esinti... Geçmeyen kesif bir yanık kokusu... Munch'un "Çığlık" tablosuna yerleştirilen aciz bir evlat...

Çıkıyorum telefonumu.

Sık arananlar.

İlk sıra.

Vodafone'a kayıtlı böyle bir numara kullanılma...

Vodafone'a kayıtlı böyle bir nu...

Vodafone'a kayıtlı...

Tek tük yağmur atmaya başlıyor. Telefonumu cebime koyarken elim... Almıyorum. Hiçbirini! Fakat nasıl oluyorsa parmaklarım... Kendiliğinden... Adliyeden aldığım kâğıtlardan biri çıkıyor cebimden. Kaldırım kalabalığının ortasında trafik lambasının renkli ışıkları altında...

"Yukarıda açık adres ve kimlik bilgileri yazılı müştekinin Cumhuriyet Başsavcılığı'mıza sunmuş olduğu 12/12/2022 havale tarihli dilekçesinde özetle; annesi olan Sıdka Gürcan'ın kaybolduğunu, annesinden 19/03/2016 tarihinden itibaren haber alamadığını, annesinin bulunmasına yönelik çalışma başlatılmasını, bulunması hâlinde kendisine bilgi verilmesini beyan etmesi üzerine söz konusu iddialarla ilgili olarak Cumhuriyet Başsavcılığı'mızca soruşturma başlatılmış olup yürütülen tahkikat ve yapılan hukuki değerlendirme neticesinde; müştekinin kayıp olduğunu iddia ettiği müteveffa Sıdka Gürcan'ın 19/03/2016 tarihinde meydana gelen İstiklal Patlaması Saldırısı'nda vefat etmiş olduğunun anlaşıldığı, müştekinin daha önce de birçok kez benzer başvuruda bulunduğunun görüldüğü ve ilgili başvurular hakkında da kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiği, bu hâliyle dosyaya konu olayda adli yönden soruşturulacak herhangi yeni bir suç veya suç unsuruna rastlanılmadığı, dolayısıyla söz konusu başvurunun mükerrer olduğu anlaşılmakla..."

Yağmur hızlanıyor. Elimde ıslak bir kâğıt, eve doğru yürüyorum. Sağlı sollu büfeler, dershaneler, kuruyemişçiler, bankalar... Halk aşksızsa sokaklar banka dükkânlarıyla... Halk aşksızsa... Aşk... Buse... Annemle tanıştırmadan olmaz. Annem... Ayakkabılarım ıslanıyor. Ceketim ıslanıyor. Saçlarım, alnım, yanaklarım... Şehrin o yatık raksından incinen... Aşman, yorulan, kalbinin ritmi bozulan... Kalbim... Yanaklarımda bir ılıklik... Yanaklarım... Sırılsıklam oluyorum.

TUĞÇE ÖCAL

HİKÂYE

Kuru Fesleğen

Bir paket kibrit, içinde tek dal kalmış sigara paketi, astım ilaçları, kendine gelmeyi umarak içtiği ama hiçbir işe yaramayan kafeini yükseltmiş kahve bardakları, üzerinde kahve lekesi olan kitaplar, kitaplardan alıntılar olan kahveye bulanmış beyaz kâğıtlar ve tahta kalem. Hepsi masanın bir köşesine itilmiş ve uyuyabilmek için yer açılmıştı. Uyumadığını masanın üzerindeki her şey bildiği gibi kolundaki kahverengi saat de biliyordu. Aslında tam olarak kahverengi değil terracota olan bu saat kendisine bir saniyenin daha geride kaldığını seslenip duruyordu.

Bir hikâye yazmaya karar vermişti. İçinde kocası ölen kadınlar, köpeği kaybolan çocuklar, elleri titrek yaşlılar, gözleri renkli adamlar, her gece farklı bir yerde nöbet tutan vardiyahılar olacaktı. Gökkuşağının en dışında kalan; alevden ve kandan daha canlı olan kırmızılar, gözlerinin içine çöken kırmızılar, ellerini kesen kâğıtlara bulaşan kırmızılar, terracotanın içine karışan kızıl kırmızılar olacaktı. Aynı gece bir düş gördü. Klişe bir düş. Düşünde durmadan düşüyor, düştükçe dizleri elleri kıpkırmızı renklere boyanıyordu. Hikâyeyi yazmaktan vazgeçti. Çünkü kırmızı pek de sevdiği bir renk değildi.

Kolundaki saat zamanın akışından daha hızlı bir ritimle ilerledikçe göğsü de hızlıca inip kalkmaya başladı. Dirseklerinden parmak uçlarına kadar yayılan uyuşma, dizlerinin bağını çözen hissiyatla aynıydı. Kalbi, uyuşan diğer uzuvları gibi yavaşlayıp durulmak yerine daha da hızlandı hızlandı hızlandı. Gözleri dehşetle kalkıp inen göğsüne bakarken kontrol edemediği nefesiyle buharlı kara trenleri andırıyordu.

Elinden alınan her şey için kendince böyle yas tutar. Taşikardi nöbetleri geçirdiğinde, en çok kendisi ikna olurdu yeterince üzüldüğüne. Kafatasının içinde büyüyen bir uğultu, ağzından burun deliklerinden boşalır. Tamamı kafeini artırılmış kahve dolu olan midesi çalkalanmaya başlayıp içi dışına çıkınca, kaşıdığı yaradan emin olurdu. İşte şimdi canı ilk gün olduğu gibi yanıyordu.

Her şeyi ardında bırakmak için üç senede üç şehir değiştirdi. Gittiği üç şehirde de insanların hepsi her şeyi bilir gibiydi. Hiçbir şey değişmedi. Nereye giderse gitsin, bir önceki şehirde bıraktığına inandığı yangın bir sonraki şehri o varmadan kül ediyordu. Sonunda kaçmaktan da yakalanmaktan da yoruldu ve başladığı yere geri döndü. Otobüs durağında bekliyor gibi, bozkırın ortasında birazdan vapura binecekmiş gibi, kapı numarasını karıştırdığı için bir uçağı kaçırmış gibi kalakaldı başlangıç noktasında. Yazdığı bütün öykülerin sonunda, bu acı yüzünden ölüyordu. Yaşadığı hayatın sonunda da bu acı yüzünden ölecekti. İçte sıkıntı veren, içini gün geçtikçe daha çok daraltan beklendik bir son. Oysa okuyucular, eleştirmenler, yayınevleri, editörler çarpıcı ve beklenmedik sonlardan hoşlanıyordu. Sanki bu hayatta yaşayan tek bir canlının sonunun farklı olmasına küçücük bir ihtimal varmış gibi... Bir tetikçinin kara eldivenlerle gül devşirmesi ne denli alışlagelmışse veya hut ipek böcekleri kar yağarken dut ağaçlarının yapraklarını ne denli kemirebilirse o da kendine anca o kadar farklı bir son biçebilirdi.

Ne demek üzere olduğunu tahmin eden her okuyucu, hikâyenin sonunu okumaya gerek duymadan yazdıklarını bir köşeye fırlatıverirdi. O ilk defa bir Leylâ'ya uğruyor, ilk defa göğsü yarıyor, ilk defa yaşadığı bunca huzursuzluktan böylesine haz duyuyordu. Şiddetlenen baş dönmeleri ayaklarının birbirine dolanmasına sebep olurdu. Sabahleyin tok karna, bir doz geceleyin tok karna aldığı iki doz sakinleştirici pek işe yaramayınca ilaçlarla uyuşmak yerine acıdan uyuşmayı yeğlemişti.

Masadan ayağa kalkmış, üzerine üşüşen düşünceleri kafasını sağa sola sallayarak, kafasını sağa sola çarparak kendinden uzaklaştırmaya çalışıyordu. Tam o esnada pencerenin önündeki kurumuş fesleğen gözüne çarptı. Pencerenin ötesinde gözüken çatıların etrafında, homurtulu dalgalarla kıyıyı dövmeye hazırlanan gri buluttan bir deniz vardı. Pencereyi açtı, fesleğeni pervaza yerleştirdi. “Umarım yağmurla yenden yeşerirsin,” dedi. Perde odanın ortasına kadar savruldu. Masanın üzerinde kâğıtlar havalanıp yere saçıldı. Birden hiç beklemediği bir şey oldu, yüz elli milyon kilometre uzaklıktaki güneş sanki yanı başındaymışçasına gri bulutların arasından sıyrılıp odayı hiç olmadığı kadar aydınlattı. Gözlerini kısıp elleriyle gözlerini perdeledi. Pencereyi kapatmaya çalıştığı esnada kurumuş fesleğenin saksısı sarsılıp dokuzuncu kattan yere düştü. Gün az önce yaşattığı anın aksine olabildiğine aydınlık olabildiğine berraktı şimdi. Yere saçılan kâğıtlara baktı. Parkenin üzerini cinayet mahalli gibi örtmüşlerdi. Fesleğeni için iç geçirdi. Pencereden uzanıp saksının nereye düştüğünü görmeye çalıştı.

Biraz daha biraz daha derken, ayakları yerden kesildi. Ağır gelen başını ve gövdesini pencereden içeri çekmek için perdeden güç aldı. Kornişten ayrılan perde yere çakılan bir adamın üzerini nazlıca kapattı.

ESRA ADALI

HİKÂYE

Tayy-i Mekân

Artık yalnız değildik; istesek de yalnız kalamıyorduk. Mahremiyet, dünyada çok az insanın satın alabileceği bir lükstü. Hiç tanımadığımız insanlar bize görünmeden, haber bile vermeden yanımıza gelip saatler geçirebiliyordu. Ve biz, mahrem kalan tek yer olan düşüncelerimize hapsolmuştuk.

İlk başta her şey çok masum başlamıştı. Firmanın tanıtım reklamları, insanlara evlerinden çıkmadan dünyanın öbür ucundaki bir tapınağı ya da müzeyi ziyaret edebilmeyi vadeliyordu. Everest'in tepesine üç adım dahi atmadan çıkmak, belgesel izlemek kadar zahmetsizce Roma sokaklarında gezmek, okyanusların en berrak sularında yüzmek ve hâlihazırda orada bulunan insanlar tarafından hiç fark edilmemek... Tayy-i Mekân'ı satın alan herkesten daha en başında bu mekânlara giriş ücretini çıkaracak kadar yüklü bir ücret alındığı için beklendiği üzere, bu teknolojinin ilk kullanıcıları da hatırı sayılır zenginler olmuştu. Ve yine umulduğu gibi, bir iki denemeden sonra Tayy-i Mekân'ın seçkin müşterileri, programın onlara sunduğu imkânlardan sıkılmışlardı. Zaten defalarca gezdikleri ya da istedikleri an özel uçaklarına atlayıp gidebilecekleri yerlere, bu alet sayesinde daha kısa sürede varıyor olmaları yeterince büyük bir ayrıcalık gibi görünmemeye başlamıştı.

Dolayısıyla şirketin yeni bir pazarlama stratejisi belirlemesi gerekiyordu ve bulmakta zorlanmadılar. Zenginlere, hiç deneyimledikleri sıradan insanların hayatlarına girebilme özgürlüğünü satacaklardı; mahremiyetini satmayı kabul eden dar gelirliilere ise hiçbir ücret ödmeden, zenginlerin çoktan sıkıldıkları mekânlarda Tayy-i Mekân ile gezme hakkı verilecekti. Başlangıçta çok az insan anlaşma yapmaya razı olsa da uygulama deneyimlerini video ve fotoğraflarla sosyal medya hesaplarında paylaşımlar sayesinde bu sayı hızla arttı. Tayy-i Mekân'ı para vererek satın alanlar ise daha çok insan hayatına girebilme hakkı kazanmış oldu böylece. Gel zaman git zaman, kendi rızalarıyla Tayy-i Mekân dolaşım alanına dâhil olmayan asiler de yapılan uluslararası an-

laşmalar neticesinde mecburen sisteme girmiş oldular. Başka bir deyişle, özel alanını korumak isteyen insanların “mahremiyet vergisi” ödemesi gerekiyordu artık; istenen meblağ, kalburüstü olanların gücünün yetebileceği kadardı. Neyse ki herkesin evinde özel alanlar tayin etmelerine izin verilmiş ve Tayy-i Mekân misafirlerinin bu özel alanlara girişleri engellenmişti. Haberlerde yer alan tayin edilmiş özel alan ihlallerini ise firma şiddetle yalanlamış, bunların insanları komplo teorilerine inandırmak ve paranoyayı toplumsal bir hastalık hâline getirmek için ortaya çıkan söylentiler olduğunu iddia etmişti. Söylentiler gerçek miydi bilinmez fakat paranoyanın yayıldığı doğrudur. Bazıları paranoyasını sürekli evinde seçkin bir misafir ağırladığını düşünerek yaşıyordu ve onları güzel ağırlamak istiyordu; düğüne gider gibi giyinmek ve gelenlerin rahat etmesi için bazı koltukları boş bırakmak, bu türe ait alışkanlıklardandı. Bazıları ise bu misafirleri düşman gibi görüp onları savurucu çözümler arıyordu. Bulunan en yaratıcı çare ise aile fertlerinin kendi aralarında anlaşmalarına yarayan yeni diller icat etmeleriydi. Ancak bu çare beklenen etkiyi yaratmadı, Tayy-i Mekâncıları uzaklaştırmak yerine, iflah olmaz maceraperestler için el değmemiş bir ilgi alanı doğurdu ve uyduruk dillerin şifresini çözecek eleman ihtiyacı ortaya çıktı.

İşte benim mesleğim tam olarak buydu: uyduruk dil tercümanlığı. Yıllarca dirsek çürüterek tamamladığım filoloji doktoram, dolgun maaşlı bu işi bulmamı sağlamıştı. Birçok şifre kırıcı tercümanın başarısız kaldığı dili benim çözmüş olmam ise sektörün aranan ismi yapmıştı beni. İstedğim bedeli ödeyen Tayy-i Mekâncılarla gezip tanımadığım insanların binbir emekle inşa ettikleri mahremiyet duvarlarını paramparça ediyordum. Toplumun etik değerleri değişmişti; yeni dil icat edenleri terörist ilan etme eşliğine gelenlerin sayısı, yaptığım işe ahlaksızlık diyenlerinkinden kat kat fazlaydı. Dürüst olmak gerekirse, konu hakkında adamakıllı kafa yordüğüm da söylenemezdi. Beni yalnızca kazandığım para ve kırdığım her dille yaşadığım zafer hazzı ilgilendiriyordu.

Mesleğimin en keyifli yanı, karşılaştığım yeni dilin kelime kelime kendini açıp en sonunda gün gibi aşikâr olduğu galibiyet dakikalarıydı. Sonrasında yanımdaki meraklı işverenime tercüme seansları başlıyordu ve sıradan insanların günlük hoşbeş sohbetinden ibaret olan konuşmalar hiç ilgimi çekmiyordu. Şanslıydım ki güzide patronlarım, fazla uzatmadan sıkılıp kırdıracak yeni dil bulma arayışına düşüyorlardı. Kariyerimin zirvesinde olduğumu düşündüğüm günlerden birinde, aylardır kimse nin çözemediği ikiz kardeşlerin dilini analiz etmem istendi benden. Teklif edilen ücretin fazlalığı işi cazip kılsa da iki küçük çocuğun uydurduğu oyun diliyle uğraşmanın bana çok sıkıcı geleceğinden emindim. Yine de işi kabul ettim; ufacık çocukların dilini anlamayan meslektaşlarıma gövde gösterisi yapma fırsatını kaçıramazdım. Çocukların yanına gidince umduğum gibi birkaç saatte, dillerinin kilit kelimelerini yakalama-

ya başladım. Âdetim olduğu üzere, çözdüğüm kelimeleri not defterime yazarak dilin yapısını anlamaya çalışıyordum. Ama garip bir şekilde benim defterime eklediğim kelimeleri bir daha asla kullanmıyorlardı. Kuyruğunu yakalamaya çalışan bir tilki gibiydim; konuştukları dil, ben dokundukça kaçıyordu. Tam yakaladım dediğim anda, dilleri, kelime yapısından cümle öğelerindeki sıralanışa kadar yeni bir şekil alıyordu.

Günler günleri kovaladı, bense oradan oraya koşturup oyunlar oynarken etrafa saçılan yapboz parçalarını topluyordum sadece. Her parça başka bir bütüne aitti sanki ve bir araya gelince hiçbir anlam ifade etmiyordu. En sonunda not tutmayı bırakıp sadece çocukları izlemeye karar verdim. Bir süre sadece oyunlarını izledim. Sanki oyunlarının üçüncü katılımcısı olmuştum. Bana öyle geliyordu ki kelimeleri yazmayı bırakmamla dilleri değişmez olmuştu ya da onların dildaşı olmuştum artık ve dillerinin yaşadıkça şekillenen yapısını onlarla birlikte tecrübe ediyordum. Beni görmeleri mümkün olmadığı için hiç ihtimal vermesem de ara ara göz teması kurduğumuzu bile hissetmeye başlamıştım.

Diğer dil yaratıcılarının ortak noktası, mahremiyetlerini korumaktı. Lakin bu çocukların öyle bir derdi yoktu. Üstelik Tayy-i Mekân'dan haberleri dahi olduğunu sanmıyordum. Hâl böyleyken neden kendilerine özel bir dil ortaya çıkardıklarını bir türlü anlayamıyordum. Bu çocukları farklı kılan, başkalarında olmayan bir şeye sahiptiler sanki. Herkes, yalnızlığın yüceltiği zamanları yaşarken ve mahremiyet altın değerindeyken bu iki çocuğun yaşadığı asude hayat, birbirlerini mahrem alanlarına kabul etmelerindendi. Paylaştıkları şey her neyse, bana onların yeryüzünde kalan son insanlar olduğunu düşündürmeye başlamıştı.

Sadece oyun arkadaşları gibi davranarak, dillerini neredeyse tamamen çözdüğüm hâlde günlerce onları izlemeye devam ettim. Bu çocukların dildaşı olduğumu düşünmek bana iyi geliyordu fakat gitmeliydim. Bildiğim onlarca dile, hayatlarına sızdığım yüzlerce insana rağmen bu dili öğrenene kadar yalnızdım ve şimdi yaşadığım aidiyet dengemi bozuyordu. Bu kadarı fazlaydı benim için, onlar içinse tehlikeli. Sırlarını korumak için gitmeliydim. Yaşayan son insanları korumak için gitmeliydim...Ertesi gün işverenime, çözdüğüm dilde oynanan oyunlardan birkaç dakikalık çeviri yapmam, bütün Tayy-i Mekân camiasının ikizler üzerinde yoğunlaşan ilgisini dağıtmaya yetti. Son başarıım, iş yoğunluğumu ve kazancımı olumlu yönde etkilemiş olsa da dikkat çekmemek için göstermelik bir iki iş daha kabul edip emekli olmaya karar verdim. Ömrümün geri kalanı, mahremiyet alanım olan düşüncelerime kapanıp dünyanın öbür ucundaki ikizleri düşünerek geçti. Kıskanıyordum onları ama yine de bir yerlerde gerçekten sohbet eden, birbirlerini mahremiyet alanlarına kabul eden iki insanın olduğunu bilmek bana huzur veriyordu. Bir gün benim de böyle bir dildaş bulmaya dair umudum ise hayallerimle bile yakalayamayacağım kadar uzağımdaydı.

RÜMEYSA OĞUZ

HİKÂYE

Gidiş

Balkon kapısının önünde sıra olmuş karıncalar, yere dökülmüş toz şekeri taşıyordu.

Bir bez alıp silse hepsi yuvasına kaçabilir. Silmedi. Taşısınlar. Üzerine yıkılacakmışçasına duran mutfaktan odaya geçti.

Sessiz, karanlık sokakta köpekler havlıyor. Sicim gibi bir yağmur camları dövdü, gitti. Yere sükün ediyor şimdi direk. Mazgalları taşıracak az sonra.

Soğuk vurmuş karanlık, izbe sokak araları, tüten bacalar, korkutucu meydan. Meyve hali. Mahalle berberi. Evlerin ancak karanlık ve gölgesizken nizami oluşu, sokak lambasının yanıp sönuşü. Birazdan geçecek içi lambanın da. Burası gibi ölgün, kımltırsız kalacak. Çocukların ağıltısı geceye karışır. Yorgun annelerden birisi memesini çıkarır, ötekisi kımlıdanır...

Yediğı dayaktan kemikleri sızlamış. Yattığı kanepede kıpırtısız tavanı izliyordu.

Evler şekilsiz, yorgun, dökük. Kafasını çevirdiğı her insan şeker taşıyan karıncalar gibi. Eliden hakkı olmayanı alırsan, çeviriveriyorlar yüzlerini. Çıkarıcı yüzlerini. Evlerin, sokakların içi dışına akmış. Herkes her şeyi her yerde konuşuyor. Oradan biliyor.

Hiç kesilmeden süren ağlama, komşu Seydali'nin evinden geliyordu. Karısı kaçtı. Oğlanı da alıp gitti. Daha iki ay önce, bağırtıları dolmuştu kadının bu eve. Duvarlar kâğıt gibi. Arada bahçe olsa ne çıkar. İç dışına çıkıyor bu evlerin. Seydali kapıda volta atıyor, bir sigarayı söndürüp ötekini yakıyordu. Ya bu sefer de kız olursa? Oğlan oldu. Yağmurlar başlamamıştı. Camlar açıldı. Allah be, diye bağınp sokaklarda koşmuştu Seydali.

Ağır, demir bir sancı dizlerinden yukarıya yürüyüp hızla şakaklarına yayıldı. Kafasının içinde zonklayan yumruklar.

İlk ısırlıkla dünyaya indirileliberi duraksızdı bu kavga. İnsanlar kadın ve erkek diye ayrılalı, seçenekler çoğalalı, gözler dönmeye başlalı bir boğuşma. Kıran kırana. Bir fokurdamaydı etrafı. O bu fokurtunun içinde yok olmaya hazır. Kimse bir bez parçası alıp silmek istemiyor etrafa saçılanı. Halde bütün sebzeler kendi cinsiyle sıralı. Biri ötekine karışsa canı çıkacak sanırsın. Herkes ihtiyatlı.

Bezgindi. Değiştiremeyeceklerini kabullenmenin huzursuzluğu içinde. Belki bu yüzden bezgin. Kalktı, yan evde konuşulanları duymak istercesine meraklı. Kendinden tiksinererek. Bıkkın. Kemikleri sızılı. Dudağı patlak. Öfkesiz ama. Kabullenişli. Yağmur dinmiş gibi. Yağmurluğunu geçirdi yine de.

Kapının önünde durup yan eve bir göz attı. Sarı bir ışık. Sokak lambası gibi. Geçti geçecek. İçeride çocuk ağlamaları. Bir, iki, üç. Kaç kızı var Seydali'nin.

Durmadan doğuracak. Oğlan olana dek!

Gölgeli bir karanlık. Sokağa evlerin perde aralarından ölgün sarartılar sızıyor. Bir sigara çıkardı cebinden. Yakınca karanlıkta bir ışık parlayıp söndü. Çamurlu bir gıcırtyla Seydali'nin kapısına yaklaştı. Geçip gitti sonra. Kahvenin olduğu meydan boş. Birkaç köpek çöpü eşeliyor. Ortada suyu akmayan bir çeşme. Yağmurdan su içinde kalmış ama. Taşları sökülük. Kurnası kırılmış, soğuk, ıssız, gücenik.

Berberin köşeyi dönerken birden durdu. Bebekle kadın. Duvara yapıştırdı bedenini. Soğuktan titredi. Az kalsın ses ediyordu. Nefesini tuttu. Yok canım, o değildir. Hem bana ne. Umursamamaya çalıştı. Benzettim. Benzettim, dedi yüksek sesle. Onlardı belki de. İki ay önce evine kadar gelen sancı bağırtılarını işittiği kadın. Oğluyla. Oğlu! Durmadan doğuracak. Oğlan olana dek.

Adımları kararsızlaştı. Her akşam, her akşam. Komiserin yanına. Komiser yalnız. Akşamları lojmana gitmiyor. Radyoda zor işitilen bir türkü. Gizli gizli demleniyor odasında. Karısı buralara gelmem, demiş. Haklı belki de. Yazı kışından soğuk. Hep ayaz. Hep çamur. Hep yüklü kadınlar, dertli kadınlar, işli kadınlar. Ne yapacak burada.

Karakolun girişinde bir müddet durdu. Kapıdakiler tanıyor onu. Hepsi biliyor neden geldiğini. Komiserle içeride nasıl demlendiğini. O da bildiklerini biliyor. Aldırmadı. Geri mi dönse. Ya şu ağzının gözüünün hâli ne, derse komiser. Demez. Dese de mühim değil. Aldırmaz.

“Komiser!”

Kafasını aralık kapıdan uzattı. Komiser dalgın bu akşam. Elinde bir kâğıt. Belli ki karısı mektup yollamış yine. Sitemli. Kırgın.

“Ha, sen miydin, gelsene.”

“Uygun değilsen?”

“Yok yahu, gel gel. Ne işim olacak. Bildiğin gibi.”

Oturdular. Komiser dalgın bugün. Masasının üzerinde bir yığın kâğıt. Kâğıtların üzerinde o fotoğraf. Oğluyla karısı. Kadın çocuğa bakıyor. Çocuk kucagında. Ağlıyor gibi.

“Bir yaramazlık mı var?”

“Yok.”

Bunaldı. Geldiğine pişman. Kalkıp gitse. Olmaz. Gülümser gibi oldu komiser. Rahatladı. Yalancı bir gülüştü. Ama inanmasa daha fazla oturamazdı. Tam içmeye başlamışlardı. Kapıda tanıdık bir ses. Böğürtü gibi daha çok. İtiş kakış. Noluyor ulan, diye ünledi komiser. Paldır küldür açıldı kapı. Seydali.

Komiserin suratı asıldı.

“Ahır mı ulan burası. Ne oluyor?”

Soluk soluğaydı adam. Gözleri dolu. Evde, dedi nefesini toplamaya çalışarak. Çocukların hepsi ağlıyor. Karım oğlanı alıp gitti. Gitmiş. Ne olur bul getir. Ancak sen söylersen gelir.

Pantolonu çamur içinde. Daha da ufalmış, ceketi eski, ıslak, gözleri nemli.

“Ne bok yedin de gittiyse. Şimdi bul getir. Umrumda değil. Koca kadın. Gittiyse defolsun gitsin.”

“Yapma komiser, vallahi ocağına düştüm. Altı tane de evde var. Susturamadım.”

“Ne ye gitti. Altı tane evdekini karın düşünmüyor da. Gece gece. Ben mi düşüneceğim?”

Seydali boynunu büktü. Bilmem neden gitti. İki ay önce oğlan doğurduydı bu. Ben de dün gece, oğlanın arkası da oğlan gelir deyince. Deli misin herif, dedi. Yedi çocuk var evde. Açıktan öleceğiz. Zar zor doğurdum bu sonuncuyu. Yeter.

Gülümsedim. Komiserle göz göze geldik. Defol, diye ünledi komiser. Seydali çıkınca bıyıklarıyla oynamaya başladı. Bir sigara yaktı.

Ben gördüm kadını, dedim. Sokaklarda geziyor. Sana gelirken. Berberin orada. Çoktan gitmiştir eve. Ne yapacak? Ne yapacak başka?

Kalk, dedi komiser. Şunların eve doğru bir yol alalım. Yağmur yeniden başladı yolda. Berberin sundurmasına sığındık. Şimşek çakın-

ca sokak aydınlandı. Her taraftan sürüklenmiş dallar, poşetler, pislikler önümüzde döne döne kaydı gitti. Hızlı adımlarla vardık Seydali'nin kapısına. Cama yanaştık. Çocuklar susmuş. Yalnız bir bebek ağlaması. Kadın dönmüş. Nereye gidecek? Nereye gidecek?

Yağmur şiddetlendi iyiden. Bana gel komiser bu gece, dedim. Olur, dedi. Mutfağın ışığını yaktım. Çaydanlığa su koymak için musluğu açtım. İçeriden seslendi komiser. Karım oğlamı alıp babasının evine gidecekmış. Bu son mektup, demiş. Sobaya odun attım biraz. Sırılsıklam olmuşuz. Komiserin gözlerine baktım. Çökmüş. Yenilgili. Alışsın, aldırma dedim. Benimki de öyle yaptı. Oradan biliyorum. Ama Seydali'ninki başka. Nereye gidecek? Haklısın, dedi komiser. Güldü. Hem suratını kim bu hâle getirdi senin?

F E Y Z A A Y

H İ K Â Y E

Hekate'den Birinci Oğula Kalan

Yaptığı resimleri beğenmiyordu. Hakan'ınkiler çok daha renkli ve nasıl dese, daha normal görünürken kendininkiler öyle değildi. Çıg-lıklardan başka bir şeye odaklanamıyor, yalnızca o şekilsiz, karanlık ah-tapotları çiziyordu.

Yataktan kalktı. Birbirinin yanına yerleştirdiği terliklere baktı. Yorgan diğer tarafa düşmüş, terlikler bozulmamıştı. Terliğin birine rast-gele vurdu. Parkenin üzerinde kayıp gitmesini izledi. Terlik komodinin altına kaçınca omuzlarını öne düşürüp almaya gitti. Eğildi. Kolunu uzattı. İyice eğildi. Kapı hızla açıldı. “Çağrı Bey!” Terliğin topuğun-dan uzanan etiketi yakaladı. İşe yeni başlayan bu kadının adını hatırlamaya çalıştı. Dün arabadan indiğinde kâğıtlar elindeydi. Giriş kapısı açık olmadığı için soğukta beklemeye başlamıştı. Dar alanda hızlı hızlı volta atıyordu. Oyalanacak bir şeyler bulmalıydı. Kapalı kapılar iyi de-ğildi. Her açacağı kapı O’nu görmek demekti. Belgelerle meşgul olma-ya çalıştı. Kuşe kâğıtların birinde Hekate yazdığını zannetti. Gözünün önünde her şey çok netken kâğıttaki yazıların bulanıklığı geçmedi. Göz-lerini kıstı. Bir şey çıkacağı yoktu. “Neydi senin adın?” dedi terliği çe-kip doğrulurken. Terlik yamuk duruyordu, düzeltip öyle giydi. Ayağını sürüyerek diğer tekine ilerledi. Muhtemelen kadın şaşkınlıkla izliyordu kendini. Garipsiyor olma ihtimali daha yüksekti. “Seni dinliyorum,” dedi, öbürünü de giyip başını kaldırdı. Ona değil arkasındaki kapıya bakıyordu. “İlaçlarınızın hepsini bir günde mi içtiniz? Olması gereken yerde değiller.” Kapıdan gözlerini almak istese de bakışları boşlukta bir-kaç saniye sabit kaldı.

Kendini toparlayıp kadının yanından zorlama bir tebessümle geçti. Kapının yanından geçerken de gülümsemesi yüzündeydi. Mer-divenden inerken elini kulağına götürüp ıslaklığı sildi. Peşinden aynı soruları tekrarlayıp duruyordu. Mutfak kapısının yanında, koridor boş-luğunun sonundaki ecza dolabından, üzerinde günlerin yazılı olduğu kutuyu çıkardı. Kadının mahcup mu şaşkın mı olduğunu merak etmi-

yordu. Kutuyu ona uzatırken yüz ifadesini görmedi. Arkasındaki kapıya bakıyordu. Mutfak kapısından geçip masaya oturdu. Kahvaltı fena görünmüyordu, diğerlerinden farklı bir havası vardı. Dün dosyadaki ismin onun olduğuna emindi. Onca zaman soğukta bekledikten sonra nihayet eve girmişti. Kübra'nın binlerce defa özür dilediğini, kapının kendi kendine kapandığını fark etmediğini yoksa mutlaka açacağını söylediğini duyumsuyordu. O gürültünün içinde ısıtıcıya yanaşıp dosyayı incelerken Didem ismi yerleşti yerine. Apaçık gözünün önündeydi. Demek düşünmeyi biraz daha ilerletseydi hatırlayacaktı.

Önüne getirilen renkli haplara baktı. “Yüzünüz ıslanmış, silmemi ister misiniz?” Gülümsemesi söndü. Hapları ağzına atıp üst üste birkaç bardak su içti. Kahvaltısını yarım bıraktı, hâlbuki masaya oturunca bugün güzel bir ziyafet çekeceğine oldukça inanmıştı. Peçeteyle ağzını sildi, uçları birbirine denk gelecek şekilde ikiye katladı, yüzünü de aynı peçeteyle kurulayıp çalışma odasına geçti. Çalışma masasının karşısında, eşit mesafede dizili plaketlenin arasında kıvrılan kolların belirip kayboluşunu izledi.

Herkes Çağrı'nın bitmek bilmeyen azminden bahsediyordu. Her toplantıda övgüleri kabul eden kişi oydu. Bunlar olurken kimi zaman Hakan'la göz göze gelir, mahcubiyetini göstermek isterdi. Hakan, başarısına rağmen gölge gibi yaşamaktan hiçbir zaman şikâyet etmedi. Çağrı'ya biçilen neredeyse kusursuz görüntünün varlık sebebiyken sessiz kaldı. Yine de belki bir şeyler farklı olabilirdi. Hakan'a beklemesini söylemeyebilir, annesini çağırmak için onu gönderebilirdi. Ya da beraber gidebilirdi. Kapıdan önce onun girmesini sağlayabilirdi. Böyle de olmayabilirdi, olmak zorunda değildi. Birlikte dolaba saklanabilir, hiçbir sese kulak vermeden birinin gelmesini bekleyebilirdi.

Evde kavga sonrası sessizlik büyürken Hakan'la karaladıkları kâğıttaki çizgiler hareketlenip kendisine seslendi. Panikle eğilip iki kat olduğu yerden sesi tekrar duymaya çalışırken Hakan'da da bir değişiklik görmeyi bekledi ama o hiçbir şey olmamış gibi resmine devam etti. “Sen de duydun mu?”, “Neyi duydum mu?”, “Resmimin konuştuğunu.” Boş boş bakan kardeşi ile uğraşmayı bırakıp annesine söylemeye karar verdi. Anlattığı hikâyelerde de böyle oluyordu, o mutlaka hak verirdi. Parmak ucunda adımlayarak karanlık koridoru geçti.

Oda, yerdeki mumlarla aydınlanmış, içeriden duman ve kül kokusu yayılıyordu. Annesi odanın ortasında ayakta, sırtı dönüktü. Yalnızca boynundan geçirdiği uzun, paçavra gibi siyah bir örtü giymişti. Saç örgüsü, kalın, siyah bir iple duvara bağlanmıştı. Aynı tiftik gibi ipler kollarından, bacaklarından, elbisenin muhtelif yerlerinden duvarların ayrı bir yerine uzanıyor, salıncak gibi sarkıyordu. Annesi yarı aydınlıkta, yüzünde çarpık bir gülüşle dönerken yoğun bir sıcaklık Çağrı'nın vücudunu bastı. Eşikte beklerken kulakları patlayacaktı.

O gece ailenin ilk kavgası değildi ama sonuncusu oldu. Ertesi gün erkenden birkaç doktor geldi, annesine ilaç enjekte edip beklediler. Şöminenin başında hikâye dinleme saatleri yaklaşıyordu. Anne, gözlemini terliklerinden alıp evi uzun uzun seyretti. Bir ara kardeşiyle ikisine gülümsediğini zannetti. Bakışları çocuklarında asılı kaldı. Gözyaşları süzülürken titrek ellerini avuç içlerini birbirine yaslayacak şekilde birleştirdi. Herkes onu gözünü kırpmadan izliyordu. Doktorlar işaretleşip hemen hemen aynı anda harekete geçti. Anneyi kollarından kaldırıp yürütmeye başladılar. Çağrı, kardeşinin elini tuttu. Babasının söylediğine göre annelerinin bir süre hastanede kalması gerekiyordu. Salon kapısından çıkarken annenin dudakları kıpırdandı. Bir şeyler söylüyordu ama bunlar bilinçli sözler değildi, diğerleri bir duayı tekrarladığını zannetti.

Vedalaşırken sarıldıklarında Çağrı belli belirsiz sesleri daha iyi duyabilmek için kulağını annesinin dudaklarına yaklaştırdı. Kelimelerden sadece “Hekate’nin kolları”nı seçebildi. Biraz daha sokuldu, dudakları kulağına değiyordu. Duraklayarak konuştu. “Bekle ve bir şey yapma.” Sözüünü bitirince uzunca bekledi, yüzüne değen nefesin sıcaklığıyla nemlenen kulağı bu kez aldığı derin nefesle serinledi. Yineledi. “Bekle ve bir şey yapma.”, “Kâhin Hekate’nin kolları karanlıktan çıkıp seni kuşatacak.” Gitmeden göz göze geldiler. Arkasını döndüğünde dünden kalma dağınık saçlarını düzeltmediğini gördü. Havanın soğuduğunu hissederken kardeşi ve kulağındaki ıslaklıkla odanın ortasında kalakaldı. Bir daha görüşemeyeceklerini biliyordu.

Gözünü daldığı yerden kurtarıp kapıya çevirdi. Karanlık oda, annesinin gülüşü, gıcırtilar, yükselen sıcaklıkla beraber hepsi aynı anda tekrar ediyordu. O gece annesini izlerken Hekate’nin varlığını ilk defa açıkça hissetti. Alçalıp yükselen nefesi yüz kişinin birden nefes alıp verişiydi. İlk sokaktan süratle bir at arabasının geçtiğini zannetti. Pencereden bakmak için yüzünü çevirdiğinde kulağındaki sıcaklığı hissetti. Duyduğu, atın yürüyüşü değil Hekate’nin tıkırdayan dişleriydi. Korktuğunu belli edince -belki de korkup korkmamasının önemi yoktu zaten bunu yapacaktı- fare yuvası bulmuş yılan sürüsü gibi gövdesinden yüzüne akın etti. Bunlar yüzeyi sümüksü sıvıyla kaplı küçük küçük yüzlerce koldu. Biri ağzını yana doğru çekip genişletirken diğeri kenetlenen dudaklarını sıraya sıraya içeri süzülürdü. Gözlerini yummak da açmak da fayda etmedi. Yüzündeki kollar çimlerden geçercesine kirpiklerini sağa sola yatırarak ilerledi.

Kapıyı kapatmak için ayaklandı.

Bunların hiçbirisi bir anda gerçekleşmedi. Hekate, bedeninde bitmeyen bir yolculuğa çıktı. Ne kadar izlerse izlesin akıntıyı takip edemediği Büyük Nehir’e benziyordu. Hepsini zihninde aynı anda aynı nehirde topladı. Suya düşse, yosunlar sırtından geçse, suyun yüzündeki

parmaklarından köpükler sıyrılrsa en az bu kadar hissederci. En fazla da bu kadar hissederci. Bir şeyler, nedense, tam tamına, tam da böyle olurdu. Bunun olacağını bildiği için savunma hamlesini çoktan yapmıştı. Kapıya yöneldiğinde terliğini bir adım geride bırakmış, öndeki ayağının topuğuna diğer ayağının parmaklarını dayamıştı. Kapı aralarında kaldı. Ne kadar tetikte beklese de şu zaman geldiğinde tüylerinin diken diken olacağını, midesinin herhangi bir çocuğun elindeki poşete döneceğini, bir an kapıyı bırakıp karnına davranmak isteyeceğini biliyordu. Annesinin söylediği gibi hareketsiz kalmayı sürdürdü. Tanıdık nefes yine yüzünü okşamaya başladı.

Hakan'ın bakışları gözünün önüne geldi. Gülümseyişi. Aldığı ödüllerde tebrik etmek için elini uzatışı. En çok bu anlarda sormak istedi. Ona da musallat olmamış mıydı? O günden beri iliklerine sızan şey ona hiç uğramamış mıydı? Daha eskiye gitti. Evin kendilerine miras kaldığını öğrendikleri gün, satıp kurtulmak istediğini, burada daha fazla kalamayacağını söylemişti. Hakan birtakım gelir gider hesaplarını gösterip çizelgeleri hâlâ hatırlıyordu, sonunda onu burada yaşamının en doğru yatırım olduğuna biraz da kolayca ikna etti. Yükselen, düşen sarı kırmızı çizgiler bu kapı aralığından kalp ritmi gibi geçti. Çizgileri sabit tutmanın kendi iyiliğine olacağını biliyordu, var gücüyle ama dengeli nefes almaya çalıştı. İpin üstünde yürümek gibiydi ve ipte yürürken Hakan'la karşı karşıyaydılar. İlaçları her ay lütfettiği için oldukça gururluydu. Kim bilir ilaç teslim gününü nasıl da sabırsızlıkla bekliyordu. Abisinin insan gibi yaşamasının ona bağlı oluşu ve bunun verdiği büyüklük bütün alkışların üstündeydi. Kalabalığın içinde göz göze geldikleri anlarda dudağı utanmazca kıvrılıyordu.

Başarılı olmalarına izin verip dilediği zaman bunu ellerinden alabilecek kudret sahibi yaratıcının, kendi insanlarıyla dalga geçmesi gibi, belki de onunla oynayp duruyordu.

O ya da bu şekilde yaşananların, kendisinden bağımsız gerçeklikler olduğunu düşündü. Her zaman ihtimal dahilindeydi: Bir gün bir kapı kapanacak ve bir daha açmaya asla cesaret edemeyecekti.

HÜSEYİN HAKAN

HİKÂYE

Sonrası Sonra

İnsanın kötüsünü uzaktan şıp diye tanırım. Alnının ortasında ne yazıyor, iyi midir yoksa çürümüş limon bile ondan evla mı hemen anlarım. İkili ilişkilerime bu yüzden önem gösterir, öyle her gelene kapıyı ardına kadar açık bırakmam. Bazen bu yeteneğim arıza verir, hasta bir araç gibi teklerim ama çabucak toparlayıp sarraflığa kaldığım yerden devam ederim. İyi mi yoksa kötünün daniskası mı çözmekte zorlandığım kişiler de yok değil, öylesi de var, var ama sonuca etki etmez. Gelmişim kaç yaşına, “Hayır!” demeyi, “Yok arkadaş, yumuşak karnıma oynayamaz, öyle her istediğiniz yerde kullanamazsınız!” demeyi bildim neticede. Çünkü aksi olursa başımın boynumdan inip ayaklar altına ineceğini, bununla da kalmayıp elalemin, tekmil cümlelerin de ayakları altına inip üzerine basıp duranın haddi hesabı olmayacağını iyi bilirim. Sürekli iyilik meleği, fedakârlık abidesi, yardımseverlik ehlinin pîri gibi davranırsam, ohoo sömüren çok olur. Zaten kelime de bas bas bağıyor, “Arkadaşlar,” diyor, “feda ettiğiniz şeyin ardından kâr etmeyecekseniz fedakârlık etmeyin.” O yüzden kendime şiar edindim, anlatabiliyor muyum, ya olduğunuz gibi görünün ya gidin hekime görünün. Benden size ekmek çıkmaz.

Demeyi çok isterdim. Ama öyle değil. Asla ve kat’a, katiyen doğru değil. Zinhar yalan. Her isteyene başını uzatan, üzerine basıp geçme vizesi veren zat benim. Bir yerde sorun olsa, birisi incinse, bir şeye ihtiyaç duysa, borç istese, yiğidin kamçısıdır dese, borcunu namus ilan etmese bile, iki üzülse, süklüm püklüm olsa istediğini verir bir daha geri istemeye cesaret bile edemem. Sadece borç harç işlerinde olsa yine iyi. Başkasının bana işini yaptırması, kendi yükünü üzerime salması ve benim de o yükü kaplumbağalar gibi sırtlanıp ev bellemem an meselesi. Geçen ne oldu... Doktora görünüp derimde çıkan lekeleri gösterdim, gayet kibar bir dille “Alerjik reaksiyon bu” teşhisini aldım. “Kimyasal maddelerden uzak duracaksınız.” Yani çamaşır suyuymuş, bulaşık deterjanıymış, sıvı sabunmuş temas etmeyecektim. Kelimenin tam anlamıyla suya sabuna dokunmayacaktım. Gel gelelim birkaç gün sonra kapı komşumuz Mualla Hanım’ı eklemeleri gıcırdaya gıcırdaya temizlik yaparken görünce insafa geldim, bir el atıp bütün gün kimyasallarla içli dışlı oldum. Ya

sonra? Sonrası belli. Neredeyse santimetrekareye bir yara düşecek duruma geldim. Ortalıkta puantiyeli elbiseler gibi dolaşım.

Çünkü hayır diyemedim. Yanlış düşünenecekti. Ayıp diyecekti, hiç mi terbiye almamış olacaktım, yakışacak mıydı benim gibi delikanlıya olacaktı, ne günlere kalacaktık, bir daha yüzümü şeytan görecekti, tüüü bana olacaktı. Bu yüzden eş dost, konu komşu, bildik bilmedik herkesin işi bana vazifeydi. Cümle insanın tükürük bezleri bir bana çalışıyor zannederdim. Bu vesileyle kendim dışında herkese yaramış, herkes için bulunmaz nimet iken kendim için ne kaçacak ne de kalacak bir yer olmuştum. Kendi hayatımdaki kaygıları her seferinde başkasına yetişmek için rafa kaldırdığımdan, onu son gördüğümde birbirimizi tanımaz olmuştuk. Tozdan dumandan geçilmez olmuş, bana aitliğinden eser kalmamıştı. Aslı'nın bana aitliğinden eser kalmayışı da böyle bir geçmişin ürünü olacaktı.

Okuldan sonra her şeyin güzel olacağını sandım. Babamın çabalarına, “Bir halt olacağın yok, gel dükkânın başına geç” demelerine rağmen okul bittikten sonra bir halt, uygun bir baltaya sap olacağıma, münasip bir dal bulup hayata tutunacağıma iliklerime kadar inandım. Mezun olacak, elimde diplomamla henüz memlekete varmadan iş teklifleri sağanak hâlinde yağacaktı. Birkaçına mavi boncuk dağıtacağım, onlara burun kıvrıma akılsızlıktı ama kalan cümlesine yüz vermeyecektim. Biz size döneriz deyip gencecik insanların umutlarını hazır kıta bekleten ne kadar şirket varsa bu kez hepsini ben bekletecek, hiçbirine dönmeyecektim. Koskoca reklam ajansının sahibi, fikir babası, işleri tıkırında siyosuydum, ya ne olacaktı? Tez zamanda dört başı mamur güzelliğiyle bilinen birisiyle evlenecek, yuvamı dişi kuşların en dilberine yaptıracağım. Biz yuvamızda maaile huzurla şakırken işler büyüyecek, büyüyecek, en nihayetinde reklamcılık âleminde üç boyutlu şanım alıp başını gidecekti. Eğer Adem uğursuzuna, Adem şuursuzuna, Adem sığına rastlamasaydım bunların hepsi olabilirdi.

“Peki, bunların ne kadarı oldu?” dersiniz söyleyeyim. Hiçbiri!

“Peki, şimdi ne vaziyettesin?” dersiniz onu da söyleyeyim. Adem düzüüsü gelip önce olası aile saadetimin sonra da başlamadan biten iş dünyanın ortasına incir ağaçlarından bir orman kurunca vaziyet malumunuz oldu. Ne yaptığına gelince...

Okul bitip babamdan uzaklara, metropole kapak atınca kıt kanaat geçinecek bir düzen kurdum. Sektörün nabzını avuçlarımda hissedebilecek uzaklıkta bir yerde, eski bir apartmanın altında bir daire kiraladım. Hem statü hem de konum olarak dipteydim, bir üst katımda apartmanın kapıcısı oturuyordu. Ama mutluydum. İyi şirketlere özgeçmişimi bırakıyor, kalan vakitlerimi geçici süreliğine çalıştığım kitapçıda insanlara henüz okumadığım kitapları ballandıra ballandıra anlatıp satarak geçiriyordum. Kırık çıksın, çorbam pişsin, kısık ateşte kaynayıp gideyim yeterdi. Bereket ki öyle de oldu. Evi otel niyetine kullandım, sabahın köründe kitapçıya gidip hem çalışıp hem de şirketlere geçmişimi tıpkı kitaplar gibi allayıp pullayarak sundum, geç saatte çıkıp son

otobüsle eve döndüm, bilgisayarımdan henüz saksıda fasulye olan iş yerimin detaylarını araştırdım. Bir seneyi böyle devirdim. Bir senenin sonunda maliyetler artıp aldığım maaş mehter takımına özenince çareyi bir odayı başkasına açmakta buldum. Bu yolla ortak kullanıma ayrılan kutu kadar salonu yeni ev arkadaşına tahsis ederek küçük çaplı finansal krizimi bir süre daha öteledim. Adem densizine hayatımın ayarlarıyla oynayacağı fırsatı da bu şekilde sunmuş bulundum.

Gündüz çalışıyor, gece iş sektörüne sereceğim postuilmekilmek işliyor, müstakbel ev arkadaşımın ticari zekâsını keşfedince onu da şirketimin ilgili bir biriminde istihdam etmenin yollarını arıyordum. Bu hengâmenin ortasında kalbimi finansal danışmanlık aldığım şirketin çalışanı olan Aslı'ya kaptırmayı da ihmal etmiyordum tabii. Ahizeden kulaklarıma dolan sesi gün geçtikçe başkalaşır, içerisine limon kabuğu parçacıkları doğranmış buzlu, bir miktar naneyle taçlandırılmış halis muhlis ev limonatası kıvamına dönüşüyordu. O öyle konuştuğça sesi lıkr lıkr akıyor, kulaklarımdan kalbime, oradan bütün bedenime serin serin yayılıyordu. Yüz yüze görüşmelerimizde de durum aynıydı. Karşımda oturup ticari tüyolar fısıldayan, reklamcılık sektöründe ayakta kalmanın önce kaidelerini sonra da kendileriyle yol yürürsem elde edeceklerimi sıralayan sesi gittikçe yeni tatlara bürünüyordu. Saçlarının kesimi, gözleri, göz rengi, konuşurken açılıp kapanan burun kanatları, incecik boynu, havada zikzaklar çizen yüzüksüz parmağı, ziynetlerle süslenesi gerdanı, gelinlik giydirilesi bedeni, “Eveet!” dedirtilesi dudakları, ayağıma basası ayakları derken Aslı'ya abayı fena yaktım. Aslı bir yol olsa ve ben de kaburgaları alınmış alelade biri olsam sürüne sürüne o yolu yürür, gıkımı çıkarmazdım. Aslı bir okul olsa ya da bir sınıf, başka sınıflara geçmemek için derslerden kalmayı millî bir vazife sayardım. Hani bir gezegen olsam, atmosferimin tamamını Aslı isimli bir madde oluşturuyor olurdu. Anlatabiliyor muyum? Ben hapsiracaktım ama Aslı çok yaşayacaktı. Öylesine vurulmuş, onun ayaklarının altında sere serpe uzanmışım. Allah da ahvalimin ciddiyetini görmüş olacak ki ticari görüşmelerimizin giderek çifte kumruluğa terfi etmesine müsaade etmişti. Altı aylık danışan-danışman ilişkimiz bundan böyle ofiste değil, yerin dibinde de olsa Aslı'yla çiçek açan evimde devam edecekti. Birkaç seneye kalmadan yeryüzüne çıkıp aşkımızı dünya evinde yaşamak da planlarımız dâhilindeydi. Sonrasında her şey hızla gelişti.

Aslı uzaktan uzağa olmuyor dedi, “Eee?” dedim, artık aynı yerde mi yaşasak demeye getirdi, “Evet” dedim. Adem de kendisine yeni ev baksın dedi, “Durduğu kabahat!” dedim. Vazgeçtim, kalsın mı diye sordu, “Eveeet” dedim. Cin gibi çocuk, şirketi ikiye üç eder deyip ortak alalım mı dedi, bir “Eveeet” de ona gönderdim. Aslı'nın ölçüp biçerek yönelttiği her soruya durmadan onay veren, evetten olma koca bir şey olup çıktım. Karşı çıkar veya çıkma cüretini gösterirsem gözünde yan çizen, yokuş yapan, çekilmez bir eş profili çizebilirim korkusuyla lügatten hayır kelimesini tamamen çıkardım. Bir zaman sonra önce şirketi paylaştığım Adem lavuğuyla artık evimin salonunu da paylaşmaya

başladım. Bütün gün çalıştım, eve geç saatte döndüm, uyuyana kadar müstakbel şirketimizin istikbali üzerine kafa yorup günü tamamladık. Bu şekilde de bir seneyi eskitip bir kenara attık.

Başlarda anlamadım. Aslı'nın gelgitlerinin önce sıklaşıp sonra zamansızlaşmasını, evin anahtarını isteyip Adem'in ayrılmasını isteyişini, sonra bu isteğinden zamanla vazgeçmesini, benim binbir zahmetle kurduğum reklam şirketinin ortaklığına parlak ticari zekâsından dolayı Adem'in önermesini, mali işleri kendi üzerine almak için ona olan zaafımdan ufak ufak yararlanışını, bensiz görüşmelerini, aşklarını, okuldan sonra erteleyip durduğum askerlik vazifemi bir an önce yapmam gerektiğini limonata kıvamlı sesiyle hatırlatıp duruşunu, gitmemi, üçüncü ayın sonunda şirketten ayrılmak istediğini, sadece şirketten değil benimle olan duygusal ortaklığından da ayrılmak istediğini, Adem deyyusuyla önce benim izbe evimde, sonra da çıktıkları yeni evlerinde huzuru bulduklarını anlamadım. Tam feleğin çemberinden geçtim derken, üstelik babamın gurur duymasına ramak bıraktığım iş kurma hayallerimi de başarmak üzereyken aynı hayalin içinde kendisine yuva kurma vazifesi bahsettiğim güzeller güzeli sevdiğim tarafından vurulmuştum. Günlerimi erkenden uyanıp nöbet tutarak, kışlanın bitmeyen işlerine koşturarak bitirirken, her şeyine evet dediğim, hayır demek konusunda vejetaryen olduğum ev arkadaşım, iş ortağım Adem tarafından boynuzlanmışım. Yetmemiş, elimde yüzde otuz üçlük hissesiyle atsan atılmaz bir şirketle ortada kalmıştım. Aslı'dan gelen haberler gönderdiği son mektupla tamamen kesildi. Her şeyi tane tane, bütün tafsilatıyla anlatma medeniyetini gösteren sevgilim, özenme zahmetinde bulunmadığı alelade bir zarfla gerçeği itiraf etti. Hayatın toz pembe olmadığını, herkesi memnun ederek yaşamaya devam edersem daha çok acılar çekeceğimi, üzgün olduğumu ama yapmak zorunda olduğumu, umarım bu mazbut hayatıma biraz gerçekçilik katacak cesareti bulacağım temennisini yazmış, son olarak daha iyilerine layık olduğum yalanyla bitirmişti. Sarsılmış, şaşırılmış ve daha birsürü şey birden olmuşum. Günlerce ama günlerce bir mumyadan farksız şekilde yaşadım.

Askerlik boyunca orayı temizle, şu pisliği kaldır, falanca kişiye hizmette kusur etme derken reklamcılık veya dengi bir iş dışında ne varsa yaptım, nereler varsa sürüldüm. İşe buradan başlamalıydı. Yumruğu masaya vurmanın vakti gelmiş de geçiyordu bile. Sivilde, içeride, işte, evde, denilebilir ki zamana ve mekâna sığmayan her şeyde yenilgiler yaşamıştım. Yaşamıştım ama neticede yiğit adam devrilince de yiğitti. Yetti.

Bölük komutanı çağırır, “Ana binanın lavabolarını temizle, çöpleri toplayıp eksikleri gider.” dedi.

Gayet net ve gür bir sesle, ciddiyet elbisesini üzerime giyinipt tereddüt bile etmeden “Emredersiniz komutanım!” dedim. Dedim ve kuyruğumu kıştırarak vazifeye atıldım.

Ya ne olacaktı? Yüksekten düşen derine düşerdi.

ENGİN ELMAN

Yazma motivasyonunuzu neye borçlusunuz?

Dört Köşe

Öncelikle içinde olduğumuz dönemde her şeyin teşhir-afişe edilmesi ve görsel şova dönüştürülmesinden yazma eyleminin de nasibini aldığını düşünüyorum. Yazma eyleminin ciddiyeti kaybolunca derinliği, yoğunluğu ıskalayan metinler, yan sanayi ürünler gibi piyasayı ele geçirdi. Yazdım oldu, ne yazsam gider mantığıyla edebî piyasa oldukça hareketli. Ürün çeşitliliği, eser çokluğuyla piyasa hayli canlı tutuluyor. Sayısız yayınevi, sayısız dergi, sayısız metin, sayısız imkânın ürkütücülüğüyle karşı karşıyayız. Neye yetişeceğimize şaşırıp kaldık. Edebî beceriden yoksun metinler, günü kurtarmanın derdinde. Geleceğe ses bırakacak kaç metin kalır, bilinmez. Zaman terazisi hem adaletli hem de acımasız. Biraz da çuvaldızı okura çevireceğim maalesef. İyi metinlerin de alıcısı yok. Nitelikli okur ve derinlikli okuma eyleminin bu teknoloji çağında oldukça yara aldığını düşünüyorum. İnsanı, ciddi okuma ediminden alıkoymayan sayısız ayartıcı teknolojik aygıt ve imkânlar, bir nimet olma durumundan çıkmış, büyük bir veba hâline gelmiş durumda. Hâliyle nitelikli okuma eylemini yitirmiş bir çağ, nitelikli eserlerini de heba edecektir.

Yazma motivasyonunun içe dönük ve dışa dönük olduğunu düşünüyorum. İnsanın yaşam tecrübeleri, iç dünyasını beslerken; yazdıklarının onaylanması, esere dönüşmesi, revaçta olması da dış dünyasındaki motivasyonunu belirler. Eser ortaya koymak çağa karşı bir tavır alma biçimidir. Dolayısıyla devamını getirme endişesi de taşır. Böylece yazma eylemi; üzerine koyarak, çıtayı yükseltme çabasıyla olgunlaşır.

Nihai olarak kendime geleyim. Benim ilk motivasyon kaynağım çocukluğumdur. Çocukluğumun o en sade en masum dönemi ıslıklı bir cennet sahnesi gibi önümde durur. Mustafa Kutlu'nun Yoksulluk Kitabı'nda söz ettiği Erzurum'un Dağ Mahallesi, çocukluğumun geçtiği muhittir. Uzun kışlarıyla, insan boyu yağan karlarıyla aylarca bizi evlere kapatan bu coğrafya, bilinçaltımda büyülü bir masal gibi sürekli içime fısıldanan çocukluk ninnileriyle devinip durur. Annemin çocukluk belleğine çaldığı masallar, efsaneler, büyülü anlatılar, âdeta yazarken içine daldığım efsunlu bir dünyadır. Bunun yanında iyi bir metin okuyunca, iyi bir film izleyince; iyi bir şiir, iyi bir öykü, iyi

bir müzik, iyi bir resim elbette yazma motivasyonu arttırır. Yaşanan çağa, insanlığa karşı ciddi bir sorumluluk duygusu besleyen birisinin motivasyon duygusu daha güçlüdür. Velhasıl yazma düşüncesi keyfi bir tercih olmaktan çıkar, bir mecburiyet, bir sorumluluk hâlini alırsa motive olmak da sahîh bir eylem hâline gelecektir.

* * *

Sanat için yegâne şartın sanatkâr olduğunu düşünlenlerdenim. “Artık değer”in gerekli olduğuna dair söylevlerin karşısında konumlanır bu söz. Hayat, Ömer Seyfettin’e şunları söyledi: “Yarım okka ekmek otuz kuruşa satılırken kim edebiyatla uğraşabilir? Ama ben uğraştım...”

Zira şartlar ne olursa olsun sanata can suyu taşıyan, sanatçının sahip olduğu idraktır. İnsan o sanatkârane bakışla dünyaya nazar ettiğinde sanatın tohumu çatlıyor, filiz veriyor, sabırla emek verildiğinde ise meyveye duruyor. Başkalarından çok daha zor şartlarda yaşamınıza, derin acılar çekmenize, anlatsam roman olur diyebileceğiniz bir hayat sürmenize gerek yok bir öykünüzün olması için. Yahut bir yazı evi, kendine ait bir oda konforunu da beklemek zorunda değilsiniz. İnsana, onu içten ve dıştan sarmalayan iplere, yol ayrımlarına, insanı ayartan patikalara, çıkmaz sokaklara, vakitli vakitsiz tüm ölümlere, ufukta dalgalanan, kaderini dalgaların ritmine bırakmış gemilere, kısaca her şeye yüksek bir bilinçle bakma becerisidir sanatı besleyen ve doğuran.

Sanat sanatla bileylenir. Benim için sanata ilham veren, yazma motivasyonunu harekete geçiren şeylerden biri de sanatın kendisi. Filmler, tablolar, müzik ve elbette kitaplar. “Söz sihirdir”i mümkün kılan şairler. Elbette bir de yaşadığımız hayat var; gözlemlerimiz, tecrübelerimiz, duyumsayışlarımız. Öykünün neşet ettiği, yazma motivasyonunuzu harekete geçiren emsalsiz anlar var. Kâğıttan dünyanızda açtığınız yeni bir pencere, insana dair yeni bir keşif. Sanatın hangi dalından bahsedersek bahsedelim ben o ilk nedenin ruhumuza nakşedilmiş sonsuzluk arzusu olduğuna inananlardanım. Toprağın soğuk yüzü herkesi hizaladığında öyle kolayca hizalanmayacak bir şeyler bırakmak istiyoruz geriye.

Tanpınar bir denemesinde şöyle der: “...asıl sanat eserinin kendi varlığından başka bir hedefi yoktur. Kendinde başlar kendisinde biter. Bütün asaleti de buradan gelir. Ondan beklenilecek yegâne şey bizde bedîi alaka dediği-

SEMA BAYAR

miz ve hayatımızın maddi tarafıyla, gündelik endişeleriyle münasebettar olmayan saf bir alaka uyandırmasıdır.” Bu tanımın yapmak istediğim şeye bir dayanak olduğunu söyleyebilirim. Benim öyküden anladığım eşinize dostunuza, masa sohbetlerinizde kolaylıkla anlatabileceğiniz hikâyelerin ötesinde, günlük lisanla ifadesi pek de kabil olmayan derin duyumsayıların izini sürmek. İnsanların bir veçhesiyle ortak, diğer bir veçhesiyle biricik duygu durumlarını, kederlerini, sevinçlerini, yoksunluklarını yahut yalnızlıklarını yazıya katık etmek. Bütün bunlara cüret ederken içinde yaşadığımız dilde yeni bir dili, özgün bir üslubu mümkün kılmak. Ancak o zaman içimdeki yazma arzusunun harlandığını görüyorum.

* * *

YASIN TAÇAR

Kitap okumaya başladığım ilk günden itibaren “Allah ile insan ilişkisine” dair tatmin edici bir cevap aramakla meşgul oldum. Soruya cevabı sadece kitap okuyarak aramadım elbette fakat okuma serüvenim genel olarak bu arayışın çevresinde sürüp gitmekte. Doğal olarak yazı hikâyem de aynı minvalde gerçekleşti. Ne yazdıysam Allah ile insan ilişkisinde kendimce çözüme ulaştırdığım konu üzerine oynattım kalemimi. Bu nedenle kitaplarım farklı türden oluştu. Roman da yazdım, öykü de düşünce kitabı da çocuk eseri de. Nedeni tür arayışım değildi. Ulaştığım çözümü, okura nasıl daha açıklayıcı ulaştıracağuma kanaat getirdiysem o formu kullandım. Örneğin kader ve irade ilişkisi üzerine bir düşünce yazısı yazdım, *Cins* dergisinde yayımlandı. Daha sonra “Sen de Ölüsün Maruf” adında bir öykü yazdım, o da *Post Öykü*’de yayımlandı. İkisi de aynı konuyu anlatır fakat farklı forma sahiptir. Konuda derinleştikçe bu ikisi de beni tatmin etmedi ve şimdi üzerine müstakil bir dosya hazırlama aşamasındayım. Takdir edilir ki soru hiçbir zaman bitmez. Hele ki konu Allah ile insan ilişkisi olduğunda, sorulabilecek sorular sınırsızdır. O nedenle benim yazma serüvenim henüz başlangıcında bile değil. Allah izin verdiği ve nasip ettiği müddetçe, bana nasip olan her cevaptan ve sonuçtan sonra elime kalemi alacağım. Allah bir istidat verdiyse, o istidat Allah için kullanılmalı inancındayım. Benim yazma motivasyonum buradan geliyor. Allah’a dair düşünmek, Allah’a yaklaşmak için de bu düşünceleri kalıcı hâle getirmek ve insanlara ulaştırmak. Dolayısıyla (Allah korusun) inancımı kaybetmediğim sürece motivasyonumu da kaybetmeyeceğim.

Aslında şöyle de sorulabilirdi: Neden yazıyorsunuz? Bu sorunun cevabını biliyorum sanırım. Kendime ilginç gelmek için yazıyorum. Cazibelerini dünya sevgisine borçlu olanları görmezden gelmek için yazıyorum. Söylenecek bir şeylerin hâlâ kaldığını düşündüğüm için yazıyorum. 15 yaşında şiire başlayıp 20 yaşında bu faaliyeti sonlandıran Rembo'yu (Rimbaud) neyin teselli ettiğini bildiğim için yazıyorum. Kendi varlığıma bir değer yüklediğim için yazıyorum. Geldiğim bir yer ve gideceğim bir yol olsun diye yazıyorum. Modern karanlık içinde bir ümit kapısı olarak sadece sanatın aralık bırakıldığından haberdar olduğum için yazıyorum. Dünya nüfusunun kahir ekseriyetiyle iyi geçinmeyi beceremediğim için yazıyorum. Kalubelada evet dediğim ve bu sözümünden caymamayı başarı saydığım için yazıyorum. Saklı şeye ulaşma heyecanını yaşamımın teması yapmak için yazıyorum. Hayatın bir balıkçı ağında debelenmek olmadığını fark ettiğim için yazıyorum. Tutunacak hiçbir şey kalmadığı hâlde tutunuyormuş gibi yapamadığım için yazıyorum. Bütün gücümle ansiklopedileri sıkıp bir mutluluk öz suyu elde edemediğim için yazıyorum. Uyduruk olanın masallar, romanlar, şiirler değil insanın kendisi olduğunu öğrendiğim için yazıyorum. Parayla değeri ölçülemeyen bir yükselişi merak ettiğim için yazıyorum. Fişi ve prizi olmayan bir hayat tarzında ısrar ettiğim için yazıyorum. Hissettiğim acılara sadık olduğum için yazıyorum. Neler ümit etmeye hakkım var ve neler ümit etmeye hakkımız var? Bunu keşfedebilmek için yazıyorum. Dünyaya değer atfedenler yalnız ölür. Yalnız ölmemek için yazıyorum. Kendi yanlışlarını görmek insanı iyiye kıskırtır. Yazmanın kusursuz bir itiraf olduğuna inandığım için yazıyorum. Ev, otomobil sahibi olmayı hedeflemeyi paçozluk saydığım için yazıyorum. İdeallere bağlanmanın aldanışları delip geçtiğine şahit olduğum için yazıyorum. Şiirle ve şiir tarafından yapılan şeye başka hiçbir insan faaliyetinin güç yetiremeyeceğine ikna olduğum için yazıyorum. Sanat yapıtlarının bugüne kadar kimseyi yanıltmadığından emin olduğum için yazıyorum. Biraz daha bilmenin biraz daha huzur vaat etmediğine üzüldüğüm için yazıyorum. Her karşılaştığımı Hızır, her karanlığı Kadir bilemediğim için, bu cehaletimin beni daha yalnız bir adam hâline getirmesine şaşırduğum için, yani aslında gözyaşı dökmeden ağlayabildiğim için bilhassa bunun için yazıyorum.

MERT MEVLÜT
GÖKÇE

Sözüm On'a

CEVAPLAYAN: GÖKHAN YILMAZ

1. Sana büyülu gelen şehir hangisi?

Kazablanka

2. En değerli eşyan nedir?

Kitap eşya değildir lincine maruz kalmayacaksam kitaplarım.

3. Okuduğun ve “Abartıldığı kadar yok ya!” dediğin kitap hangisi?

Yaşam Kullanma Kılavuzu

4. Bir renk olsan, hangi renk olurdun?

Mavi gibi görünmeyen mavi.

5. En sevmediğin duygu hangisidir?

Dua edemeyecek kadar çaresizlik.

6. Yazmadan evvel illa ki yaparım dediğin şey nedir?

Bilgisayarı veya kâğıt kalemi çıkarmak.

7. Tarihin bir dönemine ışınlanma şansın olsa, bu hangi dönem olurdu?

1987 Temmuz öncesi.

8. Yazılarını besleyen şey nedir?

Yaşıyor ve okuyor olmak.

9. Yağmurlu bir günde, fonda çalan şarkın hangisi?

Kulaklarım tıkalı, duyamıyorum.

10. Bir kitap karakteriyle sohbet etmek istesen bu kim olurdu ve ona ne söyledin?

Fahim Bey. Ne yaptın?

GÖKHAN YILMAZ**DEĞİNİ**

Hikâyemizde Vasatı Ayağa Kaldıran Öyküler: *Çizgide Bir Kukla*

Öykülerini uzun yıllardır bildiğimiz, farklı dergilerde ve mecralarda okuduğumuz Vildan Külahlı Tanış'ın ilk kitabı *Çizgide Bir Kukla* Mart 2023'te Everest'ten çıktı. On iki öyküden oluşan kitap, 111 sayfa.

Lafı hiç uzatmadan, sonda söyleyeceğimizi başta söyleyelim: Son dönemde eserlerin birbirine benzediğinden şikâyetçi olduğumuz hikâye dünyamıza ilaç gibi geldi *Çizgide Bir Kukla*. Tanış'ın tüm hikâyelerinde gördüğümüz bir hikâyeci tavrı var. Ne demek bu? Yazar, metnine ve hikâyesine güveniyor. Lafı dolandırmıyor, atmosfere ve kişilere hâkim. Birbirine eklediği olaylarda gelişine bağlamak yok, yazar baştan sona metne hâkim. Nereden anlar bir okur bunu? Giriş cümlesinden başlayan finallerden, öylesine verilmediğini gördüğü (yazarın gösterdiği) ayrıntılardan ve yazarın kamerayı koyduğu açının işlevselliğinden.

Hikâyelerin atmosferinde fazlalık yok, inandırma çabası yok, çapaklarından arınmış temiz bir dil zaten sıkır sıkır parlıyor. Kitap bittikten sonra “Şemsiyeli Kadın, Uzun Düz Çizgiler, Çatıdaki Delik, Alo Buyurun Yalnızlar Geçidi, İki Yabancı, Piyanist Şantörün Ölmeden Önceki Ölümü” gibi hikâyelerin capcanlı zihninizde döndüğünü hissediyorsunuz. Acılarına inandığımız karakterlerin bu acılarla başa çıkma, kendilerini bir rutine, oyalanmaya, avunmaya adama ve ikna etme çabalarını üzümlere ama estetik bir haz alarak okuyorsunuz. Bir hikâyeden ne beklersek eksiksiz buluyoruz onu. Ayrıca, hikâye kişilerinin kendinden başka

Üç Nokta Atışı

ama kendi gibi olan diğerlerini de anlatan acılı, kederli insanlar olduğunu da içsel bir sezikle duyuyoruz. “Şemsiyeli Kadın”, şemsiyesiyle saklanan, korunan, avunan kadınlar adına var oluyor; “Uzun Düz Çizgiler”deki refekatçi, hayata bir refakatçi olarak gelmiş başka kadınların yerini de alıyor; “Çatıdaki Delik” hikâyesindeki yaralı kadın, başka çatılar altında birçok kadına dönüşüyor. Bunu yazarın, hikâyesini kahramanlar özelinden çıkarıp herkesleştirmeyi başarabilmesiyle, metnin atmosferini ve kişilerin duygularını berrak verebilmesiyle açıklayabiliriz. Melodramdan uzak bir estetik tavır da bu okumayı kolaylaştırıyor.

Kitapta, “Babama ne zamandır bir isim koymayı düşünüyorum.” (s.29), “Ölmeden önce öldü Memduh Kutlu.” (s.77) gibi çok etkileyici giriş cümleleri var. Dahası, sağına soluna not alınabilecek bir sürü öykü cümlesi, sahnesi ve geçişleri. Çizgide Bir Kukla kitabının en başarılı yönlerinden biri bu bütünlüğü sağlayabiliyor olması. İşte hikâyeci tavrı dediğimiz şey. Cümleler, sahneler, geçişler, gösterilen nesneler, gösterilemeyen boşluklar, sezdirilen diyaloglar... Hepsi hikâyenin kalitesine hizmet ediyor. Ve elbette finaller. Günümüz hikâyesinin belki de en büyük eksiği olan çarpıcılık, şaşırtıcılık, etkileyicilik. Her hikâyede bu üçünü dolu dolu hissedebiliyoruz. Etkisi uzun süre devam eden harika finaller var kitapta. Bir film sahnesi gibi özenle seçilmiş, ayarlanmış, hazırlanmış ve ağır ağır flulaşan, perdeyi kapatan bir yönetmen tavrı.

Çizgide Bir Kukla üzerine söylenebilecek çok şey var. 2023’ün en iyi öykü kitabını okuduğumu rahatlıkla söyleyebilirim. Vildan Külahlı Tanış’ın hikâyeleriyle neden bu kadar çok ödül aldığını gösterir nitelikte, günümüz hikâyesinin en temiz örneklerinden. Yer yer Tomris Uyar’ı hatırlattı bana. Onda ki özeni, öykücü titizliğini gördüm, hissettim. Eline sağlık Vildan.

Vildan Külahlı ile Söyleşi

SÖYLEŞİ

Hakikaten çok iyi hikâyeler. Sence de öyle mi? Nedense senin hep daha iyisini yazabileceğine inandığını ve bu yüzden içten içe üzüldüğünü hissediyorum. Doğru mu?

Çok teşekkür ederim öncelikle. Senden duymak ayrıca sevindirici. Sorunun cevabına gelecek olursak kendimi, yazdıklarımı acımasızca eleştirdiğim bir muhabbet sırasında yakın bir arkadaşım “Senin hiç düşmana ihtiyacın yok” demişti. Bu soru bana onu hatırlattı. Sanırım biraz haklıydı. Sanırım biraz sen de haklısın. Böyle olmak bir taraftan iyi bir taraftan da tehlikeli bir durum aslında. En iyiye gözünü dikmek iyi hikâyeler ortaya çıkardığı gibi çıkabilecek başka iyi hikâyelerin de önünü kesebiliyor. Tıkanma yaşadığım zamanlar oldukça fazla. Hele ki çok iyi öyküler, iyi kurmacalar okuyorsam hem müthiş bir yazma isteği hem de “bu kadar iyi yazamayacaksam yazmayım” hissi oluşuyor. Bir şeyi çok iyi yapamayacaksam hiç yapmamayı tercih edecek noktaya kolay geliyorum. Bu sadece yazmak üzerine de değil. Galiba hayata bakışım bu. Orta yolu bulmaya çabalıyorum. Yaş aldıkça itidalli tarafa yanaşmak daha kolay oluyor. Ve kendimi bu kadar ele verdiğimi de bilmiyordum.

Yıllardır görüyoruz hikâyelerini dergilerde, farklı mecalarda. Kitap için neden bekledin bu kadar?

Her ne kadar kitaplı bir yazar olmak istesem de geriye dönüp baktığımda ardımda pişman olacağım bir kitap bırakmak istemedim. Acemilikleriniz, üslup oturtma çabalarınız, öykü dünyanızı kurmak için kıvranmalarınız ilk kitapta kendini hemen ele veren şeyler. Aslında ilk sorunun cevabı da biraz bunun nedenini açıklıyor. Takdir edersin ki artık bir kitap çıkarmak o kadar da zor değil. Bin türlü yolu var. Parasını verip adını bir kapakta görme şansın bile veriyor bu çağ insana. Hatta reklam, tanıtım... Zor olan iyi hikâyeyi yakalamak. Onunla anılmak. En azından benim için öyle. Bu kitap çıkmadan evvel

kaç dosya hazırladım bilmiyorum. O dosyadan kaç öykü çıktı, yerine kaç öykü konuldu, kaç üzülererek çöpe atıldı... Her geçen gün daha önce yazdıklarım gözüme çok da iyi gelmemeye başladı bir noktadan sonra. Çok uzun bir yoldu benim için. Fakat sonu da yoktu. Arkadaşlarım, eşim, ailem “Hadi artık” demeseydi daha da bekleyebilirdim. Ama bugün dönüp baktığımda, kendi doğrularım ile durumu değerlendirdiğimde iyi ki böyle bir yolu seçmişim diyorum. Her şeyin bir vakti olduğuna çok inanan biriyim. Beklemek beni yoran, yıpratıcı bir kavram değil. Tersine ehlileştirici yanını çok seviyorum. En nihayetinde bu kitabın da vakti bu vakitmiş.

Tekrara düştüğünü hissediyor musun yazarken? Kişiler, olaylar, kurgu açısından olmasa da his olarak? Hayatında boşluklar olan insanlar var kitapta. Acı çeken, avunmaya çalışan, yaralı, hatıralı zihinlerini ikna etmeye çalışan. Acı olmadan olmuyor mu? Neşe bizden neden uzak?

Özellikle kitap çıktıktan sonra tekrara düşme meselesini daha fazla dert edinir oldum diyebilirim. Her yeni kitapta okurun karşısına yeni bir şeylerle çıkmalıymışız gibi gelmeye başladı. Sen de yaşadın mı aynı durumu bilemiyorum. Dedğin gibi belki de yine içten içe üzülecek, kurulacak bir şeyler arıyordur. Sürekli yeni şeyler üretmek ne kadar mümkün bilmiyorum. 38 yılıma sızan onca küçük hikâyecik, yaşadıklarımız, biz farkında olalım ya da olmayalım hayatımızdan geçip giden onca insan, onların bize bıraktığı tortular, yazdıklarımız, okuduklarımız, şahit olduklarımız... bütün bunlar bir araya geldiğinde size ait o öykü evrenini istemeseniz de oluşturuyor aslında. O evrenin sınırlarını zorlamak, o dünyanın dışına çıkmak o kadar kolay değil diye düşünüyorum. Bir de farklı şeyler denemek adına yazdıklarımın niteliğini düşürecek, hikâyeyi gölgede bırakacak deneySELLİKLERE sanırım biraz mesafeliyim. Fakat şu da var, henüz yoldayız. Yolun çok başında. Değişeceğiz, dönüşeceğiz. Bunu çok iyi biliyorum. Bizle beraber yazdıklarımız, fikirlerimiz de değişecek. Belki beş yıl sonra bu röportajı tekrar okuduğumda “O zamanlar böyle düşünüyormuşum” diyeceğim. Pişman olmayacağım diye oluşturduğum bu ilk kitabım belki pişmanlıklar doğuracak. İnsanlar... Zamanın ne gösterecek birlikte göreceğiz.

Acı kısmına gelecek olursak ben dünya yükünü dert edinebildiğim için kendimi şanslı hissediyorum. Dümdüz, yokuşuz, kolay yaşanan, her şeyin altın tepsiyle sunulduğu bir hayatın anlatılacak tarafları bana kısır geliyor. Neşemizi kendi kendimize yaşayabilirmişiz de iş acıya gelince “bak burada senin gibi insan-

lar da var,” hâlinin daha fazla altını çizmeliyiz gibi geliyor bana. Dolayısıyla ortaya böyle öyküler çıkıyor diyebilirim.

Hikâyelere nasıl çalışıyorsun? Ben senin cinayeti çözmeye çalışan bir dedektif veya savcı gibi her şeyi zihnen de olsa dağıtıp tüm ayrıntıları görmeye çalıştığını sanıyorum. Abartıyor muyum?

Benim bir hikâye ortaya çıkarmam evet biraz uzun sürüyor. Örneğin kitaptaki “Yeşil Mürekkep” öyküsü belki bir sene zihnimde gezdi. Başlangıç noktasını nereden almalıyım, hangi anlatıcıyı seçmeliyim, bu öyküyü sonuna kadar okutacak o şey ne olmalı, bu karakter kendi dünya gerçeği içinde bunları yapar mı gibi bir dünya soru dolanıyor yazmaya başlamadan önce zihnimde. Ve ne yazık ki bunca sorunun çoğu kez kuyrukları birbirine dolanıyor. Oturdum ve yazdım dediğim bir öyküm yok. Kafamda omurgası tam anlamıyla oluşmayan hiçbir kurgu için masa başına geçemiyorum. Elbette yazarken kalemin sizi götürdüğü, yolda değişen şeyler olabiliyor ama iskeleti yıkacak kadar büyük değişiklikler yapmıyorum. Olmuyorsa kenara kaldırıyorum. Ve onlar büyük bir yığını oluşturuyor.

Yazmakla ilgili cevabın hazır ve net mi? Neden yazarız, ne işe yarar, niye kendimizi paralarız gibi sorulara karşı?

Bu soruya tek nefeste net bir cevap verebilmeyi çok isterdim. Yazmasam delirmezdim. Hatta bazen yazarak deliriyoruz diye düşünüyorum. İlk zamanlar bunların cevabının peşine çok da düşmemiştim. Kendime bir alan açmış ve orada mutluydum. Bu kadar. Fakat sonra yazdıklarımı ciddiye almaya başladıkça, sevdiklerime, aileme, arkadaşlarıma ayırdığım vakitlerden kırpıkça, uykularımdan feragat ettikçe derdim ne diye çok düşündüm. Yazarak mı delirtiyorduk kendimizi. Onca iş, güç, annelik, çalışma zorunluluğu... Bunların arasına sıkıştırılabilecek bir şey mi bu yazmak? Çöp olan kurgunuzun midenize sapladığı o ağrı, derinleştiremediğiniz karakterinizin yakanızı bırakmaması biraz da deli işiydi sanki. Belki dünya daha düz bir yer olmalıydı. Bilemiyorum. Fakat yine de beni bundan daha mutlu eden başka bir yol yok. Derdimle barıştım sanırım. Derdimi seviyorum. Delilikse şayet bu, deliliği de.

Ödüller ne işe yarar? Birçok ödülün var. Olmasa ne olurdu? Ödül alamamak kırar mıydı şevkini?

Ben dergilerde ve yarışmalarda kitap çıkmadan uzunca süre vakit geçirmiş biriyim. Özellikle dergilerin gücünü önem-

siyorum ve kıymetli buluyorum bu emeği. Oralarda isminizi görmek, maillerinizi sıklıkla kontrol etmek, yeni sayıyı umutla beklemek müthiş heyecan vericiydi. Dergileri de yarışmaları da bir otorite ya da “iyi öykünün” kesin kanaat önderleri olarak görmesem de yola devam edebilmek adına bir motivasyon olduğunu söyleyebilirim. En azından benim için öyle. O zamanlar yaşadığım heyecanı çoğu şeye değişmem. Elbette bu yolu hiç seçmeyenler, benimsemeyenler de olabilir. Ancak ismini oralarda görmek, kitap çıkmadan evvel küçük bir okur kitlesi oluşturmak adına keyifli bir yolculuktu benim için.

“Olmasa ne olurdu”ya gelecek olursak. Sanırım bu kitap yine bu hâliyle yayınevlerinin kapısını çaldı. Yazdıkça, okudukça silip silip attıkça, bir noktadan sonra kendi öykülerinize yabancılaşmayı da başatabiliyorsunuz bence. İşte o noktadan sonra yazıp kenara kaldırmayı da öğreniyorsunuz. Şunu hatırlıyorum, yazmaya ilk başladığım zamanlar bir paragraf dahi yazsam eşime ya da gözüne güvendiğim bir arkadaşşıma hemen okutmak isterdim. İnsan daha sabırsız ve hatta saldırgan olabiliyor. Şimdilerde daha sakin davranabiliyorum. En azından son noktasını koyana kadar.

Bir de özel soru sorayım. Dergideki bu bölümün en kıymetli isimlerindensin bence. Burada olduğun için mutluyum. Sen, teklifi alınca ne hissettin? Dergiler, edebiyat mecraları ne durumda sence?

Olağan Hikâye’yi çıktığı ilk günden beri takip ediyorum biliyorsun. Her sayının arka kapakta yer alan isimlerine sosyal medyada duyuruya çıktığı zaman heyecanla bakıyorum. Gözden Geçir bölümünün cesurluğunu çok seviyorum mesela. Dergicilik işinin ne kadar meşakkatli olduğunu biliyorum. Ve bu işi gönül vermiş herkesi çok takdir ediyorum. Biz de online yayın yapan bir edebiyat sitesiyiz ve işlerin dışarıdan görüldüğünden daha zorlayıcı ve vakit alıcı olduğunu söyleyebilirim. Bu da biraz delilik olabilir mi Gökhan? Ve tabii artan maliyetler, kargo ücretleri, ekonomik daralmalar kültür edebiyata da maalesef yansıyor. Önceden ayda iki üç dergi alıyorsak istemeden bu sayı düşüyor. Nereye kadar gider bu durum bilmiyorum ama yayın hayatına son veren her dergi canımı acıtıyor. Son söz olarak bu bölümde çok değerli isimleri ağırladığınızı biliyorum. Sayfalarını sabırsızlıkla araladığım bir kapıdan girmek mutluluk verici. Davetin, soruların ve ayırdığın zaman için çok teşekkür ederim. Ekibin enerjisine ve emeğine de bir selam göndermek isterim.

VİLDAN KÜLAHLI TANIŞ

HİKÂYE

723 Perihan

Gün henüz ışımaya, sen Perihan olmaya çoktan başlamıştın.

Erkenden kalktın. Ocağa çay koyup pencere önünde her zamanki yeri-ne kuruldun. Kıçını koltuğa iyice yerleştirdin. Sabahları kimsecikler gözünü aç-madan uyanmayı bir türlü bırakamadın. Sırf azıcık geç uyanayım diye geceleri uzun uzun bekledin, uykun geldikçe göz kapaklarına direndin, yıldızları saydın. Ne kadar geç başlarsam güne o kadar az Perihan olurum dedin. Perihanlığımı unuturum. Herkesin unuttuğu Perihan’la günün yirmi dört saati ne yapardın?

Çayını alıp koltuğuna geri döndün. Evde oturmaktan her şeyi gereğin-den fazla sahiplenmiştin. Pencere önü, pencere önün olmuştu. Kornişin, mut-fak bezin, çamaşır askılığın... Ayaklarını karşıdaki tekli koltuğa uzattın. Bugün yapacaklarını düşündün. Fazla uzun sürmedi. Hayatın ne zaman durgun bir sudan farklı oldu ki? Annen öldükten sonra gelen üç beş kişinin de ayağı kesilin-ce iş güç de kalmadı. Buzluğa hazır börek sarıp atalım Perihan. Atalım anne. Ortalığın tozunu şöyle bir alalım Perihan. Alalım anne. Annenin gözünde puf puf poğaçadan, kalem gibi sarılmış dolmadan daha kıymetli değildin ya. Duy-mazdı bile seni. Bu dedikoducu karıları eve topluyorsun, seni de konuşuyorlar haberin olsun der dururdun. Gözünü sana çevirmezdi. Manti dediğinin ha-muru azıcık diş dokunacak derdi ekranda ileri geri giden oklavayı gördükçe. Konunuz mantı değildi. Konu sen de olamadın. Şimdi annen yok. O yok diye gelen giden de yok. Kapıyı tık tıklayanların bütün sermayeleri sizinkilermiş. Annenin hamaratlığı, babanın hovardalıkları. Senin bir numaran yokmuş Pe-rihan.

Renksiz, biçimsiz bir şeydin. Öyle derdi annen. Demezdi de. Demeye getirirdi. Anlardin sen. Görünmezliğini ilk o görmüştü. Onun dişi kahkahaları sana bir nebze olsun geçmemişti. Elinin çabukluğu ve de. “Ay bu kız sanki hiç senden doğmamış Feride abla,” derdi çokbilmiş komşularınız. Feride ablanız batsın. Girdiğin her kalabalığın yıldızı olmayı sana öğretememişti annen. Sanki sen onun yıldızının daha da parlaması için vardın yanında. Kıyaslanmak, kı-yastan galip çıkmanın varlığını göze sokmak için yok muydu zaten. Geride kalan diğerinin varlığını tamamlamak için bir dekordan ibaretti. Değil mi Perihan?

Babasına çekmiş, babasına... Öyle miydi sahiden? Öyle olmasına bile razıydın belki. Babanın ışıksızlığı bile herkesin dilinde mevzubahisti. Ne de olsa ışıksızlık görünmezlikten bin kat daha iyiydi. O hâliyle bile bir dost tutunmuştu

iki alt mahallede. O pısırk, o sümsük... Kahvede, orada burada “Helal olsun Selahattin abiye,” nidalarını duyar gibiydin eşrafın. Annen dedikodularından sonra kulağının üzerine yatıp beklemişti. Bir şey yapmalıydı, bir şeyler. En sonunda kahvenin köşesine gözcü dikmeye karar vermişti. Oradan çıkınca nereye gider, ne yaparın cevaplarını bulmayı kafasına koymuştu. Planı duyunca gözlerinin içi parlamıştı senin. Ne de olsa bu iş için biçilmiş kaftan değil miydin? Annen komşunun gözü açık kızı Nurbanu’yu sokağın başına diktığı gece görünmezliğin bile para etmediğini anlamıştın.

Ayaklarını, uzattığın koltuktan yere indirdin. Seni gittikçe aşağı çeken yer çekimine onlar da daha fazla direnemedi. Perdeyi sıyırdın. Sokağı baştan sona süzdün. Mahallede hareketi çok, tarrakası bol bir gün yaşanıyordu yine. Gelen geçen, koşan oynayan, bağırın çağırın, gülen oynayan... Her şey nasıl bu kadar hareketli olabiliyordu sen yerinde sayarken? Sen kaç kadar sayabiliyordun Perihan? Sonsuza kadar sayabilsen de şu her seferinde atladığın sayı hani. Tüylerini diken diken eden. Öğretmeninin diliyle dişi arasından, varla yok arasından bir sesle, ses bile denmez bir tıslamayla söylediği 723 Perihan. Senden önceki ve senden sonraki numaralar kadar gür anılmadı adın hiçbir zaman. At kuyruğunun tepesine kondurulan koca fiyonku kimse fark etmedi. Zaten o fiyonk da bir b.ka benzemezdi. Bazı sayıların yan yana gelmesini sevedin o günlerden sonra. Bazı sayılar yan yana gelmemeliydi zaten. Yediler üçler ikiler olmamalıydı insanın hayatında. Hele ki yan yana. Hiç. Seni alıp oralara götüren, o çocuk hâlini önüne tekrar tekrar seren sayıları unutmak için gözlerini kapadın. Gözlerini açtın. Apartmanın önünde sırtına duvara yaslanmış Nurten’i görünce keyfin kaçtı. Sevda ablasına geliyordur kesin. Ahalinin yeni gözdesi Sevda. Apartmanınızın gözbebeği. Taze kan. Anlatacağı bitmez ki yosmanın.

Çektin pencereden başını. Buz gibi olmuş çayına uzandın. Sevmezdin, içemezdin öyle. Mutfağa yeltendiğin vakit zil çaldı. Tiz bir kanarya sesi doldurdu evin orta yerini. Afalladın. Ne zamandır eşliğinden kimse adım atmaz olmuştu. Kapiya doğru yürüdü. Elindeki bardağı ayakkabılığın üzerine bıraktın. Dürbüne gözünü dayayıp baktın. Hangi dağda kurt ölmüş de Nurten sana gelmişti. Saçına başına şöyle bir çeki düzen verdin. Boğazını temizledin. Kapiyı açtın.

“Hayırdır Nurten, hangi rüzgâr attı seni buralara?”

“Aman Perihan abla işten güçten vakit kalıyor mu diye sorsana. Senin de sesin soluğun çıkmıyor ne zamandır.”

Sesin soluğun çıksa sanki işitecekler.

“Aynı. Ne olsun, bildiğin gibi işte.”

Ne biliyordu ki. Laf. Laf ki ne laf.

Nurten bakışlarıyla bir şey arar gibi karşı komşunun kapısına dönüp dönüp bakınca aranızda gidip gelen sessizliği bozdun.

“E, gel gir.”

“Hiç girmeyeyim. Sevda ablaya uğrayım demiştim, bastım bastım açan olmadı. Sana sorayım dedim. Haberin var mı, bir yere falan mı gitti ki?”

Derdi sen değilmişsin, duyunca yüreğine bir kaya geldi oturdu. Ben nereden bileyim Sevda’yı mevdayı, demedin. Cami cehennemde kaynasın. İki gün görmeseler üçüncü gün kapısına damlamalarına kuruldu durdu. Sevda’nın anlatacakları bitmez. Sevda’nın ışığı sönmez. Sabah akşam tık tıklamaları duydu. Delikten bakmadan edemedin. O küçücük oyuktan vıcık vıcık sarılmalara şahit oldun. Şımarık şeyler sizi. Sevda’nın onlara sümüğünü atmaması da cabası. Ama olsun. Sevda’nın tılsımı başka. Senin anlatacak neyin var Perihan, konuşulacak neyin?

“Bilmem, görmedim ne zamandır,” dedin. Görsen söyleyeceksin gibi. Nurten dönüp gitmeye niyetlenmişken karşı dairenin anahtar yuvasında şıkır şıkır bir ses. Sevda iki dudağının arasında sigarası, kulağıyla omzu arasına sıkıştırdığı telefonuyla kapıda. Geç geç, der gibi eliyle işaret etti Nurten’e. O da beklemeden döndü sırtını sana. Teklifsiz daldı içeri. Tamam şekerim konuşuruz yine, dedi Sevda telefonu kapatırken. Bitmez ki anlatacakları, konuşacakları. Sanki beş ömür yaşamış.

Sevda tam kapıyı kapatacağı sıra kalan küçük aralıktan bir köstebek gibi başını uzattı. Gelmez misin, dedi varla yok arası bir ses. Az daha gür çıksa ayakların eşiğin öte tarafına çoktan geçecekti Perihan.

“Yok,” dedin, “evde işlerim var.” Azıcık ısrar etse. Bir daha üstelese.

“Hâledersin sonra, kaçmıyor ya ayol.”

Anahtarı yuvasından çıkardın. İçin kıpır kıpır. Terliklerini ayağına geçirdin. Sevda, ölüyü diriltecek neşeli sesiyle “Siz geçin, ben üzerimi değiştirip geliyorum,” deyince Nurten’in peşine takılmaktan başka çaren kalmadı. Misafir değil de evin sittin senedir sahibiymiş gibi kuruldu başköşeye. Sen bulduğun ilk sandalyeye yerleştin. Kızının yarısı boşlukta.

Sevda gelmeden kahvenin davetkâr kokusu geldi mutfaktan. Sonra elinde tepsile... Mevzuya orta yerinden pat diye girdiler. Göbeğinden. Belki de sırf bunu konuşmak için gelmişti Nurten. Belki de Sevda sırf bunu konuşmak için çağırıyordu onu.

Laf aranızda o nasıl bir çirkinlikmiş öyle. Rüyana girse dudağın uçuklar, karabasan olup göğsünün ortasına çökermiş. “Hâlimize, vaktimize şükredelim diye göndermiş yaradan,” dedi Sevda. Allah’ı da yanına çekmiş gibi başını gökyüzüne kaldırıp kahkahayı bastı. Saçlarını iki yana savurdu.

Nicedir dilindeydi mahallenin bu yeni gelen hemşire. Gören bir daha unutmaz o yüzü, demişti Seyfi abin meyve poşetlerini tezgâhın önündeki kadına uzatırken. Yüz değil hilkat garibesi. Alnını boydan boya ikiye bölen yara izinden uzun uzun bahsetmişti. Kadın bir eliyle domateslerin iyisini seçerken diğer eliyle kulağını çekmiş, tahta kasalardan birine vurmuştu. İki uzun konuşmalara dalıp gitmiş, sen inci gibi dizili kıpkırmızı elmaların önünde dakikalarca beklemiştin. İki kilo ıspanak, diye çıkmıştın muhabbetlerinin orta yerinde. Seyfi abin, iki dudağının arasından sızan ince nefesle poşeti aralamış,

ıspanakları gelişigüzel tıktırmıştı. Bir başınasın ne yapacaksın iki kilo ıspanağı dememişti. Demesini beklemiştin. Hemşireden, hemşirenin suratından sana sıra gelmemişti. Sırf desin diye iki kilo daha tarttırmıştın yalan değil. Üç olsun, demiştin tam poşeti sana uzatacağı sırada. Etti mi sana beş. Aldırmamışlar, kadınla aralarındaki hararetili sohbete devam etmişlerdi. Öyle bir suret düşman başına, diye cümleleri birbirine ulamıştı kadın. Sanki başka kadının çirkinliğiyle güzelleşmişti o an. Omuzları havaya kalkmıştı. Seyfi'ye hoş görünecek ya aklı sıra. Eve dönerken kilolarca ıspanağı gördüğün ilk konteynıra fırlatmış, burnunda ekşi çöp kokusuyla evin yoluna koyulmuştun. Kimmiş bu kadın diye dönüp de sormamıştın. Kimse kimdi. Ya bu kadar çok konuşulması. Seyfi abiye kadar geldiyse konu. Şimdi de Nurten'i osu busu...

Sevda bütün albenisiyle mutfakla salon arası ceylan gibi sekerken, kahkahaları ardı ardına eklerken, sana bir kez olsun dönüp de ee anlat demezken karnına bir ağrı saplandı. Sırtına yel. "Eve gidip biraz yatayım," dedin. "Dün cereyanda kaldım da." Sevda karısının etrafında dönen Nurten pervanesine de tahammülün kalmamıştı. Sabah Sevda, akşam Sevda. Her delikten sızmıştı hepinizin hayatına. Eve geldin. Nurten az mı oturacak çok mu oturacak derken pencere önünde yerini aldın. Camın yansımada kendini görünce kaşına, gözüne parmaklarıyla dokunup durdun. Şen bir kahkaha atmaya çalıştın. Sesin çıkmadı. Burnunu ucundan tutup yukarı, az daha yukarı kaldırmaya devam ettin. Ah şu kemeri olmasa Sevda'dan ne kalır yanın olurdu. B.k yesin hasbam.

Hah çıktı, dedin Nurten'i görünce. Gidişini pencere önündeki koltuğundan uzun uzun seyrettin. Kalçasını attıra attıra sokağın sonuna kadar yürüyüşünü takip ettin. Kaba etleri bir sağa bir sola yaylandıkça söyledikleri zihninde çarpıştı durdu. Aman Perihan abla, seninki de hayat mı? Şakaklarına giren ağrının acısıyla pencereyi hızlıca kapattın. Kafan zonk zonk. En üst çekmecenin kulpundan tutup araladın. Yarısı içilmiş ilaç tabletleri, dağılmış prospektüsler, annenin tansiyon hapları bile hâlâ orada. Bir çift kulak tıkayıcının en etkili ağrı kesiciden daha iyi geleceğini düşündün. Kim ne konuşursa konuşsun. Ağrı ense köküne doğru yayıldıkça yayıldı. Biraz daha bakındın çekmeceye. Başının ağrısını şıp diye geçiren ilaç oraydı da görmezden gelmedin mi Perihan? Nerede bu ilaç kutusu diye olmadık yerlere bakmadın mı? Ehh madem öyle, gidip reçeteye yazdırmak şarttı.

Zonklayan başını da alıp evden çıktın. Manavın önünden geçerken hızlandın. Doğru sağlık ocağının yoluna saptın. Zaten ne kadarcık yol. Yol boyu Sevda'yı düşündün. Söylenmeden edemedin. Kendi kendine konuşurken bir iki kişiye yakalandın. Deli mi ne bakışlarını da yanına aldın devam ettin. Yürüdükçe Sevda'nın yüzünün gözünün yerini hemşirenin sureti almaya başladı. Nasıldı kim bilir yüzündeki o boydan boya çizgi, anlatıldığı kadar var mıydı? Seyfi abin bile konuşuyorsa. Aman millete laf lazım dedin. Kırk delinin kuyuya attığı taşı oradan çıkarmaya çalıştın. Kim kimi konuşursa konuşsun. Hemşiresine de yüzüne de... Eve dönecek oldun. İnine. Sessiz sedasız pencere önüne. Kapı duvarına. Dönemedin. İyice bakmış mıydım ilaçların içine, diye düşündün. Bakmıştın bakmıştın. Orada değildi işte. Olsa görmez miydin? Meraklı değilsin ya buraya kadar gelmeye.

Sağlık ocağının önüne geldin. Kapının önüne boylu boyunca serilen kediyi ayağının ucuyla kenara itekledin. Ön patilerini uzatıp gerinince göz göze geldiniz. Rahatını bozdun diye tırnaklarını çıkaracak sandın, kuyruğunu dikleştirecek. Sana aldırmadı. Kuyruğunu altına kıvrıp uyuklamaya devam etti. İyice mayıştı. Uzun uzun inceledin kılını tüyünü. Başını kaldırıp da bakacak mı diye bekledin. Arada bir kulaklarını tıretti. O kadar. Uykusuna devam etti. Neden sonra bu kapıdan dönüp gitmek istedin. Kediyi arkada bırakmak. Kedileri. Gidemedin.

İçeri adımını atınca kesif ilaç kokuları çalındı burnuna. Tuvaletin önünden geçerken baygın idrar kokusu... Göz ucuyla şöyle bir taradın etrafı. Odaların önünde bekleyen yalın yüzleri gördün. O yüzlerde kendi yüzünü. Çocuğunu aşıya getiren kadınlara baktın. Kucağında bir çocuk hiç hayal ettin mi sen Perihan? Dar uzun koridorda şöyle bir gittin geldin. Aradığını bulamadın. Doktorun odası gerinde kaldı. Ağrıyan başın aklına bile gelmedi. Başın ağrıyor muydu Perihan? Birkaç tur daha attın. Doktorun sesi geldi içeriden. “Sıradaki.” Sevmedin bu kelimeyi. Şöyle bir Perihan dökülseydi dilinden. “Sıradaki.” Herkes birbirine baktı. Sen evde ilaçları kaldırdığın çekmeceyi hatırladın. Sıradaki olmaktan azad edecekken kendini, doktorun kapısı ardına kadar açıldı.

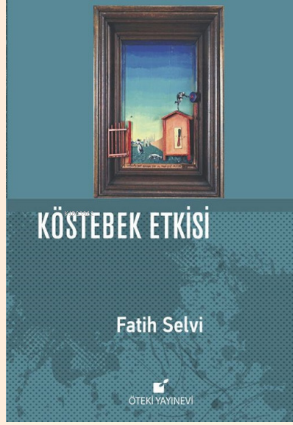
Bir el göründü içerde, bir kol, bir çift ayak... Koca bir beden. Bir suret sonra. Karşı karşıya geldin o suretle. Şaşkınlığını biraz olsun atınca gözlerini yavaş yavaş gezdirdin yüzde. Dümdüz bir ovayı ters yüz etmiş gibi bir yarık. Dedikleri gibi boydan boya. Yüzünü iki kıtaya bölen derin çizgiyi takip ettin. Bakışlarını her noktasında gezdirdin. İçin kalktı çizginin bittiği yerde. Allah affetsin kaşı gözü her biri ayrı yerde. Milletin konuştuğu kadar varmış dedin. Bir Sevda'yı düşündün, bir bu kadını. Bunca konuşulmanın iki keskin ucunu gördün. Bir yüzü unutmamanın sırrı ya ıslıl ıslıl bir güzelliğe ya da böylesi bir surete sahip olmaktan geçiyordu demek. Parmaklarının arasına bir kaşıntı peydahlandı. Suret odadan çıktı. Doktorun odasında boşalan yeri içeri girerek doldurdun. Elindeki boş ilaç kutusunu gösterdin. Bitti demeye getirdin lafı. Sesin çıkmadı. Doktor başını kaldırmadan reçeteyi masaya bıraktı. “Bir de,” dedin “elimi bir kaşıntı sardı.” Zar zor döküldü kelimeler ağzından. Sana birkaç soru soruldu. “Ne zamandır,” dedi, “ne sıklıkla.” Az önce oldu diyemedin. Elini uzatmanı istedi. Uzattın. “Bir krem ekliyorum, iyi gelmezse yine gel.” Doktor önündeki kâğıda gömülmüş reçetesini yazarken elin havada kaldı. Gözün masanın üzerinde duran enjektörde takılı. Elin senden ayrı bir parça gibi enjektörün üzerine kapaklandı. Avucunun içine hapsettiğin enjektörü yavaşça çektin. Doktor bunu fark etmedi. Fark etmeyeceğinden adın gibi emindin. Reçeteyi almadan çıktın. Arkandan seslendiler mi duymadın. Koridorda toplaşan hastalara, ağız ağza vermiş hastalık yarıştıran kadınlara, kadınların kucaklarındaki çocuklara, iki büklüm yaşlılara baktın. Kimseler görmeden aralarından geçip gitmek vardı hesabında. Hesap kitaba uymadı. Uymasındı. En kalabalık yeri gözüne kestirdin. Yanlarına yaklaştın. Ne başının ağrısı ne elinin kaşıntısı kalmıştı. Kalabahğin içine daha da daldın. Elindeki enjeksiyonu yüzüne doğru götürürken hemşirenin yüzünü düşündün. Gözünün önünde sayılar uçuşmaya başladı. Yediler, üçler, ikiler. Yan yana nasıl da güzel duruyorlardı.

RE'SEN EDITÖR

*“Eski-yeni hikâye kitaplarına resen arka kapak yazılır.
Biz buluyoruz yazarı, resen. Ediniyoruz kitabı, resen. Yayınevi yok yazı resen.
Talep değil, nitelikli okura hizmetten. Editör: Re'sen.”*

Hazırlayan: Keziban Soylu

Fotoğrafı: Ara Güler

***Köstebek Etkisi* – Fatih Selvi**

Çekin raftan kitabı kârî. Korkmayın bu kitap sizden yana. Unutun kötü tecrübeleri, sizi buyur etmeyenleri, mırın kırım edip geveleyenleri. Açıkça niyetini söylüyor Fatih Selvi size. Çekincesi yok. “Ey sevgili okur!” diyor, “uyanık, gözleri velfecri okur nerede?”

Hakkı var sizi muhatap almasında. Çünkü siz sevgili kârî, sıkıldınız reklamcılardan ve boşa heba edilen formalardan.

Acayip işlerin döndüğü bir kitap var elinizde. Yazarı sizi tehdit ediyor hatta bıçaklamak istiyor. Siz oyuna gelmezsiniz de oyunu görürsünüz kârî. Kolaycılıkla hazırlanmış metinler yok *Köstebek Etkisi*’nde. Mesuliyetin size de ait olduğu bir hikâye. Tabii yanlış anlamayalım. Uzun esler vererek metne kaçış sağlamamak değil bu. Oyun kurmayı seven bir “teknik” adam sizi, sizin için hedef alıyor. İstiyor ki final sizde bitsin, kahramanı beraber çözün, o yazarken siz de yazın, gözünüz hep açık olsun. Açık olsun çünkü kitabı okumayanın ulaşamayacağı bilgiler veriyor. Sigara bağımlılığından dolayı vefat eden uzaylıdan, düzeni bozan işçi arıdan, Virginia Woolf’un büyük eseri *Kargalar*’dan, *Yengeme Ait Bir Oda*’sından, sessiz sedasız hikâyeden çıkan kahramandan... Düş sizde. Ya yedeğe geçecek kahraman ya da oyuna geri girecek. İpler biraz sizde biraz Fatih Selvi’de.

Ve ilginçtir ilk kez *Köstebek Etkisi*’nde duyacağınız bilgileri anlatırken yazar, mizah can çekişmiyor. Mizah edebiyat âlemine girdiğine pişman olmuyor. Sırtıtmıyor, siz birkaç satırı atlamak mecburiyetinde kalmıyorsunuz.

Köstebek Etkisi; yarım insan, çeyrek âşık, az komik, üçte bir hüznün.

Yazarı, sizi bülbül *misali tehdit ediyor*.

Seza Hanım ve Kedileri – Dilara Ayşe Akdeniz

Kapağı gördünüz. Aldınız kitabı elinize, adını okudunuz. Güzel kapak diyeceksiniz. Güzel isim. Ve zihniniz bir şeyler kurmaya başlamış olacak çoktan. Hikâyeler, düşler, kadınlar, kediler. Hiçbir zaman garantisi olmasa bile hikâye bekleyeceksiniz. Kapağı kadar sıcak, sevimli belki. Çevirdiniz kitabı. Arka kapaktasınız.

Bulanık ve birbirine lehimlenmiş kelimeleriyle bir ülkeye götürüyor yazar sizi. Eski zamanlarda adına Ölüler Ülkesi dediği. Kitap boyunca mı? Kitap boyunca. Yanıltmasın metinlerin isimleri sizi. Her giriş cümlesiyle okurunu biraz daha yormaya niyetleniyor yazar. Size, kurguyu vadetmediğini de açıkça söylüyor. Tüm yolların gidilmiş olduğuna inanan, size başlıklar değil satır araları veren bir yazarla/anlatıcıyla karşı karşıyasınız. Anlatıcının adını anmasak da olur. Muhatabınız yazar. Dördüncü duvar çoktan yıkılmış. “Ben” olduğu ayan beyan size sesleniyor. Biraz şiiri, daha çok güzel söyleyişi kovalıyor. Ritim tutmuyor, arada siz dahiyorsunuz, şöyle 1950’lerin bunalımı ufukta görünüyor.

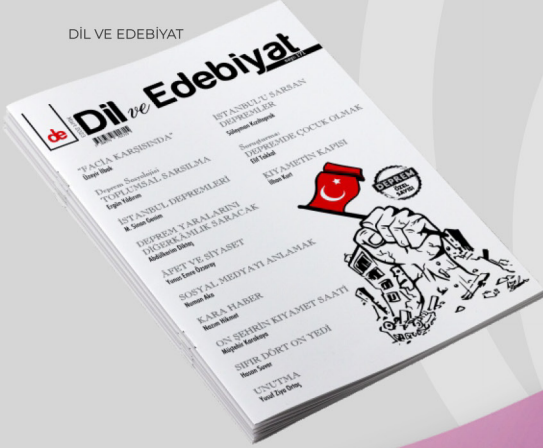
Monologdan biraz fazlası. İpin elden kaçtığı. Arada denemeci kimliği, bol atıflı. Yazarın entelektüel amenna. Cioran, Hölderlin ve daha fazlası. Bu kitapta konuşkanlar hep isnatçı.

Ölüm ve şiir bir araya gelmişse işler zordur, 24 metinde de sizi karşılarsa daha zordur. Dikkatli olacaksınız ki kârî ama biz yine de uyaralım. Vehimli, sisli, bunalıtlı bir yolculuk olacak. 50’lerin bunalım ve varoluş yazarları burada şad olacak. Son birkaç metin hatırına dayan kârî dayan.

TÜRKİYE DİL VE EDEBİYAT DERNEĞİ

DİL VE EDEBİYAT

OLAĞAN ŞİİR

DİL VE
EDEBİYAT
ARAŞTIRMALARI

OLAĞAN HİKÂYE

KARDELEN

Yer: Türkiye Dil ve Edebiyat Derneği Genel Merkez
Adres: Merkez Mahallesi Feshane Caddesi No:3 Eyüpsultan / İstanbul
İletişim: 0212 581 61 72 bilgi@tded.org.tr

🐦 tdedtr 📷 tdedtr 🌐 turkiyedilveedebiyat

eSIM ile yeni nesil SIM ayrıcalığını Türk Telekom'da yaşayın

eSIM ile SIM kartınızı değiştirmeden, istediğiniz zaman
Türk Telekomlu olabilir; dijital dönüşümle hayatınızı kolaylaştırabilirsiniz.

Türk Telekom
eSIM

eSIM teknolojisine uyumlu cihazlar için geçerlidir.
Ayrıntılar için: www.turktelekom.com.tr

Türk Telekom
Değerli Hissettirir

